

VATT MUISTIOT 77

Selvitys perintöveroista ja siirtymisestä perintöverosta luovutusvoittoveroon

Tuomas Matikka

Juho Alasalmi

Matias Giacobasso

Tuuli Paukkeri

Max Toikka

VATT MUISTIOT 77

VATT MUISTIOT 77

Selvitys perintöveroista ja siirtymisestä perintöverosta luovutusvoittoveroon

Tuomas Matikka

Juho Alasalmi

Matias Giacobasso

Tuuli Paukkeri

Max Toikka

Tuomas Matikka

Johtava tutkija, tutkimusohjaaja, VATT, tuomas.matikka@vatt.fi

Juho Alasalmi

Erikoistutkija, VATT Datahuone

Matias Giacobasso

Erikoistutkija, VATT

Tuuli Paukkeri

Erikoistutkija, VATT

Max Toikka

Tutkija, VATT Datahuone

Selvitys on toteutettu yhteistyössä VATT:n tutkimusyksikön ja VATT Datahuoneen kanssa. Kiitämme Tuulia Hakola-Uusitaloa ja Jukka Pirttilää raporttia koskevista kommentteista.

ISBN 978-952-274-307-7 (PDF)

ISSN 1798-0321 (PDF)

URN:ISBN:978-952-274-307-7

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

VATT Institute for Economic Research

Arkadiankatu 7, 00100 Helsinki, Finland

Helsinki, huhtikuu 2025

Tiivistelmä

Tässä raportissa luodaan katsaus perintöverotuksen nykytilaan ja luovutusvoittoverotukseen siirtymisen periaatteisiin, sekä käydään läpi viimeaikaista tutkimuskirjallisuutta perintöihin kohdistuvan verotuksen taloudellisista vaikutuksista. Raportissa kuvaillaan yksityiskohtaisten rekisteriaineistojen avulla erityyppisten perintöjen ja lahjojen sekä niistä maksettavien verojen jakautumista. Lisäksi arvioidaan luovutusvoittoveroon siirtymisen mahdollisia vaikutuksia aineistoanalyysin tulosten ja tutkimuskirjallisuuden havaintojen perusteella.

Avainsanat: Perintö- ja lahjaverotus, luovutusvoittoverotus, verotuksen vaikutukset

1 Johdanto

Pääministeri Petteri Orpon hallitus linjasi vuoden 2023 hallitusohjelmassaan (Valtioneuvosto, 2023) teettävänsä selvityksen perintöveron korvaamisesta perinnöksi saadun omaisuuden luovutusvoiton verotuksella. Tämä raportti vastaa tähän tavoitteeseen. Selvityksen toimeksiantaja on hallitusohjelmakirjauksen edistämisestä vastaava valtiovarainministeriön vero-osaston henkilöverotusyksikkö.

Raportissa luodaan katsaus perintö- ja lahjaverotukseen sekä perintöverotuksesta luovutusvoittoverotukseen siirtymisen mahdollisiin seurauksiin. Raportissa esitellään aluksi Suomen perintö- ja lahjaverojärjestelmä ja siinä tapahtuneet viimeaikaiset muutokset, sekä keskustellaan perintöjen verotuksesta Pohjoismaissa (Ruotsi, Norja, Tanska) sekä muissa EU- ja OECD-maissa. Raportissa kootaan lisäksi yhteen perintöverotusta käsittelevä viimeaikainen kansainvälinen tutkimuskirjallisuus. Katsauksessa keskitytään erityisesti niihin empiirisiin tutkimuksiin, joissa voidaan mahdollisimman luotettavasti tutkia perintöihin kohdistuvan verotuksen syy-seuraussuhteita henkilöiden, kotitalouksien sekä yritysten ja niiden omistajien tekemiin valintoihin ja päätöksiin. Perintöjen verotusta koskevaa suomalaista tutkimuskirjallisuutta ei kuitenkaan ole tällä hetkellä saatavilla, johtuen pitkälti siitä, että tähän tarkoitukseen soveltuvia rekisteriaineistoja ei ole ollut aiemmin saatavilla. Raportin kirjallisuuskatsaus perustuu siten muista maista saatuun tutkimusnäyttöön.

Raportin tilastollisessa tarkastelussa kuvataan perintöjen ja lahjojen jakautumista varallisuuslajeittain ja saajaryhmittäin. Tarkasteluissa hyödynnetään Verohallinnon väestötason perintö- ja lahjaveroaineistoja yhdistettynä Tilastokeskuksen henkilö- ja kotitaloustason tutkimusaineistoihin, jotka sisältävät tietoja tuloista ja muista perinnön- ja lahjansaajien keskeisistä taustatekijöistä. Lisäksi analyysissä hyödynnetään yritysaineistoja sekä yritysten ja asuntojen omistamiseen liittyviä rekisteritietoja. Aineistokokonaisuuden avulla voidaan selvittää ja kuvailla sitä, miten perinnöt ja lahjat jakautuvat väestössä esimerkiksi tulojen ja asuinpaikan mukaan. Lisäksi aineiston avulla voidaan tutkia, minkätyyppisistä varallisuuseristä perinnöt ja lahjat koostuvat, ja miten varallisuutta luovutetaan uusille omistajille perinnönsaamisen jälkeen. Näillä tekijöillä on merkitystä etenkin silloin, kun pohditaan perintöveron korvaamista luovutusvoittoverolla. Saatavilla oleva suomalainen rekisteriaineisto perinnöistä ja varallisuudesta ei kuitenkaan mahdollista tarkkoja laskelmia varallisuuslajikohtaisista perinnöistä tai luovutusvoittoverotukseen siirtymisen verotuottovaikutuksista, joten raportissa esitetyt arviot on tulkittava suuntaa antaviksi. Raportin pääpaino on perinnöissä, mutta tilastollisessa tarkastelussa huomioidaan myös lahjat, koska perintöverotuksen poistamisella olisi todennäköisesti vaikutusta myös lahjaverotuksen tulevaisuuteen.

Perintöjen verotus herättää usein eriäviä näkemyksiä ja suuria tunteita. Kyselytutkimuksissa perintöverotus mainitaan usein yhtenä epäsuosituimmista verotuksen muodoista niin Suomessa kuin muissakin maissa (Bastani & Waldenström, 2021; Elinkeinoelämän

valtuuskunta, 2024; OECD, 2021). Taloustieteellisestä näkökulmasta perintöverotuksella on kuitenkin monia hyviä ominaisuuksia, jotka puoltavat perintöjen verottamista osana tehokkaasti toimivaa vero- ja tulonsiirtojärjestelmää. Taloustieteilijät ovatkin yleisesti perintöveron kannalla (ks. mm. Hebous ym., 2024; Mirrlees ym., 2011; OECD, 2021), eikä sen korvaamiselle luovutusvoittoverolla ole tutkimustietoon nojaavia yksiselitteisiä perusteluja. Perintöverotuksen vaikutukset esimerkiksi kokonaisvarallisuuteen, säästämiseen ja muuttopäätöksiin ovat empiirisen tutkimuksen perusteella vähäisiä. Perintöveron tulkitaan olevan monia muita veromuotoja vähemmän talouden toimintaa haittaava vero. Perinnöt kohdistuvat usein eniten varakkaimmille kotitalouksille, joten perintöveron avulla voidaan tehokkaasti toteuttaa verotuksen tulojen ja varallisuuden uudelleenjakoa koskevia tavoitteita. Lisäksi peritty varallisuus voi vaikuttaa negatiivisesti perinnönsaajien työn tarjontaan erityisesti työvoimaan osallistumisen osalta, mikä tukee perintöveron roolia osana tehokasta verojärjestelmää. Lisäksi perintöveron hallinnolliset kustannukset ovat usein pienemmät verrattuna muunlaiseen varallisuuteen tai omaisuuden myyntiin perustuvaan verotukseen. Tutkimuskirjallisuuden perusteella verosuunnittelu ja veronkierto ovat kuitenkin perintöverotuksen yhteydessä yleisiä ilmiöitä. Erityyppisillä verosuunnittelukeinoilla pyritään siihen, että maksetut perintöverot olisivat mahdollisimman pienet. Perintöihin liittyvät verosuunnitteluvaikutukset on havaittu merkittäviksi erityisesti suurituloisten kotitalouksien kohdalla.

Tutkimustietoon perustuvat johtopäätökset yrityksiin ja niiden sukupolvenvaihdoksiin liittyvän perintöveron taloudellisista vaikutuksista ovat ristiriitaisia. Perintövero voi vaikuttaa seuraavan omistajasukupolven yritystoimintaan negatiivisesti. Toisaalta tutkimusnäyttö tukee sitä, että perintövero ja siitä johtuva yritystoiminnan myyminen ulkopuoliselle omistajalle perimisen jälkeen parantavat usein merkittävästi yritystoiminnan tuloksellisuutta ja tuottavuutta verrattuna seuraavan sukupolven johtamiin yrityksiin. Tutkimusnäytön perusteella perintöverotus voi siis osaltaan vähentää varallisuuden haitallisia lukkiutumisaikutuksia ja parantaa tuottavuutta ja resurssien tehokasta käyttöä taloudessa.

Perintöverotuksen käytännön toteutus aiheuttaa kuitenkin usein haasteita esimerkiksi veron maksuaikataulun ja lesken hallintaoikeuden osalta. Perintöverotus koetaan osin tämänkaltaisista syistä usein epämieluisaksi veromuodoksi kansalaisten keskuudessa. Näitä haasteita voidaan kuitenkin ratkaista ilman, että perintöverosta siirrytään perintöjen ja lahjojen muuntyyppiseen verotukseen. Esimerkiksi perintöveron maksuaikatauluja kiinteän omaisuuden, kuten asunnon, perimisen yhteydessä voitaisiin muuttaa ilman, että perintöverojärjestelmä korvattaisiin uudella verojärjestelmällä.

Useista EU- ja OECD-maista poiketen Ruotsi ja Norja ovat poistaneet perintöveron ja siirtyneet perityn omaisuuden luovutusvoittoverotukseen. Perintö- ja luovutusvoittoverotuksen keskeinen ero on siinä, että luovutusvoittovero maksetaan vasta, kun omaisuus myydään uudelle omistajalle. Perintövero pitää pääsääntöisesti maksaa sillä hetkellä, kun omaisuus siirtyy perinnönsaajan omistukseen. Esimerkiksi asuntojen, kiinteistöjen ja yri-

tysten osalta verotusmuoto vaikuttaa merkittävästi verorasitukseen, mikäli perinnöksi saatua varallisuutta ei myydä eteenpäin uudelle omistajalle. Rahana tai muuna likvidinä omaisuutena saadut perinnöt ovat lisäksi nykyisessä luovutusvoittoverossa verottomia toisin kuin perintö- ja lahjaverossa.

Luovutusvoittovero koskee omaisuuden myyntihinnan ja sen hankintamenon välistä erotusta. Hankintamenon määrittelyminen perintötilanteessa vaikuttaa hyvin keskeisesti luovutusvoittoverotuksen suuruuteen. Hankintameno voidaan määrittää joko toteutuneiden tai oletettujen hankintamenojen mukaisesti, jolloin luovutusvoittoverotus huomioi varallisuuteen elinaikana kohdistuneet arvonnousut, mikäli omaisuus myydään perinnön jälkeen uudelle omistajalle. Perintötilanteissa hankintameno voidaan kuitenkin määrittellä myös perintöhetken arvon mukaan, jolloin elinaikaiset arvonnousut jäävät verottamatta ja perintöjen verotus olisi huomattavasti edellistä vaihtoehtoa kevyempää. Hallitusohjelman kirjaus ei sisältänyt tarkempaa tietoa tämän keskeisen osatekijän määrittelystä, mikä vaikeuttaa eri järjestelmien keskinäistä vertailua.

Luovutusvoittoverossa veroprosentit ovat omaisuuden hankintamenon ylittävältä osalta huomattavasti korkeammat kuin perintöverossa, joten perityn kiinteän omaisuuden, kuten asunnon, myynnistä maksettava vero olisi luovutusvoittoverotuksessa monissa tapauksissa nykyistä perintöveroa suurempi. Luovutusvoittoveroa maksettaisiin kuitenkin vain, jos omaisuus myydään eteenpäin, tai sen myyntihinta ylittää hankintamenon. Luovutusvoittoverotukseen siirtymisen mahdolliset vaikutukset ovat siis vahvasti sidoksissa siihen, minkälaista omaisuutta henkilöt perivät (kiinteä omaisuus, rahavarat), myydäänkö peritty omaisuus seuraavalle omistajalle, ja miten hankintamenot perityn omaisuuden luovutusvoittoverotuksessa määritellään. Sitä vastoin perintöverotus ei riipu perityn omaisuuden koostumuksesta (poislukien yritysten sukupolvenvaihdoshuojennukset) tai siitä, myydäänkö omaisuutta eteenpäin uusille omistajille. Näistä eroista johtuen luovutusvoittoverotus on merkittävästi perintöveroa alttiimpaa verosuunnittelulle, jossa omaisuuden koostumusta pyritään muuttamaan siten, että maksetut verot olisivat mahdollisimman pienet.

Raportin aineistoanalyysistä havaitaan, että useiden muiden OECD-maiden tavoin perinnöt ja lahjat ovat epätasaisesti jakautuneita Suomessa. Huomattava osa perintöjen ja lahjojen arvosta ja niistä maksettavista veroista kohdistuu ylimpään kymmenykseen kuuluville tulonsaajille. Erityisesti suurituloisimman prosentin osuus perintöjen ja lahjojen arvosta on suuri verrattuna muihin ryhmiin. Suurituloisin kymmenesosa väestöstä saa lähes 30 prosenttia kaikesta peritystä varallisuudesta, kun taas alimmissa tulokymmenyksissä kunkin osuus on noin 5–7 prosenttia. Suurituloisimman prosentin perintöjen keskiarvo on 350 000 euroa, kun taas alle mediaanituloisten keskimääräinen perintö on alle 40 000 euroa.

Perinnöt kohdistuvat Suomessa merkittävässä määrin melko ikääntyneelle väestönosalle. 55 vuotta täyttäneiden perinnönsaajien perintöjen osuus perintöjen kokonaisarvosta on lähes puolet, ja 65 vuotta täyttäneiden noin viidesosa. Alle 35-vuotiaat

saavat vain noin kuudesosan peritystä varallisuudesta. Alueellisesti tarkasteltuna suurimmat perinnöt ovat Ahvenanmaalla ja Uudellamaalla, ja myös Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla perintöjen mediaani ylittää koko maan mediaanin. Pienimpiä perintöjä saavat Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvat.

Perityn varallisuuden kokoeroista huolimatta asunovarallisuuden periminen on Suomessa hyvin yleistä kaikissa tuloluokissa, johtuen Suomen kansainvälisesti korkeasta omistusasumisasteesta. Asunto- ja kiinteistöomaisuus muodostaa noin 40 prosenttia kaikesta perityn tai lahjoitetun varallisuuden arvosta. Perintöverosta luopuminen ja siirtyminen luovutusvoittoverotukseen muuttaisi siten perityn varallisuuden verotusta Suomessa hyvin merkittävästi, sillä peritystä asunnosta maksettaisiin luovutusvoittoveroa vain silloin, jos se myytäisiin seuraavalle omistajalle.

Yritysten tai maatilojen periminen ei ole kovin yleistä, sillä vain noin viisi prosenttia perinnöistä sisältää listaamattomien yhtiöiden osakkeita, henkilöyhtiön osuuden tai maatilaa. Yritysvarallisuuden arvioitu osuus perintöjen ja lahjojen arvosta on noin 20 prosenttia ja osuus veroista noin 15 prosenttia. Yritysvarallisuuden osuus on huomattavasti suurempi elinaikaisissa lahjoissa verrattuna perintöihin. Väestön suurituloisimman prosentin osuus peritystä ja lahjaksi saadusta yritysvarallisuudesta on huomattava verrattuna muuhun väestöön.

Tilastolliseen tarkasteluun perustuen havaitaan, että kolme vuotta perinnön saamisen jälkeen noin 50 prosenttia perinnönjättäjän asumista asunnoista ja 75 prosenttia kiinteistöistä oli perinnönsaajan tai -jättäjän puolison asuma tai asumaton. Toisin sanoen vain puolet asunto-osakkeista ja joka neljäs kiinteistö oli muun kuin perillisen asuma (myyty uudelle omistajalle tai vuokrattu).¹ Myös yrityksistä merkittävä osa pysyy perijöiden omistuksessa perimisen jälkeen. Iso osa peritystä kiinteästä omaisuudesta siis pysyy perillisten omistuksessa nykyisen verojärjestelmän puitteissa. Luovutusvoittoveron ollessa käytössä tätä varallisuutta verotettaisiin vasta, jos se myytäisiin uudelle omistajalle. Lisäksi merkittävä osa perinnöistä, noin 40 prosenttia, koostuu muista varallisuuslajeista kuin kiinteästä omaisuudesta. Näitä omaisuuseriä ei voida rekisteriaineistosta luotettavasti erotella, mutta on oletettavaa, että tämä osuus sisältää suurelta osin sellaista omaisuutta, joista ei luovutusvoittoverotuksessa makseta veroa lainkaan, kuten rahavaroja.

Perintöveron korvaaminen luovutusvoittoverolla todennäköisesti vähentäisi kerättäviä verotuloja merkittävästi. Suuntaa antavan arvion perusteella verotulot vähenisivät ainakin noin 300–400 miljoonalla eurolla vuodessa. Arvio ei sisällä mahdollisia käyttäytymisvaikutuksia, kuten verosuunnittelua. Pääsyy verotulojen vähenemiseen olisi se, että käteisvarat ja perinnönsaajien omistukseen jäävät asunnot ja kiinteistöt olisivat luovutusvoittoverotuksessa verottomia. Lisäksi lahjaveron tuoton voidaan olettaa laskevan myös kiinteän omaisuuden osalta, mitä ei ole yllä olevassa

¹Asunnon myyntiä uudelle omistajalle tai vuokraamista uudelle asukkaalle ei voida käytössä olevasta rekisteriaineistosta luotettavasti erotella.

huomioitu. Myöskään yritysvarallisuuden verotuksen vaikutuksia ei ole edellä olevaan lukuun huomioitu niiden suhteellisen pienen määrän ja epävarman kokonaisvaikutuksen takia. Oletettavaa kuitenkin on, että myös perityistä ja lahjoitetuista yrityksistä saatavat verotuotot laskisivat mahdollisen uudistuksen myötä. Lisäksi uudistuksen verotuottovaikutukset voivat olla lyhyellä aikavälillä merkittävästi edellä esitettyä suurempia, sillä luovutusvoittoverossa veroa pitää maksaa vasta myyntihetkellä toisin kuin perintöverossa.

Luovutusvoittoverotukseen vaikuttaa se, mitä varallisuuslajeja peritään, joten on oletettavaa, että tutkimuskirjallisuudessa havaitut perintöihin kohdistuvat verosuunnitteluvaikutukset voimistuisivat luovutusvoittoverossa. Esimerkiksi omistusasunnon luovutusvoittoveroton myynti ennen kuolemaa tai lahjan antamista mahdollistaa asunnoissa tai kiinteistöissä olevan varallisuuden antamisen perinnöksi ilman veroseuraamuksia, mikäli perinnönjättäjä on asunut itse asunnossa vähintään kaksi vuotta, sillä rahavaroja ei veroteta luovutusvoittoverotuksessa. Lisäksi perinnönsaajan olisi nykyäänöillä mahdollista asua perityssä asunnossa kaksi vuotta ja myydä asunto sen jälkeen ilman luovutusvoittoveroa. On siis todennäköistä, että perinnöistä saatavien verotulojen lasku olisi suurempi kuin edellä arvioitu 300–400 miljoonaa euroa, mikäli perintövero korvattaisiin nykyisellä luovutusvoittoverolla. Perittyä omaisuutta, kuten asuntoa, kiinteistöä tai yritystä myytäessä luovutusvoittovero voi kuitenkin olla tapauskohtaisesti myös merkittävästi perintöveroa kireämpi. Näin voisi käydä erityisesti silloin, jos perintöverotukseen kohdistuisi lähisukulaisia koskevia verovähennyksiä ja -huojennuksia, joita ei nykyisessä luovutusvoittoverotuksessa ole käytössä.

Perintöveron poistamista perustellaan usein perheyritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyvillä haasteilla. Yritysvarallisuutta koskevat perintö- ja lahjaverot muodostavat kuitenkin arviolta vain alle viidenneksen perintö- ja lahjaverotuotosta, joten perintö- ja lahjaveron poistaminen kohdistuisi valtaosin muuhun varallisuuteen kuin yrityksiin. Yrityksiä koskevia perintö- ja lahjaverosääntöjä olisi siten tehokkaampaa ja kohdennetumpaa uudistaa nykyisen järjestelmän sisällä, tai kohdistaa yritystoiminnan piristämiseen tähtäävät verotoimet sellaisiin verolajeihin, jotka vaikuttavat vain yrityksiin, kuten esimerkiksi yhteisöveroon. Perintöveron vaikutukset yritystoimintaan ovat lisäksi tutkimuskirjallisuuden perusteella ristiriitaisia, eikä tutkimusnäytön perusteella voida antaa suositusta yritysten sukupolvenvaihdosten verotuksen keventämisen tai kiristämisen puolesta. Lisäksi luovutusvoittoveron aiheuttamat mahdolliset yritysomaisuuden lukkiutumisvaikutukset voivat vaikuttaa kansantalouden tuottavuuteen negatiivisesti. Lukkiutumisvaikutus tarkoittaa sitä, että yritystä ei veroseuraamuksien takia myydä eteenpäin, vaikka yritys toimisi uudessa omistuksessa tuottavammin.

Perintöverotukseen kohdistuva kritiikki liittyy usein siihen, että vero pitää maksaa vaikka sen kohteena olevaa omaisuutta kuten asuntoa tai kiinteistöä ei ole ollut mahdollista myydä tai sitä ei ole realistista saada myydyksi lyhyessä ajassa. Näitä perintöverotuksen käytännön haasteita voidaan kuitenkin pyrkiä lieventämään myös

perintöverojärjestelmän sisällä, esimerkiksi sitomalla perintöveron maksuvelvollisuus asunnon tai muun kiinteän omaisuuden luovutukseen rajatulla aikavälillä. Toisaalta aineistoanalyysin perusteella havaitaan, että perintöveron maksuvelvollisuus johtaa vain harvoin vakaviin maksuhäiriöihin. Perintöverot ovat kuitenkin usein suuria suhteessa käytettävissä oleviin vuosituloihin erityisesti pienempituloisilla kotitalouksilla.

Raportti rakentuu seuraavasti: luvussa 2 esitellään lyhyesti perintö-, lahja- ja luovutusvoittoverotuksen nykytila Suomessa ja luodaan katsaus perintöjen verotukseen muissa Pohjoismaissa ja EU- ja OECD-maissa. Luvussa 3 käsitellään perintöverotuksen taloustieteellistä taustaa ja perintö- ja luovutusvoittoverotuksen eroja, sekä esitellään keskeiset taloustieteelliset tutkimustulokset perintöjen verotuksen vaikutuksista. Luvuissa 4–7 kuvaillaan perintöjen ja lahjojen sekä niistä maksettavien verojen väestöryhmittäistä jakautumista Suomessa, ja tarkastellaan minkälaisista varallisuuseristä perinnöt ja lahjat koostuvat. Luvussa 8 arvioidaan luovutusvoittoverotukseen siirtymisen mahdollisia vaikutuksia aineistoanalyysin ja tutkimuskirjallisuuden perusteella. Luvussa 9 esitetään raportin johtopäätökset.

2 Perintöjen ja luovutusvoittojen verotus

2.1 Perintö- ja lahjaverotuksen nykytila ja viimeaikaiset uudistukset

Perintö- ja lahjaverotus kohdistuu Suomessa perinnön ja lahjan saajiin.² Sekä perintöettä lahjaverotus ovat progressiivisia, eli veroaste nousee perinnön tai lahjan arvon myötä. Lisäksi veroissa on kaksi eri veroluokkaa perustuen saajan ja perinnön jättäjän tai lahjan antajan väliselle sukulaisuussuhteelle: veroaste on läheisille sukulaisille alempi kuin kaukaisemmille. Lähisukulaiset eli suorat jälkeläiset, aviopuolisot ja vanhemmat ovat ensimmäisessä veroluokassa, muut sukulaiset ja ei-sukulaiset toisessa veroluokassa. Pienimmät perinnöt ja lahjat ovat verottomia: verotettavan perinnön alaraja on 20 000 euroa ja lahjan 5 000 euroa. Taulukko 1 esittelee nykyään voimassa olevat veroasteikot. Kuvio 1 havainnollistaa, kuinka suuri maksettava vero on suhteessa perinnön ja lahjan arvoon.

Lahja- ja perintöverotuksessa on vuodesta 2008 lähtien ollut käytössä eri veroasteikko. Tuolloin verotettavan lahjan alaraja (5 000 euroa) tuli huomattavasti alhaisemmaksi kuin verotettavan perinnön (20 000 euroa). Kuvio 1 näyttää kuitenkin, että suurissa lahjoissa ja perinnoissa verorasitus on melko samantasoinen. Lahjaverotuksessa huomioidaan samalta lahjanantajalta kolmen vuoden sisään annetut lahjat. Lahjat ovat myös läheisesti kytköksissä perintöihin, ja perintöverotuksessa huomioidaan ennen perinnönjättämistä

²Toisena vaihtoehtona on joissain maissa käytetty jäämistövero, jossa vero kohdistuu jätettyyn perintöön eli jäämistöön. Esimerkiksi Yhdysvalloissa on käytössä jäämistövero (*estate tax*).

kolmen vuoden sisään annetut lahjat ja ennakkoperinnöt.³

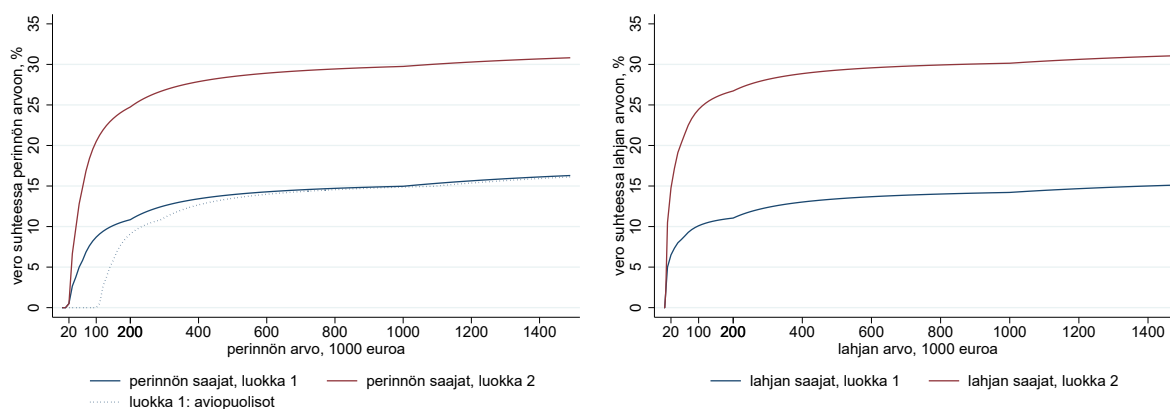
Taulukko 1: Voimassa olevat perintö- ja lahjaveroasteet

A: Perintöveroasteikko				
perinnön arvo, euroa	Luokkaan 1 kuuluvat henkilöt		Luokkaan 2 kuuluvat henkilöt	
	vero alarajan kohdalla, euroa	veroaste alarajan ylittävältä osalta, %	vero alarajan kohdalla, euroa	veroaste alarajan ylittävältä osalta, %
alle 20 000	0	0	0	0
20 000 – 40 000	100	7	100	19
40 000 – 60 000	1 500	10	3 900	25
60 000 – 200 000	3 500	13	8 900	29
200 000 – 1 000 000	21 700	16	49 500	31
vähintään 1 000 000	149 700	19	297 500	33

B: Lahjaveroasteikko				
lahjan arvo, euroa	Luokkaan 1 kuuluvat henkilöt		Luokkaan 2 kuuluvat henkilöt	
	vero alarajan kohdalla, euroa	veroaste alarajan ylittävältä osalta, %	vero alarajan kohdalla, euroa	veroaste alarajan ylittävältä osalta, %
alle 5 000	0	0	0	0
5 000 – 25 000	100	8	100	19
25 000 – 55 000	1 700	10	3 900	25
55 000 – 200 000	4 700	12	11 400	29
200 000 – 1 000 000	22 100	15	53 450	31
vähintään 1 000 000	142 100	17	301 450	33

Huom: Luokkaan 1 kuuluvat lähisukulaiset eli esimerkiksi perinnönjättäjän ja lahjan antajan aviopuoliso, lapset, lapsenlapset, vanhemmat, isovanhemmat, sekä aviopuolison lapset ja lapsenlapset. Luokkaan 2 kuuluvat kaikki muut perinnön ja lahjan saajat.

Kuvio 1: Voimassa olevat perintö- ja lahjaveroasteet

(a) Perintövero

(b) Lahjavero

³Perillisille voi antaa lahjan myös ennakkoperintönä. Lahjan ja ennakkoperinnön käsittely lopullisessa perintöverotuksessa eroaa jonkin verran, mutta molemmissa tapauksissa lahjavero maksetaan lahjansaannin yhteydessä (jos verotettava alaraja ylittyy), ja lahjan arvo ja mahdollinen maksettu lahjavero huomioidaan lopullisessa perintöverotuksessa.

Voimassa oleva Perintö- ja lahjaverolaki on vuodelta 1940 (378/1940). Vuonna 2008 lakia uudistettiin laajemmin. Tätä ennen veroasteet ja -luokat olivat olleet voimassa vuodesta 1996 lähtien. Vuoden 2008 uudistuksessa (1063/2007) siirryttiin kolmesta veroluokasta kahteen. Tämä johti veron keventymiseen avopuolisoilla, etäisillä sukulaisilla ja ei-sukulaisilla. Lisäksi uudistuksen yhteydessä korotettiin merkittävästi verotettavan perinnön alarajaa sekä puoliso- ja alaikäisyysvähennyksiä (näistä lisää alempana) ja erotettiin lahjaverotus erillisen veroasteikon mukaiseksi, jossa myös siirryttiin kolmesta veroluokasta kahteen. Vuoden 2008 uudistuksen myötä erityisesti perintöverotus keveni huomattavasti verrattuna aiempaan.

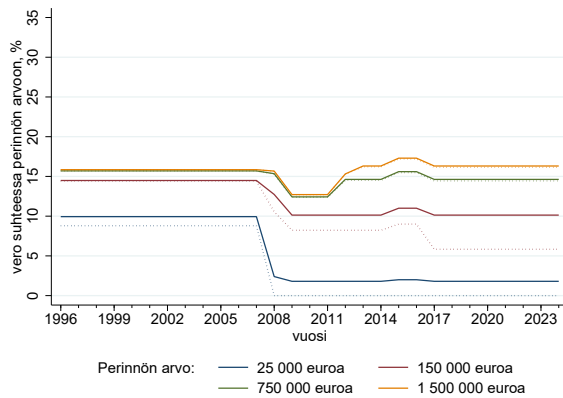
Perintö- ja lahjaverotus perustuvat siirtyvän omaisuuden käypään arvoon eli hintaan, jonka omaisuuden myymisestä saisi. Kiinteän omaisuuden eli esimerkiksi asuntojen ja kiinteistöjen osalta tämä tarkoittaa markkina-arvon määrittämistä esimerkiksi vertaamalla vastaavien kohteiden toteutuneisiin myyntihintoihin tai pyytämällä arvio kiinteistönvälittäjältä. Yritysvarallisuuden käyvän arvon selvittämiseen on myös tarkat ohjeet, mutta mikäli saaja hyödyntää sukupolvenvaihdoshuojennusta, käytetään todellista markkinahintaa alhaisempaa verotusarvoa (sukupolvenvaihdoshuojennuksesta lisää alempana).

Perintöveroasteikkoon on tullut useita muutoksia vuoden 2008 jälkeenkin. Kuvio 2 esittää perinnöistä ja lahjoista maksetun veron määrän suhteessa perinnön tai lahjan arvoon eri vuosina. Vuonna 2009 perintöveroasteita kevennettiin, ja vuonna 2012 kiristettiin yli 200 000 euron arvoisten perintöjen ja lahjojen verotusta (1408/2011), ja vuonna 2013 yli miljoonan euron arvoisten perintöjen ja lahjojen (705/2012). Kuten luvuissa 4 ja 5 tarkemmin esitetään, kuitenkin vain noin 0,2 prosenttia vuosina 2017–2022 saaduista perinnöistä oli yli miljoonan euron arvoisia (noin 360 perinnönsaajaa per vuosi). Vähintään miljoonan euron arvoisia lahjoja puolestaan oli noin 0,5 prosenttia kyseisen ajanjakson lahjoista (noin 200 lahjansaajaa per vuosi).

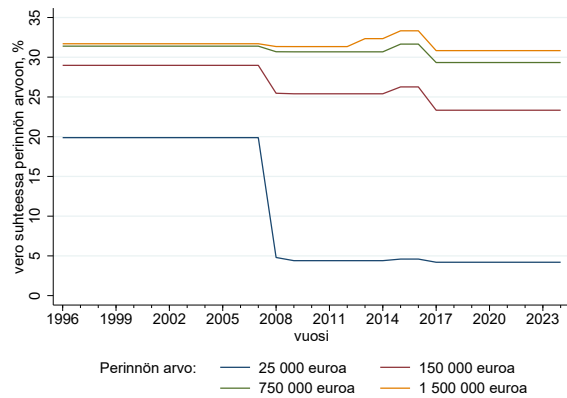
Vuonna 2024 perintöveron maksuaikaa pidennettiin kahdesta vuodesta kymmeneen vuoteen (1196/2023). Kyse on enimmäisajasta, jossa veron voi maksaa myöhässä, ennen kuin maksamaton vero viedään ulosottoon. Veronmaksun viivästymisestä maksetaan kuitenkin vuosittaista viivästyskorkoa, mikä tekee maksuajan hyödyntämisestä melko kalliin vaihtoehdon. Vuonna 2025 viivästyskorko on kahdeksan prosenttia.

Keskeisimmät poikkeukset perintöjen ja lahjojen verotuksen pääsäännöstä liittyvät puolison ja alaikäisen lapsen perintöihin, lesken hallintaoikeuteen, sekä maatilaa tai muun yrityksen perimiseen eli sukupolvenvaihdostilanteisiin. Verotettavan perinnön alaraja on 20 000 euroa, mutta käytännössä raja on puolisoille ja alaikäisille lapsille huomattavasti korkeampi, sillä perintöveron puoliso- ja alaikäisyysvähennys on 90 000 euroa ja alaikäisyysvähennys 60 000 euroa. Esimerkiksi puoliso voi siis saada 110 000 euroa perintöä ilman veroseuraamusta ($110\,000 - 90\,000 = 20\,000$, joka on verotettavan perinnön alaraja). Kuvio 1a havainnollistaa puoliso- ja alaikäisyysvähennyksen vaikutusta maksettavaan veroon. Puolisoille verotettavan perinnön alaraja on melko korkea, mutta sen ylittyttyä veroaste nousee nopeasti sa-

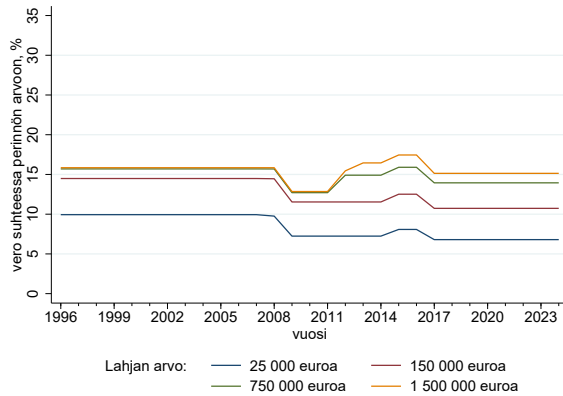
Kuvio 2: Perintö- ja lahjaveroasteet eri vuosina

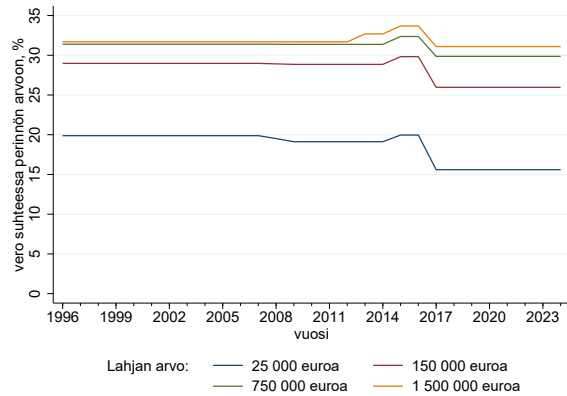
(a) Perintövero, luokka 1 ja aviopuolisot

(b) Perintövero, luokka 2

(c) Lahjavero, luokka 1

(d) Lahjavero, luokka 2

Huom: Kuvassa (a) katkoviiva esittää aviopuolisoiden veron puoliso vähennys ja sen vuosittaiset muutokset huomioituna. Alaikäisyysvähennys on kehittynyt samansuuntaisesti mutta on puoliso vähennystä hieman pienempi.

malle tasolle muiden ensimmäisen veroluokan perijöiden kanssa. Kuvio 2a havainnollistaa puoliso vähennyksen vaikutusta eri vuosina. Kuten luvussa 4.2 esitetään tarkemmin, nämä vähennykset ovat kuitenkin käytännössä melko harvinaisia: puoliso vähennyksiä kohdistui kolmeen prosenttiin vuosina 2017–2022 saaduista perinnoista ja alaikäisyysvähennyksiä alle prosenttiin. Puolison perintöverosta puhuttaessa on tärkeää muistaa, että leskellä on lähtökohtaisesti avio-oikeus kuolleen puolison omaisuuteen, ja mahdollinen avio-oikeuden mukainen tasinko on leskelle verotonta. Puolison periminen ja perintöveroseuraamukset ovat sen sijaan harvinaisempia, koska puoliso ei kuulu rintaperillisiin. Aviopuoliso saa perintöä vain, jos vainajalla ei ole rintaperillisiä (ja avopuoliso ei silloinkaan), tai jos puoliso on huomioitu vainajan testamentissa.

Merkittävä poikkeus perimistilanteissa on elonjääneen aviopuolison hallintaoikeus, ja erityisesti oikeus jäädä asumaan avioparin yhteiseen kotiin. Leski saa siis jäädä asumaan tähän kotiin, vaikka se siirtyy perillisten omistukseen perinnössä. Hallintaoikeudesta ei

synny perintöverovelvollisuutta. Tällaisissa tilanteissa perilliset ovat kuitenkin velvollisia maksamaan peritystä omaisuudesta veron, vaikka omaisuus ei siirrykään heidän hallintaansa. Perilliset eivät näin ollen voi käyttää kyseistä varallisuutta veron maksamiseksi. Perinnön arvoon tehdään kuitenkin hallintaoikeusvähennys perintöveroa laskettaessa. Vähennyksenä huomioidaan todellisen tai kaavamaisen tuottoprosentin (asunnoille viisi prosenttia) mukainen osuus varallisuuden käyvästä arvosta, joka kerrotaan ikäkertoimella. Ikäkerroin ja siten hallintaoikeusvähennys perilliselle on sitä suurempi mitä nuorempi hallintaoikeuden omaava henkilö on: alle 44-vuotiaan hallintaoikeuden omaajan ikäkerroin on 12 ja 92-vuotiaan tai vanhemman on kaksi. Hallintaoikeusvähennykset ovat kuitenkin verrattain harvinaisia: alle kahteen prosenttiin vuosien 2017–2022 perinnöistä tehtiin hallintaoikeusvähennys (ks. luku 4).⁴

Yrityksen tai maatilán sukupolvenvaihdostilanteisiin liittyy mahdollisuus sukupolvenvaihdoshuojennukseen eli saajan lahja- tai perintöveron huoennukseen tiettyjen edellytysten täyttyessä. Huojennus on ollut Perintö- ja lahjaverolaissa vuodesta 1979 alkaen (318/1979; nykyisen lain pykälät §55–§57). Huojennusmahdollisuus koski alun perin sukupolvenvaihdostilanteita, joissa henkilölle siirtyy vähintään 20 prosenttia yrityksen tai maatilán osakkeista. Vuodesta 2001 alkaen kyseistä rajaa alennettiin 10 prosenttiin osakkeista. Lisäksi huoennuksen saaminen edellyttää, että osakkeiden saaja jatkaa aktiivista toimintaa maatilalla tai yrityksessä.

Sukupolvenvaihdoshuojennus koskee sekä veron määrää että veron maksuaikaa. Alun perin huoennus veron määrään syntyi yritysvarallisuuden arvostamisesta käyvän arvon sijaan erilliseen verotusarvoon. Toisin sanoen yritysvarallisuus, josta vero lasketaan, on näin arvostettuna käypää arvoa pienempi, mikä vähentää veron määrää. Listaamattoman osakeyhtiön arvostus verotuksessa perustuu yrityksen nettovarallisuuteen eli yrityksen varoihin, joista on vähennetty yrityksen velat. Nettovarallisuuden perusteella yrityksen arvostus on tyypillisesti alhaisempi kuin sen käypä arvo (Valtiovarainministeriö, 2014), eli yrityksen perintö- ja lahjaverotuksessa veron perusteena on alhaisempi arvo kuin todellinen markkina-arvo tavallisessa myynnissä ulkopuoliselle omistajalle. Vuonna 2004 huoennusta kasvatettiin siten, että yritysvarallisuudesta huomioitiin perintöverotuksessa vain 40 prosenttia tästä verotusarvosta (576/2004).⁵ Maksuaikaa verolle sai sukupolvenvaihdostilanteissa alun perin viisi vuotta ja vuodesta 2015 alkaen kymmenen vuotta, eikä pidennetyltä maksuajalta peritä korkoa toisin kuin muista perinnöistä (514/2015).

Sukupolvenvaihdokset toteutuvat usein pitkän ajan kuluessa osakkeiden lahjoittami-

⁴Puolisovähennys, avio-oikeus ja lesken hallintaoikeus koskevat vain aviopuolisoita. Avopuolisilla ei ole avio- eikä perimisoikeutta kuolleen puolison omaisuuteen. Testamentti on avolesken ainoa keino periä kuolleen puolison omaisuutta tai saada hallintaoikeus. Avopuolisot kuuluvat perintöveron toiseen veroluokkaan, tai tietyin edellytyksin ensimmäiseen veroluokkaan, joten heille voi koitua merkittävästi korkeampi verorasitus perinnöstä kuin avioleskille.

⁵Verotusarvosta säädettiin alun perin varallisuusverolaissa, mutta varallisuusveron poistuttua vuonna 2006 käytetään arvostamisessa erillistä Lakia varojen arvostamisesta verotuksessa (1142/2005). Vuonna 2008 ehdotettiin yritysvarallisuuden arvostamisen alentamista 20 prosenttiin verotusarvosta, mutta ehdotus vedettiin lopulta pois ja 40 prosenttia jäi voimaan.

sen tai myymisen ja perimisen kautta, ja lisäksi varallisuuden arvostamissääntöjen vaikutus perintö- ja lahjaveroon vaihtelee tapauskohtaisesti, joten huojennuksen määrää on vaikea arvioida täsmällisesti. Valtiovarainministeriön muistiossa on arvioitu, että vuoden 2013 sukupolvenvaihdostilanteiden, joihin huojennusta sovellettiin, toteutunut lahjavero oli 2–6 prosenttia lahjana saadun yritysvarallisuuden käyvästä arvosta (Valtiovarainministeriö, 2014). Finérin (2025) mukaan vuosien 2020–2024 sukupolvenvaihdoshuojennukset alensivat toteutunutta perintö- tai lahjaveroa keskimäärin 16 prosentista viiteen prosenttiin. Myös yrityksestä luopujan luovutusvoiton verotukseen voi kohdistua huojennuksia sukupolvenvaihdostilanteissa, kun saaja maksaa osakkeistaan.⁶

Sukupolvenvaihdoshuojennus-nimestä huolimatta perintö- ja lahjaveron huojennuksen ehtona ei ole omistuksen siirtyminen alkuperäisen omistajan lapselle. Huojennus tehdään saajan sukulaisuussuhteen määrittämän perintö- tai lahjaveroluokan mukaiseen veroon, kun huojennuksen ehdot täyttyvät (vähintään 10 prosentin siirtyvä omistusosuus ja vaatimus yritystoiminnan jatkamisesta).⁷ Toisaalta kaikki yrityksiä perivät sukulaisetkaan eivät ole oikeutettuja sukupolvenvaihdoshuojennukseen jos nämä ehdot eivät täyty, jolloin perintö- tai lahjavero määritellään yrityksen käyvän arvon mukaisesti ja maksuaikaa ei pidennetä.

Tilastokeskuksen tilastot perintö- ja lahjaveron tuotosta ulottuvat 1970-luvulle (Tilastokeskus, 2024b). Tilastoista nähdään, että veron tuotto on kasvanut 1970-luvun vajaasta 100 miljoonasta eurosta (vuoden 2023 tasossa) noin miljardiin euroon 2020-luvulla. Eryteisesti 2000-luvulla verokertymä on vaihdellut huomattavasti eri vuosien välillä, muodostaen 0,5 – 1 prosenttia kaikista verotuloista.

2.2 Luovutusvoittoverotus Suomessa

Mikäli omaisuutta myydään korkeammalla hinnalla kuin millä se on hankittu, syntyy luovutusvoittoa, joka verotetaan pääomatulona. Vuoteen 2011 asti pääomatulon vero oli tasavero (28 prosenttia), ja vuodesta 2012 lähtien verossa on ollut kaksi tasoa, eli suurempia pääomatuloja verotetaan kireämmin. Pääomatulojen veroaste on 30 000 euroon asti 30 prosenttia ja sen ylittävältä osalta 34 prosenttia. Luovutusvoitoissa ja pääomatulossa ei ole verotonta osaa, toisin kuin perintö- ja lahjaveroissa.

Luovutusvoiton tai -tappion määrittämiseksi tarvitaan tieto kyseisen omaisuuden hankintahinnasta. Mikäli hankintahintaa ei ole tiedossa, on alle 10 vuotta omistetun omaisuuden hankintameno-olettama 20 prosenttia myyntihinnasta. Vähintään 10 vuotta omis-

⁶Mikäli osakkeiden luovuttaja myy osakkeita hinnalla, joka on korkeintaan 75 prosenttia käyvästä arvosta, katsotaan alhainen kauppahinta lahjaksi ostajalle eli kyseessä on lahjanluonteinen kauppa. Kuitenkin jos kauppahinta on vähintään puolet käyvästä arvosta ja muut edellytykset täyttyvät, lahjavero huojennetaan kokonaan. Myös mahdollinen luovutusvoitto osakkeiden myynnistä voi olla luovuttajalle verotonta. Säädos luovutusvoiton verottomuudesta sisältyy tuloverolakiin, ei perintöverolakiin, ja sen yhtenä edellytyksenä on myyminen lähisukulaiselle.

⁷Myös ei-sukulaiselle voi lahjoittaa omistusosuuden yrityksestään sukupolvenvaihdoshuojennuksen piirissä (KHO 2014:4).

tetun omaisuuden hankintameno-olettama on 40 prosenttia myyntihinnasta. Itse perustetulla yrityksellä ei luonnollisesti ole hankintamenoa, jolloin tällaista yritystä myytäessä käytettäisiin hankintameno-olettamaa.

Omaisuutta myytäessä voi syntyä myös luovutustappiota, mikäli myyntihinta on hankintahintaa pienempi. Luovutustappiot vähennetään luovutusvoitoista, ja verotettavaksi jää nettosumma. Mikäli luovutusvoittoa ei ole, vähennetään luovutustappiot kaikista pääomatuloista saman verovuoden aikana tai tarvittaessa seuraavien viiden verovuoden aikana.

Asunnon myyntivoiton verotus on luovutusvoittoverotuksen keskeisin poikkeus. Asunnon myynti on kokonaan vapaata luovutusvoittoverosta, jos myyjä on omistanut asunnon vähintään kaksi vuotta, ja myyjä itse tai hänen perheenjäsenensä (puoliso, alaikäinen lapsi) on asunut siinä yhtäjaksoisesti vähintään kaksi vuotta. Toinen poikkeus koskee yritysosuuden myyntivoittoa: Yritysosuuden myyntitilanteissa voi myyjän luovutusvoitto olla verotonta, mikäli yrityksen myynnissä siirtyy vähintään 10 prosentin osuus yrityksen osakkeista, myyjä on omistanut osakkeet vähintään kymmenen vuotta (tähän lasketaan myös saadun lahjan tai perinnön tapauksessa aikaisemman omistajan omistusaika), ja ostajana on myyjän lapsi tai muu rintaperillinen, sisarus tai sisaruspuoli.

Nyky säännöillä perittyä tai lahjoitettua omaisuutta myytäessä käytetään hankintahintana perintö- tai lahjaveropäätöksen mukaista arvoa, ja omistusaika alkaa perintö- tai lahjansaannin ajankohdasta. Mikäli tällaista omaisuutta myydään pian omaisuuden saamisen jälkeen, voidaan myös niiden perintö- tai lahjaverotusta oikaista, jos myynnin arvo poikkeaa perintöverotuksessa määritellystä arvosta.

Mikäli perintöjen verotuksesta luovuttaisiin, eikä muita muutoksia luovutusvoittoverotukseen tehtäisi, perinnön tai lahjan saaminen olisi verotonta, mutta saatua omaisuutta myytäessä maksettaisiin luovutusvoittovero tai syntyisi hyvitystä luovutustappiosta. Kuten ylläolevasta on selvää, hankintahinnan käsittely olisi perimistilanteissa keskeistä. Perintö- ja luovutusvoittoverotuksen eroja ja hankintamenon määrittämistä perintötilanteissa käsitellään tarkemmin luvussa 3.2.

2.3 Perintö- ja luovutusvoittoverotus muissa Pohjoismaissa

Suomen lähimmissä verokkimaissa eli muissa Pohjoismaissa on 2000-luvulla tehty suuria muutoksia perintöverotukseen liittyen. Ruotsi lakkautti perintö- ja lahjaveron vuonna 2005 ja Norja vuonna 2014. Tanskassa perintövero on edelleen voimassa. Seuraavaksi esitellään Tanskan, Ruotsin ja Norjan perintöjen verotuksen pääkohdat lyhyesti.⁸

Tanska. Tanskassa on käytössä jäämistö- ja perintöosuusveron yhdistelmä sekä lahjavero. Perinnöksi jäävästä omaisuudesta maksetaan 15 prosenttia veroa verotettavan alarajan ylittävältä osalta (333 000 kruunua, nykykurssilla⁹ noin 45 000 euroa). Tähän

⁸Luvut 2.3 ja 2.4 pohjautuvat erityisesti katsauksiin Denk (2012), Drometer ym. (2018), Eerola (2015) ja OECD (2021) sekä EU:n verotietokantaan (Taxes in Europe Database).

⁹19.3.2025: euro = 7,459 Tanskan kruunua.

poikkeuksena ovat puoliset, joiden saama perintö on kokonaan verotonta. Muut kuin lähisukulaiset maksavat lisäksi jäljelle jäävästä osasta 25 prosenttia lisäveroa, jolloin perinnön kokonaisveroasteeksi muodostuu $0,15 + 0,25 * (1 - 0,15) = 36,25$ prosenttia. Lähisukulaisille annettujen lahjojen veroprosentti on myös 15, mutta verotettava alaraja on alhaisempi kuin perinnöissä (26 000 kruunua, noin 3 500 euroa/vuosi). Muiden kuin lähisukulaisten saamat lahjat verotetaan korkeammalla prosentilla tai veronalaisena tulona progressiivisen tuloveroasteikon mukaan. Toisin kuin useissa muissa maissa, Tanskassa ei ole huojennuskäytäntöä perheyritysten siirrolle perheenjäsenten välillä sukupolvenvaihdostilanteissa, vaan niitä verotetaan samalla 15 prosentin veroasteella kuin muita lähisukulaisten perintöjä.

Ruotsi. Ennen perintöveron lakkauttamista Ruotsissa verotettavan perinnön alaraja lähisukulaisille oli 70 000 kruunua (nykykurssilla¹⁰ noin 6 400 euroa) ja muille sukulaisille 21 000 kruunua (noin 1 900 euroa). Veroasteikko oli progressiivinen. Puolisoiden perinnöt oli asetettu kokonaan verottomiksi vuoden 2004 alusta alkaen. Verotettavan lahjan alaraja oli 10 000 kruunua (noin 900 euroa) vuodessa. Veron kattavuus ja suosio olivat kuitenkin vuosien saatossa kärsineet. Erityinen ongelmakohta oli veron kohdistuminen suhteellisesti voimakkaammin keskituloisille perinnönsaajille verrattuna tulojakauman huipulla oleviin perinnönsaajiin, joilla oli monia mahdollisuuksia vältellä veroa. Perintöveron tuotto oli siksi vähäinen ja vero melko epäsuosittu (Henrekson & Waldenström, 2016). Ruotsin perintöverojen välttelyn helppouden takia perintöverotuksen poistaminen ei myöskään merkittävästi vaikuttanut varakkaiden henkilöiden varallisuuden efektiiviseen veroasteeseen Ruotsissa (Jakobsen ym., 2024).

Perintö- ja lahjaveron poistuttua perintöihin ja lahjoihin kohdistuu kyseistä omaisuutta myytäessä tapahtuva luovutusvoittoverotus. Ruotsissa luovutusvoittoverotuksessa on käytössä jatkuvuusperiaate, joka tarkoittaa luovuttavan tahon veroaseman periytymistä saavalle taholle. Eli esimerkiksi perittyä omaisuutta myytäessä käytetään omaisuuden hankintahintana edellisen omistajan maksamaa hankintahintaa. Perityn omaisuuden tapauksessa tämä arvo voi olla peräisin pitkän ajan takaa. Tämä tarkoittaa, ettei perimistilanteissa omaisuuden arvonnousua veroteta lainkaan, mikäli asuntoa tai kiinteistöä ei myydä uudelle omistajalle. Omaisuutta myytäessä arvonnousu ja sitä kautta verorasitus voi kuitenkin olla huomattava historialliseen hankintahintaan nähden. Ruotsissa luovutusvoiton veroprosentti on 30, ja merkittävänä erona Suomeen verrattuna asunnon luovutusvoitto on aina veronalaista tuloa riippumatta asumisajasta.

Norja. Norjassa perintö- ja lahjaveron alaraja oli 470 000 kruunua (nykykurssilla¹¹ noin 41 000 euroa), vero oli progressiivinen ja lähisukulaisten veroasteet matalampia kuin kaukaisemmilla sukulaisilla. Kuten Ruotsissa, myös Norjassa puolisojen saamat perinnöt olivat verottomia. Lahjaverotus koski pelkästään lahjanantajan lapsia, ja verotuksessa huomioitiin kultakin lahjanantajalta saajan eliniän aikana saadut lahjat (vrt.

¹⁰19.3.2025: euro = 11,005 Ruotsin kruunua.

¹¹19.3.2025: euro = 11,559 Norjan kruunua.

Suomessa huomioidaan kultakin lahjanantajalta viimeisen kolmen vuoden aikana saadut lahjat). Perintö- ja lahjaveron poistuttua perintöihin ja lahjoihin kohdistuu kyseistä omaisuutta myytäessä luovutusvoittoverotus. Norjassa oli luovutusvoittoverotuksessa aikaisemmin käytössä epäjatkuvuusperiaate, eli omaisuuden hankintameno määräytyi omaisuuden saamisen ajankohdan arvon mukaan, mutta perintöveron kumoamisen yhteydessä omaksuttiin luovutusvoittoverotukseen jatkuvuusperiaate, kuten Ruotsissakin. Luovutusvoiton veroprosentti on 22. Suomen tavoin asunnon luovutusvoitto on verotonta, mikäli siinä on asunut vähintään vuoden ajan viimeisen kahden vuoden aikana.¹² Lisäksi Norjassa on käytössä varallisuusvero, joka täydentää varallisuuteen pohjautuvaa verotusta.

2.4 Perintöverotus muissa Euroopan maissa

Perintöverotuksesta kokonaan luopuminen on länsimaissa melko poikkeuksellista. Valtaosassa EU- ja OECD-maita perintöjä verotetaan. Teollisuusmaiden OECD-järjestön 38:sta jäsenvaltiosta 23 ja 27:sta EU-maasta 17 käyttää perintö- tai jäämistöveroa. EU-maista Itävallassa, Kyproksella, Latviassa, Maltalla, Portugalissa, Romaniassa, Ruotsissa, Slovakiassa, Tšekissä ja Virossa ei ole varsinaista perintöveroa, mutta näistäkin maista monilla perintöihin liittyy jokin veroelementti, joka voi olla merkittäväkin. Esimerkiksi Portugalissa on voimassa 10 prosentin leimavero kaikelle peritylle omaisuudelle. Tšekissä perintöverosta on luovuttu, ja Latviassa sitä ei koskaan ole ollutkaan, mutta lahjoja verotetaan näissä maissa tulona henkilökohtaisella tuloverolla.

Puolisoiden saamat perinnöt ovat tyypillisesti kokonaan verottomia niissä EU-maissa, joissa on varsinainen perintöverotus käytössä. Monissa maissa sama koskee myös lasten saamia perintöjä. Suomessa puolisoiden lisäksi vain alaikäiset lapset saavat korotetun verohuojennuksen, ja täysi-ikäisiä lapsia koskee yleinen ensimmäisen veroluokan alaraja (nykyään 20 000 euroa). Useimmissa maissa, joissa perintöverotus koskee myös puolisoita tai lapsia, on näiden saaman perinnön verottoman arvon yläraja kuitenkin merkittävästi Suomea korkeampi. Valtaosassa kuudestatoista muusta perintöveroa käyttävästä EU-maasta on puolisoiden ja lasten verotus siis Suomea kevyempää. Lisäksi joissain maissa perinnönjättäjän asumaa asuntoa verotetaan muita omaisuusmuotoja kevyemmin.

Perintöjä ja lahjoja verottavissa OECD-maissa näiden verojen tuotto oli keskimäärin 0,2 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Suomessa perintö- ja lahjaverotuksen verotuotto on ollut 2020-luvulla keskimäärin 0,3 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen (0,8 prosenttia kaikista verotuloista) eli hieman OECD:n keskiarvoa korkeampi. Suomi on tässä listassa viidentenä heti Ranskan, Etelä-Korean, Belgian ja Japanin perässä, joiden perintö- ja lahjaverotuksen tuotto on 0,5–0,7 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen (OECD Global Revenue Statistics Database).

¹²Luovutusvoittoverotusta Ruotsissa ja Norjassa ja erityisesti asuntojen verotusta on aiemmin käsitellyt mm. Eerola (2015).

3 Perintöverotuksen tutkimuskirjallisuus ja siirtymisen perintöverosta luovutusvoittoverotukseen

3.1 Perintöverotuksen teoria ja empiiriset tutkimustulokset

Taloustieteellisen näkemyksen mukaan verojärjestelmällä on kolme keskeistä tavoitetta: i) kerätä verotuloja, joilla rahoitetaan julkisen sektorin toimintaa, ii) tasoittaa tuloeroja yhteiskunnan tulonjakotavoitteiden mukaisesti ja iii) korjata markkinoiden vääristymiä ja ulkoisvaikutuksia verottamalla esimerkiksi ympäristöä saastuttavaa toimintaa ja epäterveellisiä hyödykkeitä muita hyödykkeitä enemmän. Lisäksi hyvin toimivan ja tehokkaan verojärjestelmän tavoitteena pidetään sitä, että sen avulla kerätyt verotulot vaikuttavat talouden toimintaan mahdollisimman vähän (pois lukien ne verot, joilla toivotaan olevan valintoja ja käyttäytymistä ohjaavia vaikutuksia). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että verotuksen tulisi vaikuttaa mahdollisimman vähän esimerkiksi työnteko- ja säästämissäpäätöksiin. Hyvän verojärjestelmän periaatteena pidetään myös sitä, että maksettavat verot kohdistuvat todellisiin tuloihin tai varallisuuteen. Lisäksi pääomien verotuksessa lähdetään hyvän verojärjestelmän näkökulmasta siitä, että kaikkia pääoman ja pääomatulon muotoja tulisi lähtökohtaisesti verottaa samojen periaatteiden ja verokantojen mukaisesti. Verotuksen aiheuttamien käyttäytymisvaikutusten pienentämisen kannalta hyvän verojärjestelmän ominaisuutena pidetään myös sitä, että verotus kohdistuu laajaan veropohjaan, mutta verokannat olisivat mahdollisimman matalat. Tämän on katsottu vähentävän erityisesti verosuunnittelua. Perintöveroa ja sen roolia toimivassa verojärjestelmässä voidaan arvioida näiden periaatteiden valossa.

On keskeistä arvioida, miten ja kuinka paljon perintöverotus vaikuttaa päätöksiin ja valintoihin. Perintöverot voivat vaikuttaa sekä perinnönjättäjän että perinnönsaajan valintoihin esimerkiksi säästämisen ja omaisuuden kerryttämisen osalta. Lisäksi perintöverotus voi vaikuttaa yritysten sukupolvenvaihdoksiin ja yritystoimintaan sekä lisätä verosuunnittelua. Nämä kaikki vaikutukset heijastuvat siihen, miten hyvin perintöverotus toteuttaa verotuksen yllä mainittuja tavoitteita ja periaatteita.

Tässä luvussa käydään teoreettisten pohdintojen ohella läpi viimeaikaiset keskeisimmät empiiriset tutkimustulokset perintöverotuksen vaikutuksista. Tarkastelussa keskitytään pääosin siihen tutkimuskirjallisuuteen, jossa on mahdollisimman hyvin päästy kiinni perintöverotuksen syy-seuraussuhteisiin luotettavien luonnollisten koeasetelmien kuten perintöverouudistusten avulla.

Luvun lopussa keskustellaan perintöverosta luopumisesta ja sen korvaamisesta luovutusvoittoverolla. Osiossa keskitytään erityisesti niihin luovutusvoittoverotukseen liittyviin valintoihin ja oletuksiin, jotka keskeisimmin vaikuttavat siihen, miten luovutusvoittoverotus toimisi perityn varallisuuden osalta verrattuna nykyiseen perintöverotukseen.

Empiiristä tutkimusta perintöverojen vaikutuksesta on saatavilla melko vähän. Erityisesti luotettavaa empiiristä tutkimusasetelmaa käyttävät ja kausaalipäätelyyn tähtäävät

tutkimukset ovat harvassa. Lisäksi saatavilla oleva tutkimustieto on isolta osin keskittynyt perintöverotuksen verosuunnitteluvaikutuksiin. Suomalaisella rekisteriaineistoilla tehtyä tutkimusta ei ole saatavilla lainkaan, mikä johtuu osaltaan siitä, että laajoja yksilötason perintöveroaineistoja ei ole aivan viime vuosia lukuun ottamatta ollut saatavilla tutkimuskäyttöön. Näin ollen tämän luvun johtopäätökset perustuvat muista maista, kuten Ruotsista, Tanskasta ja Yhdysvalloista, saatuun tutkimusnäyttöön.

Perintöjen verotuksesta on tehty viimeisten vuosien aikana lukuisia kirjallisuuskatsauksia ja muita yhteenvetoja, niin Suomessa kuin ulkomailla (mm. Aura ja Pirttilä, 2007; Eerola, 2015; Finér, 2023; Mirrlees ym., 2011; Ropponen, 2015, 2025). Tässä raportissa tiivistetään tutkimuskirjallisuuden päätulokset ja johtopäätökset. Muun muassa OECD (2021) ja Schratzenstaller (2024) tarjoavat tätä raporttia kattavampia viimeaikaisia kansainvälisiä kirjallisuuskatsauksia aiheeseen.

Perintöverotuksen teoria. Taloustieteen teoriassa perintöveron arviointiin vaikuttaa se, miksi perintöjä ajatellaan jätettävän. Perinnön jättämisen motiivit ja syyt voivat olla merkityksellisiä siitä näkökulmasta, miten perintöveron voidaan ajatella vaikuttavan perinnönjättäjän tai -saajan käyttäytymiseen ja valintoihin. Taloustieteellisessä kirjallisuudessa on esitetty perinnön jättämiselle eri syitä ja motiiveja (ks. tarkemmin Kopczuk ja Lupton, 2007; Mirrlees ym., 2011; OECD, 2021). Osa jätetyistä perinnöistä on suunnittelematonta tai tahattomia esimerkiksi äkillisen kuoleman takia. Mikäli perinnönjako on täysin suunnittelematonta, perintöveron ei yleisesti ajatella vaikuttavan perinnönjättäjän käyttäytymiseen esimerkiksi säästämissä päätösten osalta. Toisaalta osa perinnöistä on tarkemmin suunniteltuja, ja voivat osin perustua esimerkiksi perinnönsaajan käyttäytymiseen perinnönjättäjää kohtaan (ns. strategiset motiivit). Tällöin perintöverotus voi vaikuttaa siihen, millä tavoin ja kuinka paljon perintöä jätetään.

Perintöä voidaan myös jättää siksi, että halutaan tukea perillisiä taloudellisesti. Tällöin perintövero voi vaikuttaa perinnönjättäjän suunnitelmiin esimerkiksi säästämissä päätösten tai perinnönjaon ajoituksen suhteen, jotta perintö saataisiin siirrettyä mahdollisimman pienin veroin. Toisaalta perinnönjättäjä voi kokea hyötyvänsä perinnön jättämisestä pääasiassa itse, mikäli hän kokee mielihyvää siitä ajatuksesta, että perinnön jättämisestä on hyötyä seuraavalle sukupolvelle.

Empiirisestä tutkimuksesta ei kuitenkaan löydy vahvaa tukea millekään yksittäiselle syyllle, vaan todennäköisimmin perintöä ja lahjoja jätetään monista erilaisista syistä (Galle & Slemrod, 2001; Kopczuk, 2013). Näin ollen perintöverotuksen teoria ei anna selviä ennusteita siitä, miten perintöverotuksen ajatellaan vaikuttavan jättäjän tai saajan käyttäytymiseen.

Myös eettiset kysymykset ovat tärkeitä pohdittaessa perintöveroa puoltavia ja vastustavia perusteita. Perinnönsaaja ei usein itse omalla toiminnallaan voi aktiivisesti vaikuttaa perittävän omaisuuden määrään. Tätä kautta perintöveron on usein taloustieteessä katsottu olevan reilu verotusmuoto, sillä se kohdistuu omaisuuteen, joka saadaan

pääosin yksilön omasta toiminnasta ja panostuksesta riippumatta (Mirrlees ym., 2011; OECD, 2021). Lisäksi perintöverotusta perustellaan myös mahdollisuuksien tasa-arvon lisäämisen näkökulmasta, jolloin perityllä varallisuudella ei olisi niin suurta merkitystä elämässä pärjäämisen mahdollisuuksiin. Toisaalta vahvat altruistiset näkemykset ja sukupolvet ylittävä ajattelu voivat antaa eettisiä perusteita perintöjen kevyemmälle verotukselle.

Säästäminen ja jätetyt perinnöt. Empiirisen tutkimuksen perusteella perintöverotus ei vaikuta merkittävästi säästämisspäätöksiin tai omaisuuden kerryttämiseen. Yhdysvaltalaisilla aineistoilla tehdyissä tutkimuksissa perintöverotuksella ei havaita olevan kokoluokaltaan merkittäviä vaikutuksia perittävän varallisuuden määrään (Holtz-Eakin & Marples, 2001; Joulfaian, 2006; Slemrod & Kopczuk, 2000). Näissä eri menetelmillä tehdyissä tutkimuksissa havaitaan perintöveroasteen jouston varallisuuden kertymisen suhteen olevan 0,1–0,2. Toisin sanoen perintöveron 1 prosentin korotus vähentäisi perittävää varallisuutta 0,1–0,2 prosenttia, ja päinvastoin perintöveron keventämiselle. On kuitenkin syytä huomauttaa, että Yhdysvaltojen perintöverotus (jäämistövero; estate tax) poikkeaa rakenteeltaan suomalaisesta ja monista muista eurooppalaisista verojärjestelmistä, sillä siinä perintövero maksetaan jätetyn perinnön yhteismäärästä, eikä se ole saajakohtainen. Lisäksi Yhdysvaltojen perintöverotuksessa melko suuretkin perinnöt ovat verottomia, jolloin havaitut vaikutukset koskevat vain suomalaisittain erittäin suuria perintöjä. Perintöverotus saattaa vaikuttaa erityisen varakkaisiin henkilöihin muita enemmän muun muassa laajempien säästämis- ja verosuunnittelumahdollisuuksien kautta, joten edellä esityt arviot todennäköisesti edustavat mahdollisten kokonaisvaikutusten yläpäättä, sillä Yhdysvalloissa perintöverotus koskee vain suomalaisittain erittäin varakkaita henkilöitä.

Goupille-Lebret ja Infante (2018) tutkivat perintöveron vaikutuksia hyödyntämällä Ranskan perintöveroasteikon epäjatkokuuskohtia. Tässäkin tutkimuksessa havaitaan, että perintöverolla ei ole merkittäviä vaikutuksia perittävän kokonaisvarallisuuden määrään. Samankaltaisia tuloksia on saatu myös muista maista, kuten Saksasta (Glogowsky, 2021; Sommer, 2017), Italiasta (Jappelli ym., 2010) ja Japanista (Niimi, 2019). Maakohtaisista eroista ja erilaisista tutkimusmenetelmistä huolimatta yleinen johtopäätös empiirisen tutkimuskirjallisuuden perusteella on se, että perintöverotuksella ei ole suurta vaikutusta varallisuuden kertymiseen elinaikana.

Työn tarjonta. Perinnönjättäjän valintojen lisäksi perinnöt ja perintöverotus voivat vaikuttaa perinnönsaajan tekemiin valintoihin. Perinnöt voivat vaikuttaa perinnönsaajan työnteko- ja säästämisspäätöksiin, koska varallisuus vähentää kannusteita tehdä työtä ja kasvattaa säästöjä. Kireämpi perintövero voi siten teoriassa lisätä sekä työntekoa että säästämistä perinnönsaajien osalta, ja siten lisätä työn tarjontaa ja kasvattaa säästämisastetta. Perinnöt ja perintöverot voivat vaikuttaa myös perinnönsaajan ku-

lutukseen, mutta toisaalta korkeampi perintövero voi lisätä myös perinnönjättäjän kulutusta perinnönjättämisen sijaan.

Työvoiman tarjonnan reagoinnista perintöverotukseen ei kuitenkaan ole olemassa empiiristä tutkimusta (Kopczuk, 2013). Poikkeuksena voidaan mainita Kindermann ym. (2020) elinkaarimallin kalibrointiin pohjautuva tutkimus, joka perustuu saksalaiseen aineistoon. He arvioivat, että jokaisesta perintöverolla kerätystä eurosta kertyy lisäksi yhdeksän senttiä enemmän tuloverotuloja korkeammasta työvoiman tarjonnasta johtuen. Perintöverolla olisi siis positiivinen vaikutus perinnön saajien työn tarjontaan.

Perityn varallisuuden ja muunkaltaisten äkillisten ”varallisuushokkien” vaikutuksia työn tarjontaan on tutkittu enemmän kuin varsinaisten perintöveromuutosten vaikutuksia. Niin kutsutun Carnegie-hypoteesin (Carnegie, 1889) mukaan merkittävän perinnön tai lahjan saaminen laskee työn tarjontaa, sillä varallisuus laskee työtulojen tarvetta kulutustarpeiden täyttämiseksi, jolloin teoriassa vapaa-ajan määrä kasvaa suhteessa työntekoon käytettävään aikaan. Näissä tutkimuksissa arvioidaan sitä, miten saatu varallisuus ja sen määrä vaikuttavat saajien työntekopäätöksiin. Tutkimuskirjallisuuden yleisenä johtopäätöksenä on, että työkäisten saamat perinnöt vähentävät työn tarjontaa (Kopczuk, 2013).

Holtz-Eakin ym. (1993) havaitsivat perintöjen vähentävän työvoimaan osallistumista Yhdysvalloissa, mutta vaikutus palkkatuloihin on heikompi. Joulfaian ja Wilhelm (1994) raportoivat pienemmistä vaikutuksista ja korostavat, ettei perinnöillä ole suurta vaikutusta työn tarjontaan. Uudemmassa tutkimuksessa Brown ym. (2010) havaitsivat, että perinnöt lisäävät eläkkeelle siirtymisen todennäköisyyttä henkilöillä, jotka lähestyvät eläkeikää ja erityisesti silloin, kun perintö on odottamaton. Nämä tulokset yhdessä viittavat siihen, että perinnöillä on vaikutusta ennen kaikkea työvoimaan osallistumiseen työntöön määrän asteittaisen vähentämisen sijaan.

Pohjoismaisissa tutkimuksissa Elinder ym. (2012) havaitsivat, että saadut perinnöt pienentävät työtuloja Ruotsissa, mutta he eivät tutkimuksessaan erottele työhön osallistumis päätöstä ja muita mahdollisia työn tarjonnan muutoksia. Nekoei ja Seim (2023) osoittavat, että ruotsalaisten perinnönsaajien vuosiansiot laskevat perinnön saamisen jälkeen noin prosentilla, ja vaikutuksia havaitaan sekä työvoimaan osallistumisessa että työn tarjonnan määrässä. Bø ym. (2019) osoittavat, että suuren perinnön saaneet norjalaiset vähentävät työn tarjontaansa 7–10 prosenttia ensimmäisten kuuden vuoden aikana perinnön saamisen jälkeen. He myös osoittavat, että vaikutus kasvaa perinnön koon kasvaessa. Kokonaisuutena tutkimuskirjallisuus viittaa siihen, että perinnöt vähentävät yleisesti työn tarjontaa, ja vaikutus työvoimaan osallistumiseen on voimakkaampi kuin työtuloihin. Vaikutuksen suuruus ja luonne kuitenkin vaihtelevat eri maiden ja väestöryhmien välillä.

Yritykset. Perintöverotus kohdistuu asuntojen, rahavarojen ja muun perinteisemmin ajatellun varallisuuden lisäksi myös perinnönjättäjän omistamiin yrityksiin.

Perintöverotus voi siten vaikuttaa yritysten sukupolvenvaihdoksiin sekä yrityksen toimintaan perinnönjaon ja perintöverojen jälkeen.

Perintövero saattaa hankaloittaa yritystoimintaa, sillä maksettavaan perintöveroon voidaan joutua käyttämään tai realisoimaan yrityksen olemassa olevaa varallisuutta, mikä voi olla pois esimerkiksi yrityksen tulevista tuotannollisista investoinneista. Näiden mahdollisten negatiivisten käyttäytymisvaikutusten vähentämiseksi monissa maissa, Suomi mukaan lukien, on käytössä perheyritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyviä perintöveron huojennuksia. Ei ole kuitenkaan teoriassa selvää, pitäisikö perintöverotuksen olla pienempi vai suurempi yrityksen sukupolvenvaihdoksiin liittyvissä perinnoissa. Talous- ja tuottavuuskasvun näkökulmasta yritykset voisivat menestyä paremmin, mikäli yritystoiminta myydään perheen ulkopuoliselle uudelle omistajalle perintätilanteessa. Kilpailu-neutraliteetin näkökulmasta on myös kyseenalaista, että perintöveron puuttuessa perijä voisi saada olemassaolevan yritystoiminnan haltuunsa ilman kustannuksia, kun samanaikaisesti muut joutuvat maksamaan olemassa olevan yrityksen hankkimisesta käyvän kauppahinnan. Näistä syistä perintöveron voidaan ajatella myös korjaavan markkinoiden vääristymiä ja parantavan taloudellista tehokkuutta ja tuottavuutta yhteiskunnassa. Toisaalta perheen sisällä saattaa olla arvokasta tietoa yritystoiminnan luonteesta ja sen mahdollisuuksista. Tällöin seuraavan sukupolven käsissä yritystoiminnan tuottavuus olisi suurempaa kuin mitä mahdollinen ulkopuoliselle myytävä kauppahinta vastaisi, jolloin matalampi perintövero voisi kannustaa jatkamaan yritystoimintaa. Perintöveron tehokkuus yritysten sukupolvenvaihdoksissa on siis säästämis- ja työntarjontavaikutusten ta-voim empiirinen kysymys, eikä talousteoria tarjoa yksiselitteistä vastausta siihen, pitäisikö perheyritysten sukupolvenvaihdoksia tukea vai verottaa nykyistä kireämmin.

Empiirinen tutkimuskirjallisuus liittyen perintöverotuksen sukupolvenvaihdoksiin on johtopäätösten osalta ristiriitaista. Joidenkin tutkimustulosten mukaan perintöverotus heikentää yritystoimintaa ja vähentää tuottavuutta seuraavaan omistajasukupolven kohdistuvien perintöverojen takia. Toisaalta osa tutkimuksista arvioi, että perintöveroista johtuvat yritysten myynnit ulkopuolisille omistajille kasvattavat yritystoimintaa ja parantavat tuottavuutta.

Tsoutsoura (2015) tutkii Kreikan perintöveron sukupolvenvaihdoshuojennusten vaikutuksia ja havaitsee, että perintövero vähentää yritystason investointeja erityisesti niissä perityissä yrityksissä, joiden varallisuus oli muita vastaavia yrityksiä pienempi. Tulosten mukaan investoinnit laskivat korkeamman sukupolvenvaihdoksiin liittyvän veron takia noin kahdeksan prosenttiyksikköä. Houben ja Maiterth (2011) tutkivat Saksan perintöverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennuksen laajentamista ja havaitsevat, että uudistus ei vaikuttanut yritystoiminnan aktiivisuuteen. Tämä tulos selittyy sillä, että jo aiemmat huojennukset paransivat yritysten käytettävissä olevia resursseja perintöveron maksuun, eivätkä perintöveron lisähuojennukset siten vaikuttaneet merkittävästi yritystoimintaan.

Perintöveron ja sukupolvenvaihdoksiin liittyvien huojennusten on osoitettu vaikutta-

van siihen, kuinka herkästi yritys myydään perimistilanteissa ulkopuoliselle omistajalle (mm. Burman ym., 2018; Tsoutsoura, 2015). Yritysten omistajanvaihdokset voivat tutkimustulosten mukaan vaikuttaa merkittävästi yritystoiminnan menestykseen tulevaisuudessa. Bennedsen ym. (2007) havaitsivat tutkimuksessaan, että Tanskassa yrityksen siirtyminen omistajavanhempien jälkipolvien omistukseen ja johdettavaksi pienentää merkittävästi yritysten tuottavuutta verrattuna samanlaisiin yrityksiin, joissa omistus siirtyy suvun ulkopuolisille omistajille. Perillisten omistamien yritysten tuottavuus oli neljä prosenttiyksikköä pienempi kuin ulkopuolisille omistajille siirtyneissä yrityksissä. Bloom ja Van Reenen (2007) (Yhdysvaltain, Ranskan, Saksan ja Ison-Britannian aineistot), Pérez-González (2006) (Yhdysvallat) ja Kustec ym. (2025) (Norja) löytävät tutkimuksissaan samansuuntaisia tuloksia. Näiden tulosten mukaan korkeammista perintöveroista johtuvat yritysmyyntit uusille ulkopuolisille omistajille kasvattavat yritystoimintaa ja tuottavuutta. Nämä tulokset selittyvät sillä, että seuraava omistajasukupolvi ei välttämättä johda perheyrittäjien toimintaa yhtä tehokkaasti kuin ulkopuolinen toimija. Tuoreen suomalaisella aineistolla tehdyn tutkimuksen mukaan erityisesti muiden sukulaisten kuin aikaisempien omistajien lasten johtamat yritykset menestyvät ulkopuolisten omistajien johtamia yrityksiä heikommin (Domnisoru & Miller, 2025).

Lisäksi perinnöillä, kuten muillakin äkillisillä varallisuuden muutoksilla, on havaittu olevan yhteys yrittäjäksi ryhtymiseen. Holtz-Eakin ym. (1994) havaitsivat, että Yhdysvalloissa saadun perinnön koolla on yhteys sekä uuden yrityksen perustamisen todennäköisyyteen että yritykseen sijoitettavan varallisuuden määrään. On kuitenkin huomioitava, että kyseinen tutkimus perustuu verrattain vanhaan yhdysvaltalaiseen aineistoon (1982–83), mikä voi vaikeuttaa johtopäätösten tekemistä verrattuna nykyisiin yrityksen perustamiseen liittyviin haasteisiin ja säännöksiin. Esimerkiksi vuodesta 2019 alkaen Suomessa ei ole enää vaadittu pakollista alkupääomaa osakeyhtiön perustamista varten.

Verosuunnittelu ja veronkierto. Kuten edellä todettiin, perintöverotuksen vaikutukset kokonaissäätämiseen on yleisesti todettu verrattain pieniksi. Säästämisen ja varallisuuden kerryttämisen lisäksi perintöverojärjestelmät kannustavat kuitenkin usein erityyppisiin verosuunnittelujärjestelyihin, jotta perintöjen todellinen verorasitus olisi mahdollisimman pieni. Lisäksi perintöveron valvonta on usein haastavaa, mikä voi johtaa perintöverojen kiertämiseen. Sekä verosuunnittelussa että verojen kiertämisessä on siten kyse myös siitä, millä tavalla perintöverotus on käytännössä järjestetty, ja miten erityyppiset perintöverojärjestelmät mahdollistavat veron minimoimiseen tähtäävän verosuunnittelun tai veronkierron.

Perintöveroihin liittyvät verosuunnitteluvaikutukset on usein havaittu merkittäviksi. Yksi yleisimmistä verosuunnittelustrategioista perintöverorasituksen vähentämiseksi on varallisuuden siirtäminen perinnönsaajille elinaikana tapahtuvina lahjoina tai lahjoituksina. Tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että suuret lahjoitukset reagoivat vahvasti pe-

rintö- ja lahjaverotuksessa tapahtuneisiin muutoksiin (Kopczuk, 2017). Tutkimusnäyttö Yhdysvalloista osoittaa positiivisen yhteyden perintöverokantojen ja elinaikana annettujen lahjojen välillä (mm. Joulfaian, 2005; McGarry, 2001; Page, 2003). Vastaavasti Bernheim ym. (2004) osoittavat, että verovelvolliset, jotka hyötyivät perintöjen suhteellisen verokohtelun parantumisesta lahjoihin nähden, vähensivät lahjoittamista. Lisäksi lahjaverotuksen muutosten on havaittu vaikuttavan elinaikaisten lahjojen jättämiseen (Joulfaian, 2004).

Escobar ym. (2023) osoittavat, että merkittävä osa ruotsalaisista verovelvollisista suunnittelee elinaikana annetut lahjat siten, että ne sijoittuvat tarkalleen niiden verotoman arvon ylärajan kohdalle. Glogowsky (2021) ja Sommer (2017) havaitsivat vastaavanlaista vero-optimointia Saksassa, mutta isoista käyttymisvaikutuksista huolimatta tällaisella verosuunnittelulla ei havaittu olevan merkittäviä verotulovaikutuksia tarkasteltaessa perintö- ja lahjaverotusta kokonaisuudessaan. Samankaltaisia tutkimustuloksia on saatu myös Alankomaista (Sturrock ym., 2022), Ranskasta (Arrondel & Laffèrère, 2001) ja Tanskasta (Boserup ym., 2018). Ranskan perintöverojärjestelmässä on lisäksi erityinen piirre: elinaikana tapahtuvien lahjoitusten verotus riippuu lahjanantajan iästä. Goupille-Lebret ja Infante (2018) tutkivat verouudistusta, jossa 70 vuotta täyttäneiden antamien lahjojen verotusta muutettiin. Heidän tuloksensa osoittavat, että elinaikaisia lahjoja annetaan enemmän silloin, kun niiden verorasitus on pienempi. Perintöveron muutosten voimaantuloon liittyvät säännökset aiheuttavat myös usein merkittäviä käyttäytymismuutoksia. Locks (2024) havaitsee tutkimuksessaan, että Brasiliassa elinaikana annettujen lahjojen arvo ja määrä kasvoivat huomattavasti juuri ennen kuin perintö- ja lahjaverokantojen korotus astui voimaan. Lisäksi uudistus vähensi keskimääräisen perinnön kokoa kolmen ensimmäisen vuoden aikana sen toteuttamisen jälkeen, mikä on linjassa havaittujen ajallisten verosuunnitteluvaikutusten kanssa.

Yritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyvät verohuojennukset voivat aiheuttaa verosuunnitteluvaikutuksia. Micó-Millán (2024) osoittaa Espanjan Katalonian itsehallintoalueen aineistoa ja luonnollista koeastelmaa hyödyntävässä tutkimuksessaan, että yritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyvien huojennusten laajentaminen johti perittävän varallisuuden siirtämiseen perheyrietyksiin muun perittävän varallisuuden kustannuksella. Vaikutus keskittyi aivan tulonjakauman huipulle (ylin 0,5 prosenttia tulonsaajista), mutta näiden suurituloisten saamien mittavien perintöjen johdosta perintö- ja lahjaveron tuotto Kataloniassa laski tutkimuksen perusteella peräti 27 prosenttia verosuunnittelun takia.

Perintöverotukseen liittyvä verosuunnittelua tapahtuu eliaikana annettujen lahjojen lisäksi myös kuoleman lähestyessä (nk. kuolinvuoteen verosuunnittelu, engl. deathbed tax planning). Kopczuk (2007) hyödyntää tutkimuksessaan kuolemaan johtaneiden sairauksien keston eroja tutkiessaan kuolinvuoteen verosuunnittelua Yhdysvalloissa. Hän havaitsee, että kuolemaan johtavan sairauden alkaminen johtaa perintöverotukseen ilmoitettujen perintöjen arvon huomattavaan vähenemiseen. Vaikutus on suurempi hen-

kilöillä, joiden sairaus kesti kuukausista vuosiin verrattuna niihin, joiden sairaus kesti vain päiviä tai viikkoja. Vastaavaa näyttöä kuolinvuoteen verosuunnittelusta on löydetty myös Alankomaista (Suari-Andreu ym., 2019) ja Norjasta (Kvaerner, 2023), mutta Saksassa (Glogowsky, 2021; Sommer, 2017) ja Ruotsissa (Erixson & Escobar, 2020) tehdyissä tutkimuksissa tällaista käyttäytymistä ei havaittu.

Verosuunnittelun lisäksi perintöverojen kiertämisen on havaittu olevan melko yleistä. Yhdysvalloissa tehdyissä verotarkastuksiin perustuvissa tutkimuksissa arvioitiin veronkierron vähentävän perintöveron tuottoa 8–13 prosentilla (Kopczuk, 2013), mutta todelliset luvut voivat olla vieläkin korkeampia (Eller ym., 2000). Myös Ruotsista on saatu tutkimusnäyttöä merkittävästä perintöveron kierrosta sekä historiallisesti (Ohlsson ym., 2020) että nykyaikana (Escobar, 2017). Vastaavasti Mas Montserrat (2019) havaitsee, että veroviranomaisille ilmoitettujen perintöjen määrä kasvoi jopa 40 prosenttia kun perintövero poistettiin Espanjan Kataloniassa läheisten sukulaisten saamien perintöjen osalta.

Yhteenvedona voidaan todeta, että veronkierto ja verosuunnitteluvaikutukset ovat selvästi merkittävin kanava, jolla perintöveroihin reagoidaan. Siten näihin kanaviin liittyvät muutokset ja uudistukset ovat selkein keino parantaa perintöihin kohdistuvan verotuksen tehokkuutta (OECD, 2021; Schratzenstaller, 2024).

Muuttopäätökset. Perintöverotus voi vaikuttaa myös maiden välisiin tai maansisäisiin muuttopäätöksiin. Verotuksellisiin motiiveihin perustuvat julkisuuden henkilöiden muutot saavat usein paljon huomiota mediassa. Suomessa esimerkiksi Björn Wahlroosin muutto Suomesta perintöveron poistaneeseen Ruotsiin herätti aikoinaan suurta mediahuomiota. Tutkimuskirjallisuuden perusteella perintöverotuksen aiheuttamat muutot rajoittuvat usein vain erittäin varakkaisiin henkilöihin, mutta ne ovat hyvin harvinaisia kun tarkastellaan väestöä laajemmin.

Suurin osa muuttoherkkyyttä käsittelevistä tutkimuksista koskee maan sisäistä muuttoa sellaisissa maissa, joissa perintöverot vaihtelevat alueittain. Bakija ja Slemrod (2004) tutkivat Yhdysvaltain sisäistä muuttoliikettä ja havaitsivat, että osavaltioiden korkeammat perintöverot johtavat vanhusten asuinpaikan (tai ainakin ilmoitetun asuinpaikan) siirtymiseen niihin osavaltioihin, joissa verotus on matalampaa. Conway ja Rork (2006) kuitenkin kyseenalaistavat tämän näkemyksen, sillä he eivät havainneet perintöverotuksen vaikuttavan muuttoliikkeeseen Yhdysvalloissa. He selittävät tutkimustulosten eroja sillä, että Bakija ja Slemrod (2004) keskittyivät tutkimuksessaan veroihin, jotka vaikuttavat vain varakkaimpiin vanhuksiin, eikä tutkimustuloksia voi siten yleistää koko väestöön. Moretti ja Wilson (2023) keskittyivät tutkimuksessaan yhdysvaltalaisiin miljardööreihin (Forbesin listan 400 rikkainta amerikkalaista) ja havaitsivat, että nämä maailman mittakaavassa poikkeuksellisen varakkaat yksittäiset henkilöt ovat verotuksellisista syistä huomattavan liikkuvia osavaltioiden välillä erityisesti ikääntyessään, toisin kuin väestön osalta yleisesti havaitut pienet verotuksesta johtuvat muuttovaikutukset.

Brühlhart ja Parchet (2014) tutkivat perintöverotukseen liittyviä uudistuksia Sveitsin kantoneissa. He havaitsivat, että korkeatuloisten eläkeläisten asuinpaikka Sveitsin sisällä ei reagoi kantonien perintöverokantojen muutoksiin.

Perintöverotuksen ja kansainvälisen muuttoliikkeen välisestä yhteydestä ei ole olemassa tutkimusnäyttöä. Jakobsen ym. (2024) tutkivat kuitenkin varallisuuden verottamisen vaikutuksia muuttoliikkeeseen Ruotsin ja Tanskan aineistoilla ja havaitsivat, että varallisuuden efektiivisen veroasteen nostaminen yhdellä prosenttiyksiköllä lisää varakkaiden henkilöiden maastamuuton todennäköisyyttä alle kahdella prosentilla. Varakkaiden henkilöiden maastamuuton ei kuitenkaan havaittu vaikuttavan merkittävästi lähtöalueen työllisyyteen, investointeihin tai tuottavuuteen. Maiden välisen muuttamisen kustannukset ovat tyyppillisesti korkeammat ja asuinpaikan virheellinen ilmoittaminen huomattavasti vaikeampaa kuin maansisäisissä muutoissa. Täten on perusteltua olettaa, että perintöverotuksen vaikutus kansainvälisiin muuttopäätöksiin on vielä pienempi kuin maansisäisiin muuttopäätöksiin (Schratzenstaller, 2024), etenkin jos ajatellaan muiden kuin poikkeuksellisen varakkaiden henkilöiden muuttopäätöksiä. Lisäksi on hyvä huomioida, että vaikka perinnönjättäjä muuttaisi ulkomaille, on perinnönsaaja lähtökohtaisesti verovelvollinen Suomessa myös ulkomailta saamansa perinnön osalta, mikäli hän asuu Suomessa.

Tulo- ja varallisuuserot ja eriarvoisuus. Perinnöt jakautuvat tyyppillisesti hyvin epätasaisesti yhteiskunnassa (Mirrlees ym., 2011; OECD, 2021). Myös Suomessa valtaosa isojen perintöjen saajista on aivan tulojakauman huipulla (Finér, 2023, tämän raportin luku 4).¹³ Perintöjen progressiivinen verottaminen on siis lähtökohtaisesti tehokas tapa toteuttaa verotuksen tulonjakotavoitetta, jossa ajatellaan, että hyvätuloiset kantavat suurempaa verotaakkaa kuin pienituloiset. Tehokkaasti tuloja ja varallisuutta uudelleenjakavan verojärjestelmän keskeinen ristiriita syntyy kuitenkin siitä, että suurituloisiin kohdistuvat verot voivat vaikuttaa heidän tekemiin valintoihin ja päätöksiin, mitä pidetään tulonjaollisten tavoitteiden taloudellisena kustannuksena. Perintöveron osalta nämä kustannukset on kuitenkin yleensä todettu pieniksi, sillä perintöverotus ei yleisesti ottaen vaikuta merkittävästi tehtyihin valintoihin kuten säästämiseen.

Erityisesti ylisukupolvisten varallisuuserojen tasoittaminen yhteiskunnassa katsotaan usein perintöverojen keskeiseksi tehtäväksi. Perintöverotuksen avulla varallisuuseroja voidaan tasoittaa etenkin silloin, kun käytössä ei ole muita varallisuuden verottamismuotoja kuten varallisuusveroa. Perintövero on usein katsottu myös vähemmän talouden toimintaa vääristäväksi ja vähemmän verovälttelyä ja veronkiertoa mahdollistavaksi verotusmuodoksi kuin esimerkiksi varallisuuteen kohdistuva vuosittainen verotus (Mirrlees ym., 2011; OECD, 2021). Yksi varallisuuserojen pienentämiseen liittyvä perustelu perintöjen verottamiselle on myös mahdollisuuksien tasa-arvon parantaminen yhteiskunnassa. Pe-

¹³Perintöjen ja lahjojen kohdentumista varallisuuden mukaan ei voida arvioida, sillä Suomesta ei ole saatavilla kattavaa rekisteriaineistoa varallisuudesta.

rintöverotuksen on tältä osin katsottu täydentävän muita tähän liittyviä julkisen vallan toimia kuten esimerkiksi julkisia koulutus- ja terveystalvveluja (Mirrlees ym., 2011).

Perintöverotuksen tulonjakovaikutuksia koskevia empiirisiä tutkimuksia on saatavilla vain vähän. Yksi poikkeus on ruotsalaisella aineistolla tehty tutkimus (Elinder ym., 2018), jossa todetaan, että perintöverotus on regressiivistä ja osittain kumooa perintöjen varallisuuseroja tasoittavia vaikutuksia. Tämä johtuu siitä, että vähemmän varakkaat veronmaksajat maksavat suhteessa varallisuuteensa enemmän perintöveroja kuin varakkaamat henkilöt, joiden saamat perinnöt muodostavat pienemmän osuuden heidän kokonaisvarallisuudestaan muihin verrattuna. On kuitenkin huomioitava, että tämä tulos ei ota huomioon perintöjen verosuunnittelua, jota tekevät usein suurten perintöjen saajat. Tutkimuksessa todetaan, että nämä vaikutukset voivat olla merkittäviä, ja että verosuunnittelu heikentää perintöjen varallisuuseroja tasoittavaa vaikutusta. Lisäksi perintöverojen kiertäminen voi entisestään muuttaa perintöjen todellista vaikutusta varallisuuteen yli tulojakauman, mutta veronkiertoa on verosuunnitteluakin vaikeampaa havaita rekisteripohjaisista aineistoista. Perintöverotus voi siis olla progressiivisempaa kuin mitä kyseinen tutkimus arvioi pelkästään rekisteriaineistoista havaittujen vaikutusten perusteella. Nekoei ja Seim (2023) havaitsevatkin, että peritty varallisuus kasvattaa varallisuuseroja Ruotsissa pidemällä aikavälillä, ja perintöverojen avulla voitaisiin tasoittaa tätä kehitystä.

Perintöverotuksen kritiikki, käytännön toteutuksen ongelmakohdat ja syyt perintöveron vastustamiselle. Perintöveroa pidetään usein kansalaisten keskuudessa epämieluisana veromuotona, ja sitä kohtaan esitetään monenlaista kritiikkiä. Yleisen keskustelun kritiikki kohdistuu usein siihen, että perinnöistä maksettava vero kohdistuu omaisuuteen, josta perinnönjättäjä on jo maksanut veroa mahdollisesti moneenkin kertaan, esimerkiksi ansio- ja pääomatuloverojen muodossa. Verotuskertojen lukumäärä ei kuitenkaan ole keskeinen verorasitusta tai tehokasta verojärjestelmää määrittävä tekijä, vaan huomio on enemminkin siinä, mikä on verorasituksen kokonaismäärä ”verotuskertojen” sijaan. Perintöveron lisäksi moni muukin vero kohdistuu tuloon, josta on jo maksettu muita veroja. Esimerkiksi kulutusverot, kuten arvonlisävero, kohdistuvat hyödykkeisiin, joita useimmiten ostetaan jo verotetuilla tuloilla. Lisäksi kaksinkertaista verotusta koskeva kritiikki kohdistuu perintöveroihin lähinnä perinnönjättäjän eikä veroa maksavan perinnönsaajan näkökulmasta, sillä saaja ei tyypillisesti ole maksanut veroa perittävästä varallisuudesta. Lisäksi perintövero kohdistuu myös sellaisiin varallisuuden arvonnousuihin, joista ei ole maksettu veroa lainkaan ennen perintöveroa.

Perintöveroa kritisoidaan usein myös siitä, että se pitää Suomen nykyisessä järjestelmässä maksaa, vaikka omaisuutta ei olisi vielä pystytty realisoimaan, esimerkiksi kiinteistöjen ja asuntojen perimisen tapauksessa. Tämä koskee erityisesti tilanteita, joissa perinnönjättäjän leskellä on perittävään omaisuuteen hallintaoikeus, jolloin perijöiden pitää maksaa perintövero ilman mahdollisuutta kattaa maksettavaa veroa

omaisuuden myynnistä saaduilla tuloilla. Verotuksen tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta on ongelmallista verottaa omaisuutta, jota verovelvollinen ei voi realisoida. Tämä epäkohta liittyy kuitenkin ennemminkin perintöverotuksen käytännön toteutukseen kuin sen taloudellisiin peruseräisiin. Lesken hallintaoikeuteen liittyvissä tapauksissa on nykyisinkin käytössä hallintaoikeusvähennys perinnön arvoon, mutta lisäksi perintöveron maksu voitaisiin lykätä siihen hetkeen, jolloin varallisuus realisoidaan tai hallintaoikeuden saanut henkilö menehtyy tai luopuu hallintaoikeudesta. Perintöveron korotonta maksuaikaa voitaisiin myös pidentää, jolloin edellä mainitut käytännön haasteet veron maksamiselle olisivat todennäköisesti monen kohdalla pienemmät. Esimerkiksi yritysten sukupolvenvaihdoksissa käytettyjä pidennettyjä perintöveron korottomia maksuaikoja voitaisiin laajentaa koskemaan myös muun kiinteän omaisuuden, kuten asuntojen ja kiinteistöjen, perintöverotusta.

Perintöverotuksen poistamista tai alentamista perustellaan usein myös sen mahdollisilla myönteisillä vaikutuksilla säästämiseen, varallisuuden kertymiseen ja talouskasvuun (ks. mm. OECD, 2021). Kuten edellä kuvattiin, empiirinen tutkimus ei tue sitä, että perintöverotus vaikuttaisi erityisen merkittävästi varallisuuden karttumiseen ja sitä kautta taloudellisen toimeliaisuuden kasvuun, etenkin verrattuna moniin muihin käytössä oleviin verolajeihin. Perintöverotuksen alentaminen yritysten sukupolvenvaihdoksissa ei myöskään tutkimusnäytön valossa ole välttämättä tehokas tapa piristää investointeja tai tuottavuutta, ja sen vaikutukset talouden kokonaistuottavuuteen voivat omaisuuden lukiutumisaikutusten takia olla jopa negatiivisia. Lisäksi, kuten tämän raportin aineistoanalyysissä esitetään, yritysvarallisuus muodostaa melko pienen osan (noin 15 prosenttia) perintö- ja lahjaverotuksen verokertymästä Suomessa. Koko perintöverojärjestelmän poistaminen pelkästään yritystoiminnan piristämiseksi on siis verrattain huonosti yritystoimintaan kohdentuva ja oletettujen vaikutusten osalta epävarma tapa vauhdittaa talouskasvua ja tuottavuutta.

Kyselytutkimuksissa perintöverotuksen poistaminen tai sen keventäminen saa usein suurta kannatusta, niin Suomessa kuin muissakin maissa (mm. Aura ja Pirttilä, 2007; Bastani ja Waldenström, 2021; Elinkeinoelämän valtuuskunta, 2024). Perintöverotus on siten todettu monissa yhteyksissä yhdeksi epäsuosituimmaksi verolajiksi kansalaisten keskuudessa. Tämä empiirinen havainto on lisännyt myös tutkimusta perintöveron vastustamisen syistä. Perintöverotuksen poliittista taloustiedettä käsittelevä kirjallisuus on vasta kehittyneissä, mutta tähän saakka julkaistut tutkimukset antavat melko johdonmukaisen kuvan: perintöveroon liittyy tyypillisesti voimakkaita väärinkäsityksiä, ja näkemykset ja tuki perintöjen verotukselle ovat hyvin herkkiä korjaavalle tiedolle perintöverotuksen kohtaannosta eli siitä, ketkä perintöveroa tosiasiassa maksavat.

Yhdysvalloissa tehdyt tutkimukset Kuziemko ym. (2015) ja Stantcheva (2021) osoittavat Yhdysvaltain perintöveron rakennetta koskevia väärinkäsityksiä. Yhdysvalloissa perintövero (estate tax; jäämistövero) koskee vain verrattain suuria perintöjä, ja molemmissa edellä mainituissa tutkimuksissa havaittiin, että veroa maksamaan joutuvien kotita-

louksien osuutta yliarvioidaan voimakkaasti. Lisäksi Kuziemko ym. (2015) osoittavat, että tieto todellisesta verotuksen kohteena olevien osuudesta yli kaksinkertaisti vastaajien tuen perintöveron korottamiselle. Ruotsissa Bastani ja Waldenström (2021) havaitsivat, että tutkimustietoon perustuvan tiedon tarjoaminen peritystä varallisuudesta (esim. perityn varallisuuden osuus ja perintöjen keskittyminen) lisäsi voimakkaasti perintöverotuksen kannatusta. Tämä tulos on yhdenmukainen Fismanin ym. (2020) tutkimuksen kanssa, jossa havaittiin, että varallisuuden verottamisen kannatus on korkeampi silloin, kun varallisuuden koetaan olevan perittyä. Suomessa veronalaisen perinnön alaraja on kuitenkin matalampi kuin monissa muissa maissa, minkä takia perintövero koskee Suomessa kansainvälisesti verrattaen suurta osuutta perinnönsaajista. Tämä voi osaltaan vaikuttaa siihen, kuinka oikeudenmukaiseksi ja suosituksi perintövero Suomessa koetaan.

3.2 Perintö- ja luovutusvoittoverotuksen keskeiset erot ja perintöveron korvaaminen luovutusvoittojen verotuksella

Pääministeri Petteri Orpon hallitus linjasi vuoden 2023 hallitusohjelmassaan teettävänsä selvityksen perintöveron poistamisesta ja korvaamisesta perinnöksi saadun omaisuuden luovutusvoiton verotuksella (Valtioneuvosto, 2023). Tässä alaluvussa tarkastellaan perintö- ja luovutusvoittoverojen keskeisimpiä eroja. Hallitusohjelman kirjaus ei sisältänyt tarkempia suunnitelmia tai ajatuksia siitä, miten perintöihin kohdistuva luovutusvoittovero käytännössä toteutettaisiin. Kirjaus ei esimerkiksi sisältänyt tietoa siitä, miten asuntojen ja kiinteistöjen tai yritysten luovutusvoitto määritellään perinnönjättötilanteissa, tai millaiseksi luovutusvoiton verorasitus muodostuu, jos asunnossa asuu itse ennen sen myymistä uudelle omistajalle. Tästä syystä tässä raportissa oletetaan lähtökohtaisesti, että kyseinen uudistus ei vaikuttaisi nykyisen luovutusvoittoverotuksen periaatteisiin ja sääntöihin. Luovutusvoittoverotuksen yksityiskohdat ovat kuitenkin keskeisiä tekijöitä siinä, miten perityn ja lahjoitetun varallisuuden verotus muuttuisi, jos perintövero korvattaisiin luovutusvoittoveroilla. Esimerkiksi omaisuuden hankintamenoon liittyvät säännökset ja oletukset määrittävät keskeisesti sitä, miten perintöjen verotus muuttuisi tämänkaltaisen uudistuksen myötä.

Perintö- ja luovutusvoittoveron keskeisimmät periaatteelliset erot perityn varallisuuden verokohtelussa ovat seuraavat: perintöverotuksessa verovelvollisuus syntyy, kun peritty varallisuus siirtyy perinnönsaajan hallintaan, kun taas luovutusvoittoverotuksessa verovelvollisuus syntyy vasta silloin, kun peritty varallisuus myydään eteenpäin seuraavalle omistajalle. Lisäksi perintövero kohdistuu tyypillisesti koko perittyyn (netto)varallisuuteen, mutta luovutusvoittovero vain omaisuuden hankinta- ja myyntihinnan väliseen erotukseen, eli niin kutsuttuun luovutusvoittoon. Perintöveron korvaaminen luovutusvoittoverolla ei kuitenkaan lähtökohtaisesti vapauta perittyä varallisuutta verosta, sillä luovutusvoittoverotuksessa omaisuudesta täytyy maksaa vero, jos se myydään eteenpäin seuraavalle omistajalle. Verottomuus kuitenkin syntyy, mikäli perittyä varalli-

suutta ei milloinkaan realisoida myyntinä. Perintövero kohdistuu usein myös sellaiseen omaisuuden arvonnousuun, josta ei muutoin välttämättä maksettaisi veroa lainkaan. Esimerkiksi perintönä saatavan asunnon tai yrityksen markkina-arvo on saattanut merkittävästi kasvaa verrattuna sen alkuperäiseen hankintahintaan ilman, että tästä arvonnoususta on maksettu veroa. Luovutusvoittoverotuksessa tämä arvonnousu voi jäädä kokonaan verottamatta mikäli omaisuutta ei myydä eteenpäin. Perintöverotus toimii siis tästä näkökulmasta eräänlaisena varallisuusverotuksen perälautana, jossa omaisuuden verottamattomat arvonnousut tulevat veronalaisiksi tuloiksi silloin, kun perintöä saadaan. Korvatessa perintöverotusta luovutusvoittoverotuksella on epäselvää, miten likvidiä omaisuutta, kuten esimerkiksi käteistä rahaa, tulisi käsitellä. Nykyisellään rahavarat eivät kuulu luovutusvoittoverotuksen piiriin, jolloin käteinen raha tai muu vastaava omaisuus olisi perintötilanteissa verosta vapaa.¹⁴

Perintö- ja luovutusvoittoveron merkittävimmät käytännön erot liittyvät kiinteistöjen ja asuntojen verotukseen, joiden periminen on Suomessa yleistä (ks. luku 4). Tämänkaltaisten omaisuserien osalta verovelvollisuus syntyisi luovutusvoittoverossa vain, jos omaisuus myydään, kun taas perintöverossa vero tulee maksettavaksi kun omaisuus siirtyy perinnönsaajan omistukseen. Perintöverossa tämä koskee nykyisellään myös tilanteita, joissa perinnönjättäjän leskellä on omaisuuteen hallintaoikeus. Tällöin perintövero pitää maksaa joissain tapauksissa ilman välitöntä mahdollisuutta kattaa maksettavaa veroa omaisuuden myynnistä saaduilla tuloilla tai muulla perittävällä varallisuudella, joskin perinnön arvoon tehdään tällöin tyypillisesti hallintaoikeusvähennys.

Toinen keskeinen käytännön eroavaisuus liittyy yritysvarallisuuden perimiseen. Perintöveroa maksetaan yritysten sukupolvenvaihdoksessa, vaikka yritystä ei myytäisi ulkopuoliselle omistajalle. Sen sijaan luovutusvoittoverossa perittyä yritysvarallisuutta ei veroteta, mikäli yritystä ei myydä ulkopuoliselle ostajalle. Luovutusvoittoverotukseen siirtyminen muuttaisi siis merkittävästi yritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyvää verotusta, ainakin periaatteessa. Kuten edellä luvussa 2.1 todettiin, yritysten sukupolvenvaihdoksille on kuitenkin nykyisellään olemassa hyvin kattavat verohuojennukset, joiden takia peritystä yritysvarallisuudesta maksettavan veron suhde varallisuuden arvoon on muihin omaisuuslajeihin verrattuna matala (ks. esim. Valtiovarainministeriö, 2014, Finér, 2025 ja luku 2.1 tässä raportissa). Tästä syystä luovutusvoittoveroon siirtymisen merkittävimmät vaikutukset verotulojen osalta koskisivat muuta kiinteää omaisuutta kuin yrityksiä.

Oletus omaisuuden hankintamenosta ja realisoimattoman arvonnousun verotus ovat luovutusvoittoverotuksen keskeisimmät yksityiskohdat. Nämä tekijät pitkälti määrittelevät sen, mitä vaikutuksia luovutusvoittoverotukseen siirtymisellä olisi. Luovu-

¹⁴Perintö- ja lahjaveron poistaminen voi vaikuttaa myös muihin verolajeihin. Esimerkiksi varainsiirtovero ei koske nykyisellään perintöjä ja lahjoja. Mikäli perintövero poistettaisiin, voisi perittyyn tai lahjoitettuun varallisuuteen ainakin periaatteessa kohdistua varainsiirtovero. Tosin varainsiirtovero koskee nykyisin vain vastikkeellista omaisuuden siirtoa omistajalta toiselle, ja perinnöt ja lahjat ovat lähtökohtaisesti vastikkeettomia. Perittävään ja lahjoitettavaan omaisuuteen kohdistettava varainsiirtovero olisi periaatteellisesti lähellä nykyistä perintöveroa, tosin varainsiirtoveron veroprosentit ovat matalampia eivätkä ne kasva omaisuuden arvon mukaan.

tusvoittoverossa myytävän omaisuuden hinnasta vähennetään sen oletettu hankintahinta, ja vero kohdistuu vain tämän hankintahinnan ylittävään osuuteen. Vastaavaa hankintamenovähennystä ei ole perintöverotuksessa käytössä, vaan vero koskee koko perittyä varallisuutta. Hankintamenoa koskevat säännöt ja oletukset vaikuttavat merkittävästi luovutusvoittoveron tuottamaan verorasitukseen. Mikäli hankintameno ei ole todennettavissa, on käytössä oleva hankintameno-oletus 20 tai 40 prosenttia myyntihinnasta riipuen siitä, onko omaisuus ollut omistajan hallinnassa alle vai vähintään 10 vuotta. On kuitenkin epäselvää, miten perityn omaisuuden luovutusvoittoverotuksessa sovellettaisiin hankintameno-olettamaa, mikä vaikeuttaa järjestelmien erojen tarkastelemista.

Perinnön osalta hankintamenon määrittelyä on olemassa kaksi päävaihtoehtoa: hankintameno voidaan määrittää omaisuuden perintähetken arvon mukaan tai sen alkuperäisen myyntihinnan mukaisesti. Ensimmäisessä vaihtoehdossa luovutusvoittovero kohdistuisi vain siihen osaan myyntihintaa, joka ylittää perinnön saantihetkellä määritetyn omaisuuden arvon. Veroa ei siis maksettaisi, mikäli omaisuus siis myytäisiin samaan hintaan kuin mikä sen arvoksi on perintöä saadessa määritetty. Tällöin perinnöistä saata- vat verotulot laskisivat erittäin merkittävästi verrattuna nykyiseen järjestelmään. Lisäksi asunto tai kiinteistö on nykyisessä luovutusvoittoverossa vapautettu verosta, mikäli omistaja on asunut siinä vähintään kaksi vuotta. On epäselvää, koskisiko säännös myös perittyä asuntoa tai kiinteistöä.

Toisena vaihtoehtona on ottaa huomioon perinnönjättäjän omistusaikana tapahtunut arvonnousu määrittemällä hankintahinta siten, että se vastaa perinnönjättäjän omaisuudesta maksamaa hankintahintaa (ns. jatkuvuusperiaatteen mukainen määrittely). Tällöin luovutusvoittovero ottaisi huomioon perinnönjättäjän elinaikana kertyneen arvonnousun tai -laskun. On odotettavaa, että luovutusvoiton määrittely perinnönjättäjän maksaman hankintahinnan mukaan johtaisi monissa tapauksissa suurempaan verorasitukseen kuin hankintamenon määrittely perintähetken arvon mukaan. Hankintamenon määrittelystä riippumatta peritty omaisuus olisi kuitenkin verotonta, mikäli sitä ei myydä eteenpäin uudelle omistajalle.

Nykyisen perintöveron ja luovutusvoittoveron yhdenlaisena teoreettisena välimuotona voidaan pitää mallia, jossa omaisuuden elinaikaisia luovutusvoittoja verotettaisiin perinnönsaantihetkellä. Tässä mallissa perinnönantajan hankintahinnan ja perintöhetkellä arvioitun omaisuuden arvon välinen erotus tulisi verotettavaksi luovutusvoitoksi perinnönsaajalle, mutta verotus ei kohdistuisi koko perityn varallisuuden arvoon kuten perintöverossa. Tämäntyyppinen malli vähentää perintöverojen poistamisen aiheuttamia verotulonmenetyksiä ja saattaa omaisuuden elinaikaiset luovutusvoitot verotuksen piiriin. Tällainen malli ei kuitenkaan välttämättä täysin kompensoisi perintöverotulojen menetyksiä, sillä realisoimattomat luovutusvoitot muodostavat vain osan perittävästä kokonaisvarallisuudesta. Mallin perusteluna on lisäksi esitetty, että verotussuunnittelun näkökulmasta on vaikea perustella sitä, miksi luovutusvoitot verotetaan elinaikana mutta jätetään kokonaan verottamatta, jos ne jäävät realisoimatta kuolemaan saakka (Kopczuk,

2017). Sitä vastoin malli, jossa elinaikainen arvonnousu jätetään verottamatta, kannustaa perinnönjättäjää olemaan myymättä kiinteä omaisuutta elinaikanaan.

Perintö- ja luovutusvoittoverotus eroavat merkittävästi verokannoiltaan. Kuten edellä luvussa 2.1 esiteltiin, perintöveroon sisältyy 20 000 euron veroton osa. Lisäksi erityyppiset vähennykset keventävät maksettavaa perintöveroa etenkin lähisukulaisten ja yritysten sukupolvenvaihdosten kohdalla. Sen sijaan luovutusvoittoverotuksessa sovelletaan pääomatulojen veroasteikkoa hankintamenon ylittävän luovutusvoiton osalta. Luovutusvoittoverotus ei myöskään sisällä esimerkiksi lähisukulaisiin kohdistuvia huojuksia. Pääomatulon veroprosentit ovat nykyisellään merkittävästi perintöveroa korkeammat Suomessa (ks. luvut 2.1 ja 2.2). Verokantojen merkittävistä eroista johtuen ei siis voida aukottomasti arvioida sitä, kiristäisikö vai keventäisikö luovutusvoittoveroon siirtyminen perintöihin kohdistuvaa verorasitusta yksittäisissä tapauksissa. Vaikutus riippuu pääosin siitä, myydäänkö peritty varallisuus eteenpäin vai ei, ja miten omaisuuden hankintameno määritellään perimistilanteissa. Luovutusvoittoveron yksityiskohtaisilla säännöksillä ja erityisesti hankintamenoon liittyvillä oletuksilla on siten keskeinen merkitys siinä, minkälaiseksi verorasitus perintöä saadessa muodostuisi luovutusvoittoverotuksessa verrattuna nykyiseen perintöveroon. Tähän asiaan palataan tarkemmin luvussa 8.

On myös epäselvää, onko luovutusvoittoverotus hallinnollisesti edullisempi vai kalliimpi tapa verottaa perittyä varallisuutta kuin perintövero. Molemmat veromuodot vaativat, että kiinteän omaisuuden arvo selvitetään perintöä saadessa, joko perintöveron määrän tai hankintameno selvittämiseksi. Tältä osin nämä veromuodot eivät siis merkittävästi poikkea toisistaan. Mikäli luovutusvoittoverotus perustuu perinnönjättäjän omaisuudesta maksamaan hankintahintaan, voi verotettavan arvon luotettava selvittäminen vaatia sekä perijältä että verohallinnolta huomattavaa työpanosta verrattuna nykyjärjestelmään. Mikäli taas sovellettaisiin kaavamaisista hankintameno-olettamaa (40 tai 20 prosenttia myyntihinnasta), olisi hallinnollisten kustannusten ero perintö- ja luovutusvoittoverojen välillä melko vähäinen, ja luovutusvoittoverotus voi olla tällöin myös hallinnollisesti kevyempi vaihtoehto kuin perintö- ja lahjaverot.

Perintöverotukseen liittyvät verosuunnittelu- ja veronkiertovaikutukset on havaittu monissa maissa merkittäviksi. Yritysvarallisuuteen kohdistuvia huojuksia lukuun ottamatta kaikkia omaisuuslajeja verotetaan samoin periaattein nykyisessä perintöverossa. Luovutusvoittoverotuksessa eri varallisuuslajien verotus voi kuitenkin merkittävästi poiketa toisistaan. Varallisuuslajikohtaiset erot verotuksessa ja luovutusvoittoveron verrattain korkeat veroprosentit luovat merkittävän kannustimen varallisuuden suunnitteluun siten, että maksettavat verot ovat mahdollisimman pienet. Esimerkiksi perinnönjättäjän omistaman ja vähintään kaksi vuotta asuman omistusasunnon luovutusvoittoveroton myynti ennen perinnön jättämistä mahdollistaa asuntoon sidotun varallisuuden verottoman perimisen luovutusvoittoverotuksessa, mikäli käteisenä ja muuna likvidinä omaisuutena perittävä varallisuus määritellään luovutusvoittoverosta vapaaksi. Mikäli tätä kahden vuoden sääntöä sovellettaisiin myös perittyihin asuntoihin, kannustaisi se perijää

asumaan perimässään asunnossa tai kiinteistössä kahden vuoden ajan ennen sen myymistä uudelle omistajalle, mikä laskisi entisestään perinnöistä saatavia verotuloja. Kuten luvussa 4 havaitaan, perityssä asunnossa tai kiinteistössä asuminen on verrattain yleistä, joten tällä säännöksellä voi olla merkittävä vaikutus luovutusvoittojen verotukseen ja sen avulla kerättäviin verotuloihin.

Lisäksi perintö- ja lahjaverotus yhdessä luovutusvoittoverotuksen kanssa muodostavat monimutkaisia yhteyksiä, joilla voi olla vaikutusta nykyisiin verosuunnittelumekanismiin esimerkiksi lahjojen antamisen ja perinnön välillä. Näiden mekanismien yhteisvaikutuksia on tyypillisesti hankala hahmottaa. Yhdysvaltalaisessa tutkimuskirjallisuudessa on kuitenkin havaittu, että korkeammat perintöverot lisäävät luovutusvoittojen realisointeja elinaikana (Auten & Joulfaian, 2001). Toisaalta Poterba (2001) havaitsi vain heikkoja todisteita siitä, että realisoimattomat luovutusvoitot vähentäisivät elinaikana annettuja lahjoja.

Luovutusvoittovero voi aiheuttaa myös varallisuuden niin sanotun lukkiutumisen vaikutuksen. Luovutusvoittoveroa maksetaan vain omaisuutta myytäessä, jolloin omaisuuden myymistä voidaan lykätä tai se voidaan kokonaan jättää tekemättä veronmaksun takia. Tämä voi johtaa siihen, että omaisuus on tehottomassa käytössä verrattuna tilanteeseen, jossa omaisuuden myymiseen ei kohdistuisi vastaavaa lukkiutumisen vaikutusta, kuten nykyisessä perintöveromallissa. Tämä vaikutus voi vähentää esimerkiksi talouden kokonaistuottavuutta. On syytä kuitenkin korostaa, että lukkiutumisen vaikutuksen kokoluokka ja laajempi merkitys ovat empiirisiä kysymyksiä, eikä perintöverotuksesta luovutusvoittoverotukseen siirtymisestä ole syy-seuraussuhteisiin pureutuvaa tutkimusnäyttöä saatavilla. Kannustin varallisuuden lukittautumiselle on kuitenkin luovutusvoittoverotuksessa huomattava verrattuna nykyiseen perintöverotukseen. Varallisuuden lukkiutuminen voi merkittävästi vaikuttaa myös siihen, mitkä luovutusvoittoveroon siirtymisen seuraukset olisivat tulonjaon ja verokertymän kannalta.

Perintöverotuksesta luopuminen merkitsisi myös lahjojen ja perityn varallisuuden verotuksen mahdollista eriyttämistä tai lahjaverotuksen poistamista kokonaan. Nämä muutokset voivat toteutustavasta riippuen vaikuttaa merkittävästikin verosuunnitteluun, verokertymään ja verorasitukseen eri kohdissa tulojakaumaa. Yhdysvaltaisella aineistolla tehdyt simulaatiot (Poterba & Weisbenner, 2000) osoittavat, että perintöveron korvaaminen luovutusvoittoverolla siirtää verorasitusta siten, että pienistä perinnöistä maksettaisiin aiempaa enemmän veroa, ja vastaavasti suurista vähemmän. Vaikutukset ovat kuitenkin vahvasti riippuvaisia siitä, millä tavoin luovutusvoittoverotuksessa käsitellään perittyä omaisuutta ja elinaikana annettuja lahjoja.

Perintöveron korvaamisesta luovutusvoittoverolla ei ole olemassa empiiristä tutkimusnäyttöä. Aihetta on kuitenkin käsitelty erityisesti yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa. Tämä kirjallisuus pohtii erityisesti sitä, miten perintö- ja lahjaverotus sekä luovutusvoittoverotus vaikuttavat toisiinsa, ja miten erityyppiset mallit vaikuttavat omaisuuden jakamisen ja kerryttämisen kannustimiin. Kopczuk (2017) analysoi, miten perintö-, lahja- ja

luovutusvoittoverot voidaan yhdistää, ja miten ne vuorovaikuttavat toisiinsa. Hän ehdottaa, että perintöverotuksesta luopuminen ja sen korvaaminen realisoimattomien luovutusvoittojen verottamisella kuolinhetkellä omaisuuden eteenpäin myymisestä riippumatta voisi alentaa hallinnollisia kustannuksia, kannustaa omaisuuden elinaikaiseen realisointiin ja soveltua mahdollisesti myös lahjojen verotukseen. Kopczukin mukaan tämä muutos yksinkertaistaisi verojärjestelmää ja voisi vähentää haitallisia lukkiutumisaikutuksia. Hänen laskelmiensa mukaan siirtyminen perintöverosta kyseisen mallin mukaiseen luovutusvoittoverotukseen vähentäisi verotuloja Yhdysvalloissa mutta laajentaisi veropohjaa useampiin veronmaksajiin. Tämä johtaisi siis perintöjen verotuksen kohdistumisen osittaiseen siirtymään suurituloisilta kotitalouksilta pienempituloisille kotitalouksille. Nämä vaikutukset voivat kuitenkin olla Suomen tapauksessa erilaiset, sillä Suomessa nykyistä perintöveroa maksetaan jo verrattain pienistä perinnöistä.

3.3 Yhteenveto

Luvun 3 yhteenvetona voidaan todeta, että taloustieteilijät tukevat laajasti perintöveroa osana tehokasta verojärjestelmää (Hebous ym., 2024; Mirrlees ym., 2011; OECD, 2021). Perintöverotuksen ajatellaan yleisesti olevan muita veromuotoja vähemmän talouden toimintaa haittaava vero, eli sen vaikutukset tehtyihin valintoihin ovat verrattain pieniä muihin verolajeihin verrattuna (Mirrlees ym., 2011; OECD, 2021). Lisäksi se kohdentuu useimmiten selvästi eniten suurituloisille henkilöille, myös Suomessa (ks. luku 4), minkä johdosta sen avulla voidaan tehokkaasti toteuttaa verotuksen uudelleenjakotavoitteita. Perintöveron avulla voidaan myös parantaa perinnönsaajien työnteon kannustimia, sillä saadun perinnön koko vähentää työn tarjontaa erityisesti eläkeikää lähestyvillä perinnönsaajilla, jotka käsittävät merkittävän osuuden perinnönsaajista Suomessa (ks. luku 4). Lisäksi perintöveron hallinnolliset kustannukset ovat usein pienemmät verrattuna esimerkiksi muunlaiseen varallisuuteen perustuvaan verotukseen. Perintöveroa maksetaan harvoin, ja vaikka perintöveron maksu vaatii joskus työläitäkin selvityksiä omaisuuserien arvoista, sen hallinnolliset kustannukset ovat todennäköisesti pienemmät verrattuna esimerkiksi vuosittaiseen varallisuusveroon. On myös epäselvää, vähentäisikö vai lisäisikö luovutusvoittoveroon siirtyminen hallinnollisia kustannuksia verrattuna nykyiseen perintöverojärjestelmään.

Perintöverotuksen poistamista perustellaan usein sen mahdollisilla vaikutuksilla talouskasvuun ja tuottavuuteen (mm. Murto ym., 2025). Luovutusvoittoveron käyttöönotolle perintöveron sijasta ei kuitenkaan ole olemassa tutkimukseen tai hyvän verojärjestelmän periaatteisiin pohjautuvia perusteita. Luovutusvoittoveroon siirtyminen todennäköisesti pienentää merkittävästi perinnöistä saatavia verotuloja (ks. luku 8), ja perintöverojen verrattain pienistä havaituista käyttäytymisaikutuksista johtuen tämä muutos ei todennäköisesti lisäisi merkittävästi esimerkiksi säästämistä, omaisuuden kerryttämistä, tuottavuutta tai taloudellista toimeliaisuutta. Olisikin ensin

keskeistä määritellä, mitä vaikutuksia luovutusvoittoverotukseen siirtymisellä tavoitellaan, jotta luovutusvoittoveron toimivuutta näihin tavoitteisiin pääsemiseksi voitaisiin täsmällisemmin arvioida.

Perintöveroon liittyy monia tunnistettuja ja empiirisesti havaittuja ongelmakohtia, liittyen muun muassa veronkiertoon, verosuunnitteluun, veronmaksun ajankohtiin ja yritysten sukupolvenvaihdoksiin. Ei ole kuitenkaan selvää, että luovutusvoittoverotukseen siirtyminen olisi ensisijainen keino näiden ongelmien ratkaisuun verrattuna nykyisen perintöverojärjestelmän korjaamiseen tähtääviin toimiin (OECD, 2021; Schratzenstaller, 2024). Mikäli varallisuuden verotusta halutaan ensisijaisesti keventää ilman talouden toimintaan liittyviä muita tavoitteita, voitaisiin luovutusvoittoveroon siirtymisen sijaan myös alentaa nykyistä perintöveroa, esimerkiksi korottamalla verottoman perinnön ja lahjan alarajoja.

Luovutusvoittoveroon siirtymistä perustellaan usein yritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyvillä haasteilla (Murto ym., 2025; Taloustutkimus, 2025). On kuitenkin hyvä huomioida, että arviolta noin 18 prosenttia peritystä ja lahjoitetusta varallisuudesta ja 15 prosenttia perintö- ja lahjaveroista tulee yritysvarallisuudesta (ks. tarkemmin luku 4). Täten koko perintöveron poistaminen yritysten sukupolvenvaihdosten verotuksen takia olisi verotulovaikutusten ja veronalennuksen kohdentamisen näkökulmista kyseenalaista. Mikäli yritystoiminnan ja investointien kasvattaminen olisi perintöverouudistuksen tärkein tavoite, voisi vain yritysten maksamia veroja, kuten yhteisöveroa, koskeva uudistus todennäköisesti saavuttaa tämän tavoitteen perintöveron poistamista pienemmillä verotuottovaikutuksilla. Lisäksi, kuten edellä todettiin, perintöveron vaikutukset yritystoimintaan ja tuottavuuteen ovat tutkimuskirjallisuuden perusteella ristiriitaisia. Mikäli sukupolvenvaihdoksiin liittyviin säännöksiin kuitenkin halutaan muutosta tai lisäkevennystä, näitä voitaisiin pohtia myös nykyisen perintöverojärjestelmän puitteissa.

Luovutusvoittoveron arviointi suhteessa perintöveroon riippuu myös vahvasti siitä, millä periaatteilla perityn varallisuuden luovutusvoittovero toteutettaisiin. Kuten edellä todettiin, omaisuuden hankintamenon, elinaikana tapahtuneiden arvonnousujen ja omistusasuntojen verottamiseen liittyvät kysymykset ovat tältä osin erityisen keskeisiä. Nämä yksityiskohdat ovat tärkeitä, kun pohditaan luovutusvoittoveroon siirtymisen vaikutuksia sekä verotuloihin ja tulonjakoon että talouden tehokkaaseen toimintaan ja oletettuihin käyttäytymisvaikutuksiin. Luovutusvoittoveron käytännön toteutuksen tarkempi määrittely on tärkeää myös siitä näkökulmasta, mitä haluttuja vaikutuksia luovutusvoittoveroon siirtymisellä toivotaan olevan esimerkiksi verotulojen ja verosuunnittelun näkökulmista. Perintöverotuksen ja luovutusvoittoveron vertailu on siis väistämättä puutteellista ilman tarkempaa käsitystä siitä, miksi ja millä perusteilla perittävän omaisuuden luovutusvoittoja verotettaisiin. Hallitusohjelman kirjaus ei sisältänyt tietoa näistä keskeisistä tekijöistä.

4 Perintöverotuksen tilastollinen tarkastelu

Tässä luvussa esitellään yksilötason tilastoaineistojen avulla perintöjen ja perintöverojen jakautumista sekä perintöjen koostumusta varallisuuslajeittain. Vastaavaa yksilötason aineistoilla tehtyä kuvausta perinnöistä ja lahjoista ja niiden jakautumisesta ei ole aiemmin Suomessa toteutettu. Siten tämä analyysi pyrkii myös antamaan paremman kokonaiskuuvan perinnöistä ja perintöverotuksesta niistä käytävän keskustelun ja politiikkavalmistelun tueksi. Analyysiin perustuen luvussa 8 pohditaan, kuinka merkittävästi luovutusvoittoveroon siirtyminen muuttaisi perityn varallisuuden verottamista Suomessa.

4.1 Aineistot ja rajaukset

Tilastoanalyysissä käytetään perintö- ja lahjaveropäätökset sisältävää aineistoa, jonka Tilastokeskus on muodostanut perustuen Verohallinnon tietoihin. Aineisto sisältää tietoja kaikista Suomen perintö- ja lahjaveropäätöksistä perinnönjättäjän ja perinnönsaajan tarkkuudella vuosilta 2017–2022. Lisäksi aineisto sisältää tietoja perintöjen ja lahjojen varallisuuslajeista, kuten asunnoista, kiinteistöistä, ja yritysomaisuudesta. Tiedot perintöjen koostumuksesta ovat saatavilla ainoastaan koko perinnön osalta eli ne eivät ole saajakohtaisia. Erityisesti perintöjen osalta varallisuuslajikohtaiseen aineistoon sisältyy myös muita puutteita, joista keskustellaan tarkemmin alaluvussa 4.5.

Perinnönjättäjistä aineistossa ovat mukana ne, jotka kuollessaan asuivat vakituisesti Suomessa ja perinnönsaajista ne, jotka kuuluivat Suomen asuntoväestöön perinnönjättäjän kuolinvuoden lopussa. Analyyseissä ovat mukana luonnollisten henkilöiden luonnollisilta henkilöiltä saamat perinnöt, eli esimerkiksi säätiöille jätetyt perinnöt eivät ole mukana tarkastelussa. Mukaan ei siten ole myöskään otettu tapauksia, joissa perinnöstä on kieltäydytty, tai vainajalla ei ole perillisiä. Perillisten puuttuessa perintö päättyy valtiolle, jolta vainajan kotikunta voi pyytää perintöä itselleen. Aineiston perusteella noin kymmenellä prosentilla vuosina 2017–2020 kuolleista ei ollut yhtään luonnollista henkilöä perillisenä.¹⁵

Analyyseissä käytetään saatujen perintöjen ensimmäistä verotuspäätöstä vuosilta

¹⁵Vuosina 2021 ja 2022 kuolleiden osalta ei voida arvioida tätä osuutta, koska kuoleman ja perintöveropäätöksen välillä voi usein olla huomattava viive. Esimerkiksi vuoden 2017 ensimmäisistä perintöveropäätöksistä 64 prosenttia koski vuonna 2016 kuolleita ja viisi prosenttia sitä aiempina vuosina kuolleita. Perunkirjoitus on toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemantapauksesta (Perintökaari 40/1965) ja perukirja on annettava Verohallinnolle kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta (Perintö- ja lahjaverolaki 378/1940). Perukirjan käsittely verohallinnossa kestää keskimäärin 6–12 kuukautta (<https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/perinto/perintoverotuspaatos/>, viitattu 27.1.2025).

2017–2022.¹⁶ Tarkastelussa otetaan huomioon perinnöt tältä ajanjaksolta, eikä niitä tarkastella vuositasolla erikseen. Analyyseissä esitettävä perintöjen lukumäärä ja arvo on siis laskettu yhteen kuuden vuoden (2017–2022) perintöveropäätöksistä. Samoin perintöjen koon jakauma ja perinnönsaajien kuvailu perustuu kaikkiin vuosien 2017–2022 perintöveropäätöksiin.¹⁷ Perintö- ja lahjaveroasteissa ei ole tapahtunut muutoksia tarkasteluajanjaksolla (ks. kuvio 2).

Perintöjen kokonaismäärää ja perintöveroja koskevien tarkastelujen pääsääntöinen havaintoyksikkö on perinnönjättäjä-perinnönsaaja, eli perinnönsaajan yhdeltä perinnönjättäjältä saama perintöosuus. Sama henkilö on voinut saada perinnön useammalta kuin yhdeltä perinnönjättäjältä, mutta perintöjen verotus ei määräydy perintöjen yhteismäärän, vaan kunkin yksittäisen perintöosuuden mukaan. Havaintoyksiköstä (perinnönjättäjä-perinnönsaaja) käytetään sanaa ”perintö”.

Perinnönsaajat ja -jättäjät yhdistetään Tilastokeskuksen yksilötason tutkimusaineistoihin, joista saadaan tietoa perinnönjättäjän ja -saajan keskeisistä taustaominaisuuksista kuten iästä, asumisesta ja tuloista. Analyysissä käytetyt Tilastokeskuksen tutkimusaineistot ovat FOLK perustieto, FOLK asuntokunta, FOLK tulotieto ja FLOWN-aineisto. Lisätietoa tutkimusaineistoista on saatavilla verkko-osoitteesta <https://taika.stat.fi/>. Lisäksi analyyseissä on käytetty Digi- ja väestötietoviraston tiedoista tutkimuskäyttöön Tilastokeskuksessa räätälöityjä tietoja väestön asumisesta ja Oikeusrekisterikeskuksen tiedoista tutkimuskäyttöön Tilastokeskuksessa räätälöityjä tietoja ulosottomerkinnöistä.

4.2 Perinnönjättäjät ja -saajat

Taulukossa 2 esitetään aineistossa olevien perintöjen lukumäärä ja perintöveron arvon summa, keskiarvo ja mediaani. Kaikkien perintöjen lisäksi taulukossa tarkastellaan erikseen veronalaisia perintöjä, eli perintöjä, joiden verotusarvo oli vähintään 20 000 euroa. Taulukon luvut koskevat perinnön arvoa ennen mahdollisia vähennyksiä ja lisäyksiä, eli ne poikkeavat jossain määrin perinnön verotusarvosta (vähennykset ja lisäykset on esitetty erikseen taulukossa 5). Kaikissa muissakin raportin analyyseissä käytetään tätä niin sanottua raaka-arvoa, johon ei ole tehty vähennyksiä tai lisäyksiä. Perintöjen arvo on kuitenkin laskettu kuolinpesän mahdollisten velkojen ja hautajais- ja perunkirjoitusku-

¹⁶Aineistossa alkuperäisten päätösten ja oikaisupäätösten linkittämiseen liittyy haasteita, sillä oikaisupäätökselle on joissain tapauksissa hankalaa löytää alkuperäinen päätös. Lisäksi esimerkiksi vuoden 2022 alkuperäisille päätöksille ei useinkaan ole käytetyssä aineistossa vielä oikaisupäätöstä saatavilla. Aineistossa olevista perinnöistä noin 4,5 prosenttiin kohdistuu oikaisupäätös. Näissä tapauksissa oikaisupäätöksen mukainen perinnön verotusarvo ja määrätty perintövero ovat keskimäärin noin kaksi prosenttia alkuperäisen päätöksen arvoja alemmat. Alkuperäiset verotuspäätökset siis keskimäärin hieman yliarvioivat maksettavaksi määrätyn perintöveron määrää, mutta merkittävää eroa alkuperäisten ja oikaisupäätösten välillä ei ole. Verotusta voidaan oikaista esimerkiksi tapauksissa, joissa peritty omaisuus myydään pian perimisen jälkeen, ja myyntihinta eroaa perintöverotuksessa käytetystä arvosta. Oikaisu saatetaan tehdä myös perinnönsaajan tekemän oikaisuvaatimuksen perusteella, sillä alkuperäinen päätös on valituskelpoinen.

¹⁷Vuosittainen perintöveropäätösten määrä vaihtelee enemmän kuin kuolleiden lukumäärä luultavasti siksi, että veropäätösten teossa on ollut ajoittaisia viiveitä.

lujen vähentämisen jälkeen. Taulukossa on huomioitu kaikki aineistossa olevat perinnöt, sisältäen myös ne, joiden arvo on nolla (noin 11 prosenttia perinnöistä).

Ensimmäisiä perintöveropäätöksiä tehtiin vuosien 2017–2022 aikana yhteensä 909 112 kappaletta, eli keskimäärin noin 151 519 kappaletta vuodessa. Perintöjen yhteenlaskettu arvo oli noin 39,3 miljardia euroa, eli keskimäärin noin 6,5 miljardia euroa vuodessa. Keskimääräinen perintö oli arvoltaan 43 188 euroa, ja mediaani oli 14 592 euroa. Keskiarvo on selvästi mediaania korkeampi, koska suurin osa perinnöistä on varsin pieniä, mutta perintöjen kokonaisarvosta vastaa lukumäärällisesti pieni joukko arvoltaan erittäin suuria perintöjä. Perintöjä, joista määrättiin maksettavaksi veroa, on aineistossa 349 234 kappaletta eli selvästi alle puolet kaikista perinnöistä. Näiden veronalaisten perintöjen arvo oli keskimäärin 98 664 euroa ja mediaaniltaan 49 621 euroa. Perintöveroja määrättiin maksettavaksi yhteensä 3,8 miljardin euroa arvosta, eli keskimäärin noin 630 miljoonaa euroa vuodessa. Keskimääräinen perintövero oli 4 134 euroa, mutta mediaani oli nolla euroa, koska yli puolet perinnöistä oli verottomia. Veronalaisten perintöjen perintöveron keskiarvo oli 10 763 euroa ja mediaani 2 641 euroa.

Aineistossa olevilla 909 112 perinnöllä oli 791 390 erillistä saajaa, eli vuosien 2017–2022 aikana noin joka kahdeksas suomalainen sai perintöä (mukaan lukien perinnöt joiden arvoksi on määritetty nolla euroa). Perinnönjättäjien lukumäärä oli 305 246, eli keskimäärin perinnönjättäjällä oli noin kolme perillistä. Näistä 305 246 perinnönjättäjästä 37 544:llä (12 prosenttia jättäjistä) jätetyn perinnön arvo oli nolla euroa, eli noin joka kahdeksas vainaja, joilla oli perillisiä, ei jättänyt näille ollenkaan perintöverotuksessa huomioon otettavaa varallisuutta. Arvottomat perinnöt voivat johtua esimerkiksi siitä, että perinnönjättäjän velat olivat varoja suuremmat, tai kaikki varat käytettiin hautajais- ja perunkirjoituskuluihin.

Taulukko 2: Perintöjen ja perintöveron kuvailevia lukuja

	Lukumäärä	Summa, milj. euroa	Keskiarvo, euroa	Mediaani, euroa
Kaikki perinnöt				
Perinnön arvo	909 112	39 262	43 188	14 592
Perintövero	909 112	3 759	4 134	0
Veronalaiset perinnöt				
Perinnön arvo	349 234	34 457	98 664	49 261
Perintövero	349 234	3 759	10 763	2 641

Havaintoyksikkö on perinnönjättäjä-perinnönsaaja, eli havaintoyksiköksi on laskettu kaikki yhden perinnönsaajan yhdeltä perinnönjättäjältä vuosina 2017–2022 saamat perinnöt.

Taulukossa 3 tarkastellaan tarkemmin perintöjen arvon ja määrättyjen perintöverojen jakaumaa. Taulukossa esitetään jakauman kymmenyspisteiden ja jakauman yläpään frak-

tiilien alaraja. Esimerkiksi kymmenyksen III alaraja tarkoittaa, että 20 prosenttia perinnöistä oli korkeintaan alarajan arvoisia ja 80 prosenttia perinnöistä oli vähintään sen arvoisia. Perinnöt, joiden arvo oli nolla euroa (noin 11 prosenttia kaikista perinnöistä), sisältyvät myös taulukon lukuihin.

Kolme kymmenestä perinnöstä oli arvoltaan korkeintaan 4 777 euroa (kymmenyksen IV alaraja) ja puolet oli arvoltaan korkeintaan 14 592 euroa (kymmenyksen VI alaraja). Joka kymmenes perintö oli arvoltaan vähintään 92 152 euroa (kymmenyksen X alaraja). Perintöjen suurimpaan prosenttiin pääsi 381 667 euron perinnöllä, ja suurimman tuhannesosan raja oli 1,48 miljoonaa euroa. Perintöjen suurimassa kymmenestuhannesosassa (90 perintöä) perintöjen arvo oli vähintään 6,18 miljoonaa euroa.

Aineistossa olevista perinnöistä vain 38 prosenttiin kohdistui perintövero, joten kaikkien perintöjen määrätyn perintöveron seitsemännen kymmenyksen alaraja on nolla euroa. Vain kymmenelle prosentille perinnöistä määrättiin vero, joka oli 7 751 euroa tai enemmän (kymmenyksen X alaraja), ja vain prosentille perinnöistä määrättiin 59 076 euron tai sitä suurempi vero. Ylivoimainen enemmistö määräytyistä perintöveroista on siis kokoluokaltaan pieniä.

Taulukko 3: Perintöjen verotusarvon ja perintöveron fraktiileiden alarajat

	Perinnön arvo, euroa	Perintövero, euroa
Fraktiili		
I	0	0
II	0	0
III	1 614	0
IV	4 777	0
V	9 018	0
VI	14 592	0
VII	21 114	0
VIII	32 137	793
IX	50 514	2 430
X	92 152	7 751
Suurin 1 %	381 667	59 076
Suurin 0,1 %	1 481 731	263 662
Suurin 0,01 %	6 182 125	1 144 840
Perintöjen lukumäärä	909 112	

Havaintoyksikkö on perinnönjättäjä-perinnönsaaja, eli havaintoyksiköksi on laskettu kaikki yhden perinnönsaajan yhdeltä perinnönjättäjältä vuosina 2017–2022 saamat perinnöt.

Taulukossa 4 erotellaan perinnöt perintöveroluokan mukaan. Ensimmäiseen veroluok-

kaan kuuluvat sukulaiset suoraan alenevassa tai ylenevässä polvessa (lapset, vanhemmat, jne.) ja aviopuoliso sekä tämän lapset (tietyin ehdoin avopuoliso ja tämän lapset). Muut perijät kuuluvat toiseen veroluokkaan, jossa veroaste on ensimmäistä korkeampi (ks. tarkemmin luku 2.1).

Ensimmäisessä veroluokassa oli 708 526 perintöä ja toisessa veroluokassa 200 586, eli 78 prosenttia perinnöistä jätettiin ensimmäiseen veroluokkaan kuuluville perillisille. Ensimmäisessä veroluokassa oli 288 119 veronalaista perintöä ja toisessa veroluokassa 61 115, eli 83 prosenttia veronalaisista perinnöistä jätettiin ensimmäiseen veroluokkaan kuuluville perillisille. Selvästi suurin osa kaikista perinnöistä ja veronalaisista perinnöistä jätettiin siis ensimmäiseen veroluokkaan kuuluville perillisille.

Ensimmäisen veroluokan osuus kaikkien perintöjen arvosta oli 32,8 miljardia euroa (84 prosenttia) ja osuus veronalaisten perintöjen arvosta oli 28,8 miljardia euroa (84 prosenttia). Ensimmäisessä veroluokassa kaikkien perintöjen keskiarvo ja mediaani olivat toista veroluokkaa suuremmat.

Ensimmäisen veroluokan osuus määrätyistä perintöveroista oli 70 prosenttia, eli selvästi pienempi kuin osuus perintöjen arvosta (84 prosenttia). Ensimmäisessä veroluokassa maksettiin siis vähemmän veroa suhteessa perinnön arvoon kuin toisessa veroluokassa, koska ensimmäisessä veroasteet ovat toista matalammat (ks. kuvio 2). Esimerkiksi kun perinnön verotusarvo on 50 000 euroa, joutuu ensimmäisessä veroluokassa maksamaan 2 500 euroa perintöveroa ja toisessa veroluokassa 6 400 euroa.¹⁸ Lisäksi ensimmäisessä veroluokassa on toista veroluokkaa tavallisemmin käytössä vähennyksiä, kuten puoliso- ja alaikäisyysvähennys, jotka vähentävät perinnön verotusarvoa, jonka perusteella vero määrätään. Toiseen veroluokkaan menevät perinnöt edellyttävät usein testamenttia, koska lapset alenevassa polvessa, aviopuoliso ja vanhemmat kuuluvat ensimmäiseen veroluokkaan, ja he tulevat perimysjärjestyksessä ennen toiseen veroluokkaan kuuluvia sukulaisia.

¹⁸Kun perinnön arvo on 40 000–60 000 euroa, joutuu ensimmäisessä veroluokassa maksamaan veroa alarajan kohdalla 1 500 euroa ja sen päälle kymmenen prosenttia alarajan ylittävästä perinnön arvosta. Toisessa veroluokassa taas joutuu maksamaan alarajan kohdalla 3 900 ja sen päälle 25 prosenttia alarajan ylittävästä perinnön arvosta (ks. luku 2.1).

Taulukko 4: Perintöjen ja perintöveron arvo veroluokan mukaan

	Lukumäärä	Summa, milj. euroa	Keskiarvo, euroa	Mediaani, euroa
Ensimmäinen veroluokka				
Perinnön arvo, kaikki	708 526	32 845	46 356	16 610
Perintövero, kaikki	708 526	2 618	3 696	0
Perinnön arvo, veronalaiset	288 119	28 837	100 086	49 962
Perintövero, veronalaiset	288 119	2 618	9 088	2 250
Toinen veroluokka				
Perinnön arvo, kaikki	200 586	6 418	31 995	8 103
Perintövero, kaikki	200 586	1 140	5 685	0
Perinnön arvo, veronalaiset	61 115	5 620	91 959	47 937
Perintövero, veronalaiset	61 115	1 140	18 658	5 800

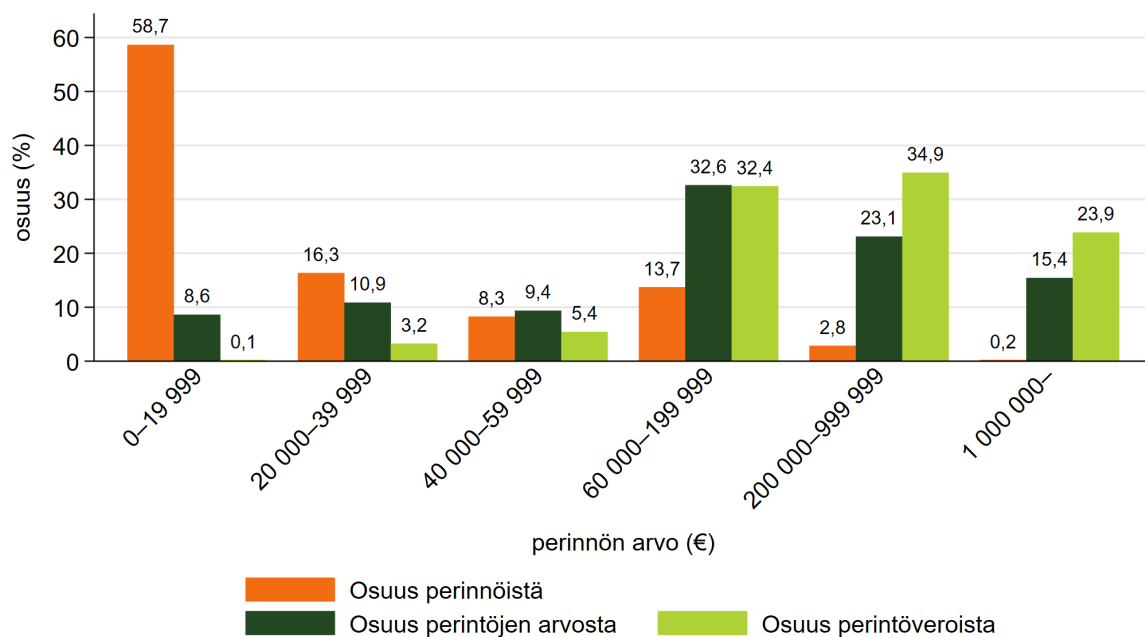
Havaintoyksikkö on perinnönjättäjä-perinnönsaaja, eli havaintoyksiköksi on laskettu kaikki yhden perinnönsaajan yhdeltä perinnönjättäjältä vuosina 2017–2022 saamat perinnöt.

Kuviossa 3 esitetään perintöjen lukumäärän, perintöjen yhteenlasketun arvon (ennen mahdollisia lisäyksiä ja vähennyksiä) ja maksettavien perintöverojen jakautuminen perinnön arvon mukaan.¹⁹ Perinnöt on jaettu kokoluokkiin perintöveroprosentin määräytymisrajojen mukaan (ks. luku 2.1). Kuviosta havaitaan, että iso osa saaduista perinnöistä on verrattain pieniä, ja pieni osuus suuria perintöjä vastaa merkittävästä osasta perittyä varallisuutta ja maksettuja perintöveroja. Noin kuusi kymmenestä perinnöstä oli arvoltaan alle veronalaisuuden rajan (20 000 euroa), mutta niiden osuus perintöjen yhteenlasketusta arvosta oli alle kymmenen prosenttia. Perintöjen lukumäärässä on huomioitu myös arvottomat perinnöt, joiden osuus kaikista perinnöistä on noin 11 prosenttia. Alle 20 000 euron perinnöt muodostavat kuitenkin yli puolet kaikista perinnöistä, vaikka huomioitaisiin vain arvoltaan nolaa suuremmat perinnöt.

Alle 60 000 euron arvoisten perintöjen osuus kaikkien perintöjen yhteenlasketusta arvosta oli noin 30 prosenttia, vaikka lukumäärällisesti viisi kuudesta perinnöstä oli tässä kokoluokassa. Vähintään 60 000 mutta alle 200 000 euron perinnöt olivat arvossa mitattuna suurin yksittäinen luokka muodostaen noin kolmasosan perintöjen yhteenlasketusta arvosta. Eniten perintöveroja maksettiin perinnöistä, joiden arvo oli vähintään 200 000 mutta alle miljoona euroa: ne muodostivat noin kolmasosan perintöverokertymästä. Vähintään miljoonan euron perintöjen osuus perintöjen arvosta oli 15 prosenttia ja perintöveroista 24 prosenttia, vaikka vain kaksi tuhannesta perinnöstä oli näin suuri. Perintöveron tuotto muodostuu siis etupäässä suurista perinnöistä saatavista veroista.

¹⁹Lisäyksien takia joihinkin verovelvollisuuden 20 000 euron rajan alle jääneisiin perintöihin voi kohdistua vero, ja toisaalta vähennyksien takia 20 000 euron rajan ylittävien perintöjen lopullinen verotusarvo voi jäädä alle verovelvollisuuden rajan.

Kuvio 3: Perintöjen lukumäärä, yhteenlaskettu arvo ja määrätyt perintöverot perinnön arvon mukaan

Perintöihin voidaan tehdä vähennyksiä ja lisäyksiä ennen verotusarvon määrittämistä (ks. luku 2.1). Taulukossa 5 esitetään perintöihin tehtyjä vähennyksiä ja lisäyksiä kuvailuvia lukuja. Perintöjä, joihin tehtiin joko vähennys tai lisäys tai molempia, oli yhteensä noin 77 000. Yhteensä perintöjä oli noin 909 000, joten suhteessa vain harvaan perintöön tehtiin lisäyksiä tai vähennyksiä. Vähennysten kokonaisarvo oli noin 1,9 miljardia euroa ja lisäysten noin 970 miljoonaa euroa. Nämäkin ovat melko pieniä lukuja suhteutettuna siihen, että perintöjen yhteenlaskettu arvo ennen vähennyksiä oli noin 39,3 miljardia euroa vuosina 2017–2022.

Vähennyksistä selvästi merkittävin oli puoliso-vähennys, jolla oli 28 384 saajaa noin 1,4 miljardin euron arvosta. Puoliso-vähennykset olivat tavallisesti suuria, sillä niiden mediaani oli yli 50 000 euroa. Hallintaoikeusvähennystä sovellettiin 14 523 perintöön ja alaikäisyysvähennystä 8 846 perintöön. Molempien vähennysten summa oli noin 200 miljoonaa euroa, mutta alaikäisyysvähennykset olivat keskiarvoltaan ja mediaaniltaan selvästi hallintaoikeusvähennyksiä suurempia. Puoliso- ja alaikäisyysvähennykset kattoivat useissa tapauksissa perinnön arvon kokonaan, koska näiden vähennysten ja perinnön arvon suhteen mediaani oli 100 prosenttia. 28 384 puoliso-vähennyksen saajasta 17 699, eli 62 prosenttia, sai vähennystä niin paljon, että se kattoi perinnön arvon kokonaan. Alaikäisyysvähennyksen 8 846 saajasta 6 167, eli 70 prosenttia, sai sitä perinnön arvon kattavan määrä verran. Hallintaoikeusvähennys taas oli tavallisesti paljon puoliso- tai alaikäisyysvähennystä maltillisempi suhteessa perinnön arvoon. Taulukossa oleva vähennyksen ja perinnön arvon suhteen keskiarvo on painotettu perintöjen arvolla, eli vähennysten summa suhteessa sitä saaneiden perintöjen arvon summaan. Puoli-

sovähennysten yhteenlaskettu määrä kattoi 54 prosenttia sitä saaneiden perintöjen yhteenlasketusta arvosta. Alaikäisyysvähennyksen kohdalla vastaava osuus oli 40 prosenttia.

Muita vähennyksiä sovellettiin noin neljän tuhannen perinnön kohdalla 84 miljoonan euron arvosta. Muihin vähennyksiin kuuluvat muun muassa koti-irtaimistovähennys ja vähennys kahden vuoden sisällä toistamiseen peritystä perinnöstä.²⁰ Kuolinpesän mahdolliset velat ja hautajais- ja perunkirjoituskulut vähennetään kuolinpesän varoista ennen veron määrittämistä, mutta nämä vähennykset eivät ole mukana taulukossa 5, koska niitä ei ole laskettu mukaan aineistossa olevaan perinnön arvoon. Ainoa merkittävä perintöihin tehtävä lisäys on aiemmin saatujen lahjojen huomioiminen. Perijältä alle kolme vuotta tämän kuolemaa ennen saadut lahjat lisätään perinnön arvoon. Näitä lisäyksiä tehtiin 22 682 perintöön noin 961 miljoonan euron edestä.

Taulukko 5: Perintöihin tehdyt vähennykset ja lisäykset

Laji	Lukumäärä	Summa, milj. euroa	Keskiarvo, euroa	Mediaani, euroa	Suhteessa perinnön arvoon	
					keskiarvo	mediaani
Vähennykset						
Puolisovähennys	28 384	1 416	49 898	51 547	54 %	100 %
Hallintaoikeusvähennys	14 523	235	16 158	7 500	15 %	20 %
Alaikäisyysvähennys	8 846	200	22 584	15 085	40 %	100 %
Muu vähennys	4 237	84	19 930	5 963	21 %	22 %
Vähennykset yhteensä	55 213	1 935	35 050	20 297	39 %	82 %
Lisäykset						
Saadut lahjat	22 682	961	42 380	7 068	23 %	24 %
Muut lisäykset	458	8	17 172	6 000	26 %	24 %
Lisäykset yhteensä	23 129	969	41 901	7 040	23 %	24 %

Havaintoyksikkö on perinnönjättäjä-perinnönsaaja, eli havaintoyksiköksi on laskettu kaikki yhden perinnönsaajan yhdeltä perinnönjättäjältä vuosina 2017–2022 saamat perinnöt. Jokaisen vähennyksen tai lisäyksen kohdalla ovat mukana vain ne perinnöt, joihin sitä kohdistettiin. Eli esimerkiksi vähennys/lisäys suhteessa perinnön arvoon koskee kyseistä vähennystä/lisäystä saaneita. *Vähennykset yhteensä* sisältää perinnöt, joihin on kohdistunut ainakin jokin yllämainituista vähennyksistä, ja vastaavasti *Lisäykset yhteensä* sisältää perinnöt, joihin on kohdistunut ainakin jokin lisäys. Koska yhteen perintöön voi kohdistua useampi kuin yksi vähennys/lisäys, on yksittäisten vähennysten/lisäysten lukumäärä suurempi kuin jotain vähennystä/lisäystä saaneiden perintöjen lukumäärä.

²⁰Kahden vuoden sisällä peritystä omaisuudesta tehtävä vähennys tarkoittaa tilannetta, jossa perinnönjättäjä oli itse perinyt omaisuuden korkeintaan kaksi vuotta aiemmin.

Taulukossa 5 listatut vähennykset ja lisäykset tehdään perinnön arvoon, ja niiden huomioimisen jälkeen saadaan perinnön verotusarvo, johon perintövero perustuu. Kyseiset vähennykset ja lisäykset siis pienentävät tai kasvattavat perinnön verotuksessa huomioitavaa arvoa. Perintöveroon voidaan kuitenkin tehdä vielä joitain verovähennyksiä, jotka esitetään taulukossa 6. Verovähennyksiä tehtiin 3 323 perintöön noin 242 miljoonan euron edestä. Vain harvaan perintöveropäätökseen tehtiin vähennyksiä, koska perintöjä, joille määrättiin veroa, oli noin 349 000. Kaikkien perintöjen yhteenlaskettu perintöveron määrä ennen verovähennyksiä oli noin neljä miljardia euroa, eli 242 miljoonan euron verovähennykset supistivat verokertymää noin kuudella prosentilla.

Verovähennyksistä huomattavin on yritysten sukupolvenvaihdoshuojennus, joka kohdistui vuosina 2017–2022 yhteensä 2 063 perintöön noin 229 miljoonan euron edestä. Sukupolvenvaihdoshuojennukset olivat keskimäärin suuria (noin 111 000 euroa), vaikka mediaani olikin selvästi keskiarvoa pienempi (noin 15 000 euroa). Taulukon keskiarvo suhteessa perintöveroon on painotettu, eli verovähennyksen summa suhteessa sitä saaneiden perintöveroon ennen vähennystä. Sukupolvenvaihdoshuojennus vähensi sitä saaneisiin perintöihin kohdistuneiden verojen yhteismäärää 47 prosentilla, eli hujennus leikkasi pois noin puolet veroista niillä perinnöillä, jotka siihen olivat oikeutettuja. Puolella sukupolvenvaihdoshuojennusta saaneista maksettava vero väheni sen ansiosta 63 prosenttia tai enemmän (mediaani suhteessa perintöveroon). Sukupolvenvaihdos liittyy kiinteästi lahjoihin, jotka ovat yritysvarallisuuden siirtämisen kannalta jopa perintöjä tärkeämpiä. Lahjojen tilastollisen analyysin yhteydessä nähdäänkin, että lahjaveroon tehdyt sukupolvenvaihdoshuojennukset olivat vuosina 2017–2022 arvoltaan yhteensä 797 miljoonaa euroa, joka oli selvästi perintöihin tehtyjä hujennuksia suurempi summa (taulukko 8).

Verovähennys aiemmin maksetusta verosta kattaa maksetut lahjaverot niistä lahjoista, jotka huomioidaan perinnön arvoa määrittäessä. Vähennystä sovellettiin noin tuhanteen perintöön, mutta se vähensi maksettavia veroja yhteensä vain kahdeksalla miljoonalla eurolla. Muita verovähennyksiä tehtiin lukumäärällisesti vain vähän.

Taulukko 6: Perintöveroon tehdyt vähennykset

Verovähennys	Lukumäärä	Summa, milj. euroa	Keskiarvo, euroa	Mediaani, euroa	Suhteessa perintöveroon	
					keskiarvo	mediaani
Sukupolvenvaihdoshuojennus	2 063	229	110 896	15 082	47 %	63 %
Aiemmin maksettu vero	1 104	8	6 871	2 297	23 %	31 %
Muut vähennykset	179	6	33 349	5 692	2 %	26 %
Verovähennykset yhteensä	3 323	242	72 926	8 190	39 %	54 %

Havaintoyksikkö on perinnönjättäjä-perinnönsaaja, eli havaintoyksiköksi on laskettu kaikki yhden perinnönsaajan yhdeltä perinnönjättäjältä vuosina 2017–2022 saamat perinnöt. Jokaisen verovähennyksen kohdalla ovat mukana vain ne perinnöt, joihin sitä kohdistettiin. Eli verovähennys perintöveron arvoon koskee kyseistä verovähennystä saaneita. *Verovähennykset yhteensä* sisältää perinnöt, joihin on kohdistunut ainakin jokin yllämainituista verovähennyksistä. Koska yhteen perintöön voi kohdistua useampi kuin yksi verovähennys, on yksittäisten verovähennysten lukumäärä suurempi kuin jotain verovähennystä saaneiden perintöjen lukumäärä.

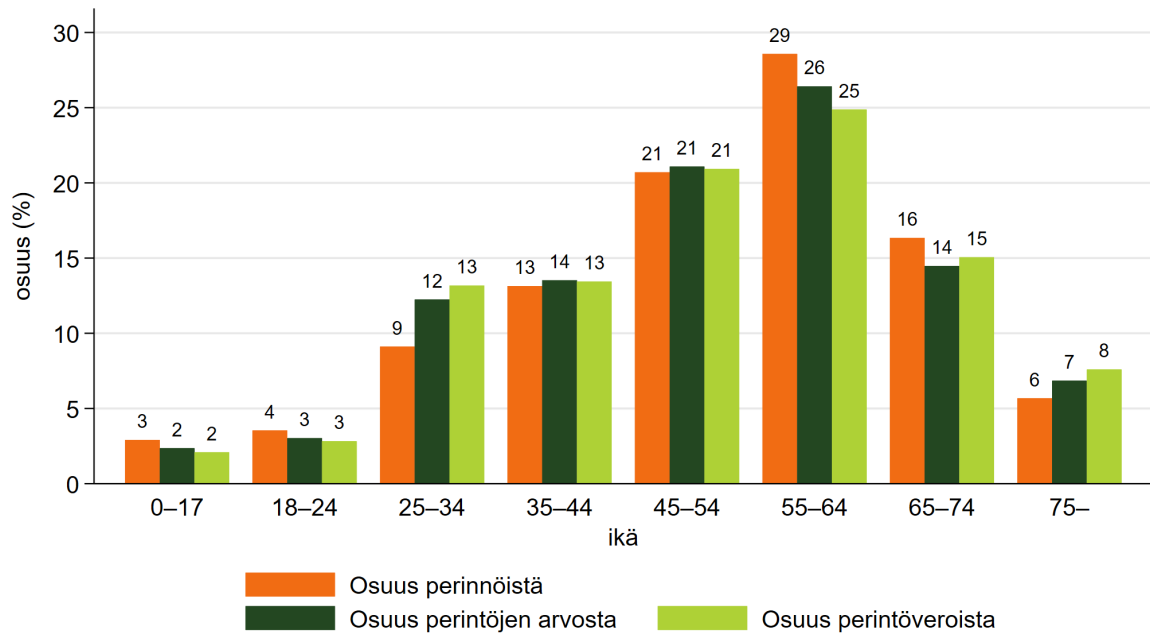
4.3 Perinnönsaajien taustaominaisuudet

Seuraavaksi tarkastellaan perinnönsaajien ominaisuuksia perintöveropäätöstä edeltäneen vuoden tilanteen mukaan. Analyyseissä on huomioitu vain ne perinnönsaajat, jotka kuuluivat Suomen väestöön perintöveropäätöstä edeltävän vuoden lopussa. Noin neljä prosenttia perinnönsaajista ja perintöjen arvosta jää tämän rajauksen takia tarkastelujen ulkopuolelle.

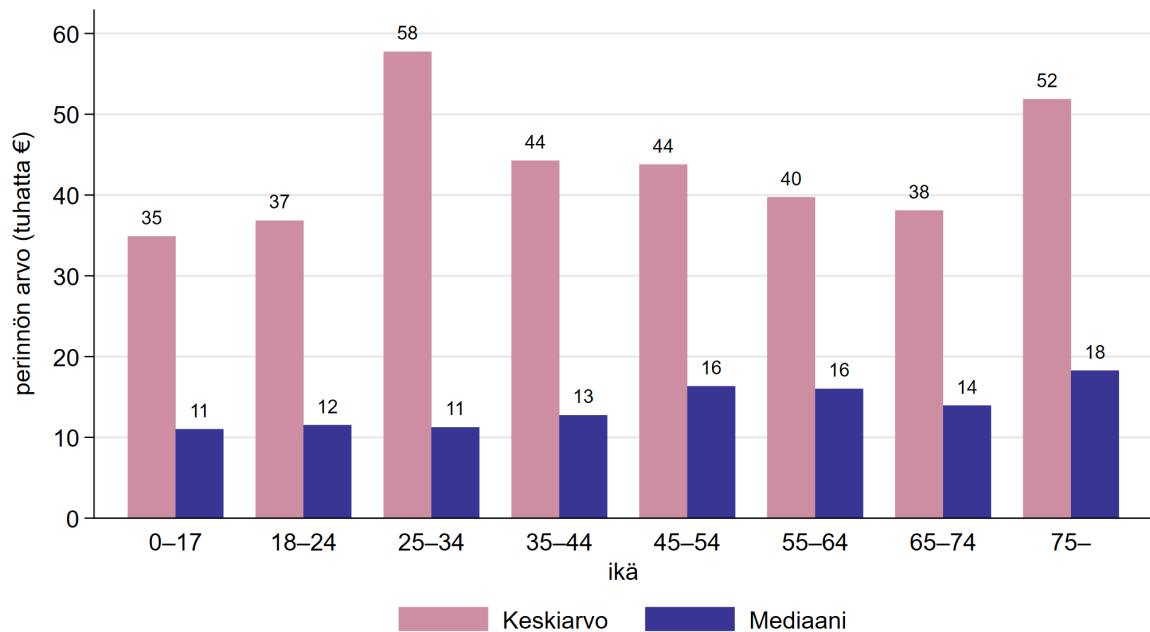
Kuvioissa 4 ja 5 esitetään, miten perinnöt jakautuvat perinnönsaajan iän mukaan. Kuviossa 4 on ikäluokkien osuus perintöjen lukumäärästä, perintöjen arvosta ja perintöveroista. 55 vuotta täyttäneiden perinnöt muodostivat noin puolet perintöjen lukumäärästä ja arvosta sekä perintöveroista. 65 vuotta täyttäneet saivat noin viidesosan perintöjen arvosta. Yksittäisistä ikäluokista 55–64-vuotiaat saivat sekä lukumäärällisesti että arvolla mitattuna eniten perintöjä ja maksoivat myös eniten perintöveroa. Alle 35-vuotiaat saivat vain noin kuudesosan perintöjen lukumäärästä ja arvosta. Alaikäisten osuus perinnöistä oli vain muutama prosentti.

Kuvio 5 esittää perintöjen arvon mediaanin ja keskiarvon perinnönsaajan ikäluokan mukaan. Perintöjen arvon mediaani kasvaa hieman perinnönsaajan iän mukaan. Keskiarvo oli suurin 25–34-vuotiailla ja 75 vuotta täyttäneillä. Yksittäisissä ikäluokissa jo muutamat erittäin suuret perinnöt saattavat nostaa keskiarvoa merkittävästi.

Kuvio 4: Perinnönsaajien ikäluokkien osuus perintöjen lukumäärästä, perintöjen arvosta ja perintöveroista

Kuvio 5: Perintöjen arvo ikäluokittain

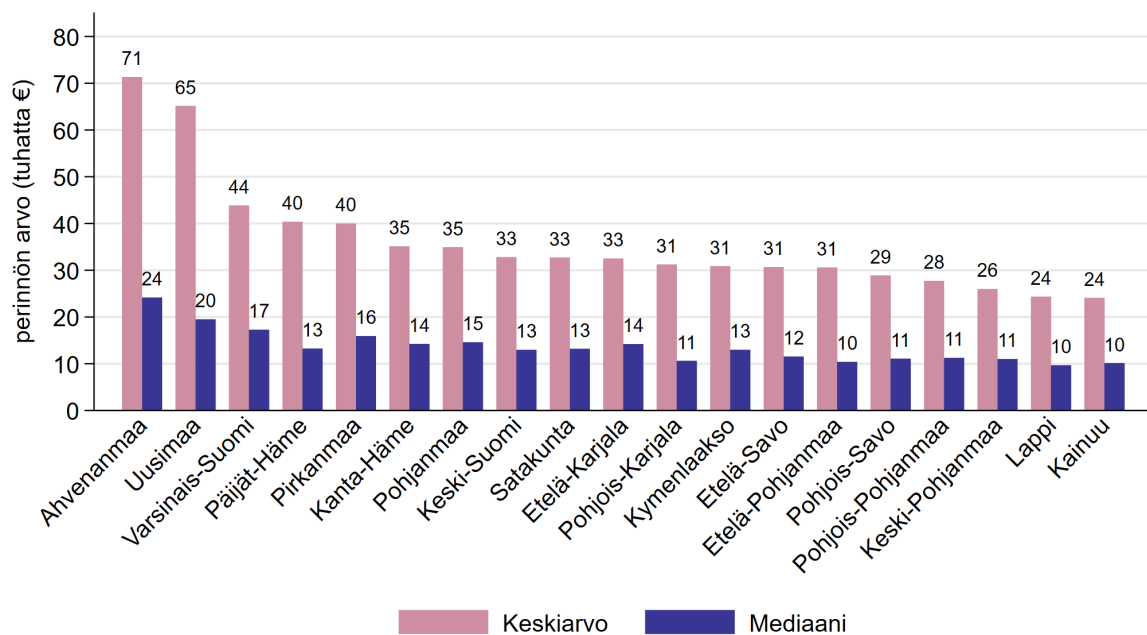

Kuviossa 6 esitetään perintöjen arvon keskiarvo ja mediaani perinnönsaajan asuinmaakunnan mukaan. Sekä keskiarvolla että mediaanilla mitattuna suurimmat perinnöt olivat Ahvenanmaalla, ja toisena olleen Uudenmaan luvut olivat lähes samaa tasoa. Perintöjen arvon mediaani ei vaihteile maakunnittain kovin paljon, mutta Ahvenanmaan

ja Uudenmaan keskiarvo oli huomattavasti muuta maata korkeampi. Ahvenanmaan ja Uudenmaan jälkeen seuraavaksi arvokkaimmat perinnöt olivat myös eteläisessä Suomessa eli Varsinais-Suomessa, Pirkanmaalla ja Hämeen maakunnissa. Pienimmät perinnöt olivat Kainuun, Lapin, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnissa.

Perintöjen arvon alueelliseen jakautumiseen vaikuttaa erityisesti se, että asuntovarallisuus muodostaa merkittävän osan suomalaisten varallisuudesta. Itä- ja Pohjois-Suomessa asuntojen arvo on keskimäärin alempi kuin etelän suurissa kaupungeissa. Lisäksi suurissa kaupungeissa tulotaso on maan keskiarvoa korkeampi, mikä voi vaikuttaa myös muuhun perinnöksi jäävään omaisuuteen. Kolmantena tekijänä voi olla myös alueellisesti vaihteleva perinnönjättäjän keskimääräinen perillisten määrä, joka vaikuttaa yhdelle perilliselle jäävän osuuden suuruuteen. Alueelliset erot voisivat olla vielä suuremmat perinnönjättäjän asuinpaikan mukaan tarkasteltuna, koska muuttoliikkeen takia monen etelän suurissa kaupungeissa asuvan perittävät vanhemmat asuvat muualla maassa.

Kuvio 6: Perinnön arvo perinnönsaajan asuinmaakunnan mukaan

4.4 Perinnöt tuloluokittain

Kuvioissa 7 ja 8 esitetään perintöjen jakautuminen perinnönsaajan tulojen mukaan tuloluokittain. Tuloluokkina käytetään tulokymmenystä, mutta suurin tulokymmenys jaetaan vielä suurituloisimpaan prosenttiin (tuloprosentti 100) ja muihin korkeimman tulokymmenyksen edustajiin (tuloprosentit 91–99). Suurituloisin prosentti erotetaan muista ryhmistä, koska tässä tuloluokassa saadaan poikkeuksellisen suuria perintöjä.

Tulokymmenykset perustuvat asuntokunnan kulutusyksikkökohtaisiin käytettävissä oleviin tuloihin. Ne on määritelty seuraavasti: asuntokunnan (samassa asunnossa

asuvat) käytettävissä olevat vuositulot lasketaan yhteen ja jaetaan asuntokunnan kulutusyksiköiden määrällä.²¹ Kaikille asuntokunnan jäsenille annetaan tämä kulutusyksikkökohtainen tulo, jonka jälkeen kaikki suomalaiset järjestetään tulojen mukaan ja jaetaan kymmeneen yhtä suureen osaan. Ensimmäisessä tulokymmenyksessä ovat siis pienituloisimmat kymmenen prosenttia suomalaisista ja viimeisessä kymmenyksessä suurituloisin kymmenen prosenttia. Tuloluokka on määritelty kaikkien Suomen asuntokuntien perusteella. Perinnönsaajan suhteellinen tuloasema on määritelty joka vuodelle erikseen perinnönsaamista edeltävän vuoden tulojen mukaan.²² Raportissa käytetty suhteellisten tuloluokkien määrittelytapa on sama, jota muun muassa Tilastokeskus käyttää tulonjakotilastoissaan.

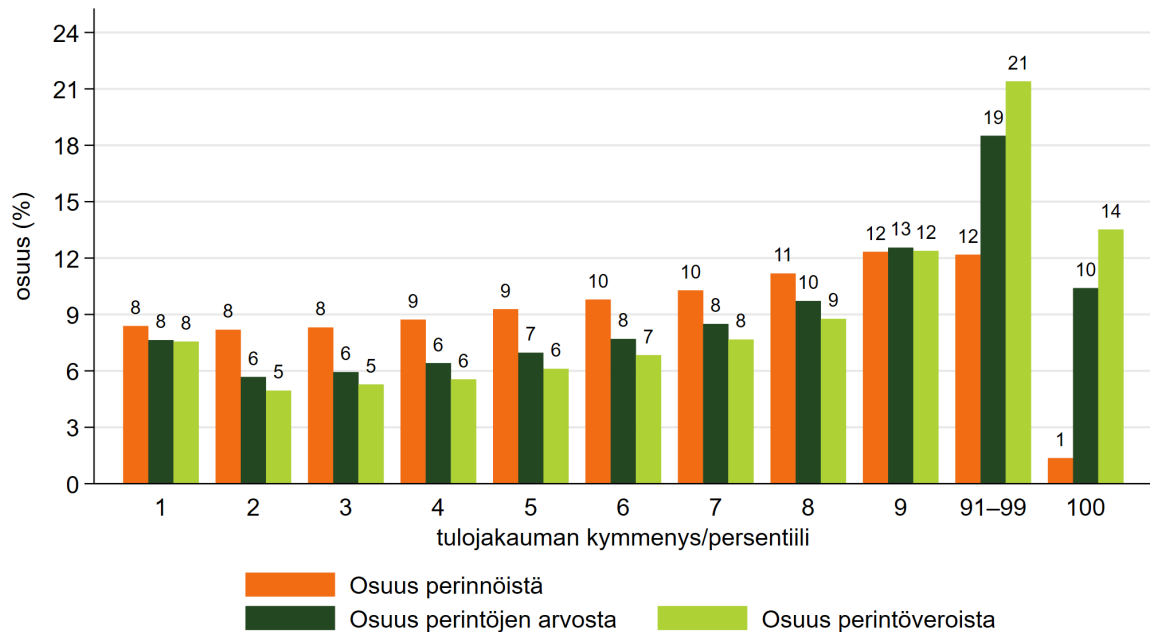
Kuvioista 7 havaitaan, että osuus saaduista perinnoista kasvaa hieman tulokymmenyksen mukaan, mutta perinnöt jakautuvat melko tasaisesti yli tulojakauman. Osuus perintöjen arvosta kasvaa myös maltillisesti tulokymmenyksen mukaan, lukuun ottamatta parhaiten ansaitsevaa kymmenystä, joka sai 29 prosenttia perintöjen arvosta ja maksoi 35 prosenttia perintöveroista, vaikka sen osuus perintöjen lukumäärästä oli vain 14 prosenttia (persentiilit 91–99 ja 100 yhteensä). Alle mediaanitulon ansaitsevat eli väestön pienituloisin puolikas (tulokymmenykset 1–5) saivat 43 prosenttia perintöjen lukumäärästä ja 33 prosenttia perintöjen arvosta ja maksoivat 29 prosenttia perintöveroista. Ylimmän tulokymmenyksen (kymmenesosa väestöstä) perintöjen yhteenlaskettu arvo oli lähes yhtä suuri kuin alle mediaanin ansainneilla (puolet väestöstä). Suurituloisin kymmenen prosenttia väestöstä maksoi enemmän perintöveroja kuin pienituloisin puolikas väestöstä.

Kuviosta nähdään, että yli puolet ylimmän tulokymmenyksen perintöjen arvosta ja perintöveroista kohdistui ylimpään prosenttiin tulonsaajista, joiden osuus kaikkien perintöjen yhteenlasketusta arvosta oli kymmenen prosenttia ja osuus perintöveroista 14 prosenttia. Ylimmän tuloprosentin osuus väestöstä on yksi prosentti, joka oli myös sen osuus perintöjen lukumäärästä, joten merkittävä osa perintöjen arvosta ja perintöveroista kohdistuu lukumäärällisesti hyvin pienelle joukolle hyvätuloisia perinnönsaajia.

²¹Käytettävissä olevat tulot ovat veronalaisten ansio- ja pääomatulojen summa, joista vähennetään maksetut suorat verot ja veronluonteiset maksut ja lisätään mahdolliset verottomat tulot ja etuudet. Asuntokunnan kulutusyksiköt lasketaan siten, että ensimmäinen asukas saa painoarvon 1, muut vähintään 13-vuotiaat painon 0,5 ja alle 13-vuotiaat painon 0,3. Esimerkiksi kahden vanhemman ja 9- ja 14-vuotiaiden lasten muodostamassa asuntokunnassa on 2,3 kulutusyksikköä. Suhteellisen tuloaseman määrittäminen asuntokunnan tulojen perusteella huomio esimerkiksi sen, että lasten kulutusmahdollisuuksiin vaikuttavat heidän vanhempiensa tulot, vaikka heillä ei olisi omia tuloja.

²²Asuntokuntien kulutusyksikkökohtaisten käytettävissä olevien tulojen mediaani oli 28 181 euroa vuonna 2022. Esimerkiksi kahden aikuisen ja 14- ja 9-vuotiaan lapsen muodostamassa perheessä tämä tarkoittaisi 64 816 euron vuosittaisia nettotuloja. Korkeimman tulokymmenyksen alaraja oli 49 250 euroa kulutusyksikköä kohti vuonna 2022 (esimerkkiperheessä 113 275 euroa). Ylimmän tuloprosenttiin alaraja oli 102 812 euroa kulutusyksikköä kohti (esimerkkiperheessä 236 467 euroa).

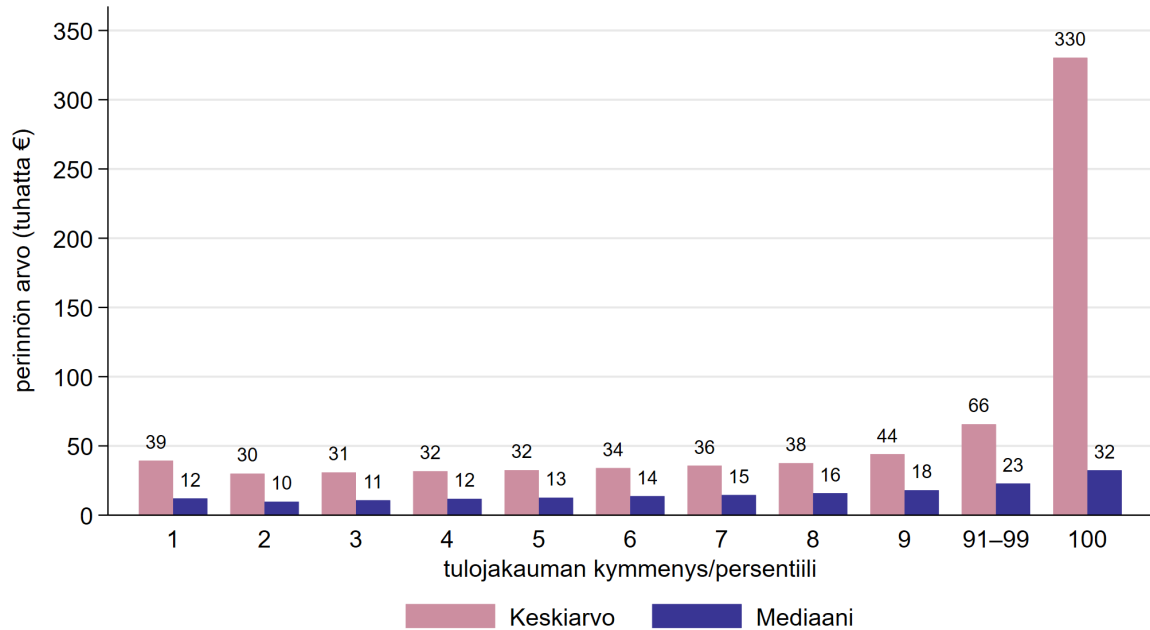
Kuvio 7: Tuloluokkien osuus perintöjen lukumäärästä, perintöjen arvosta ja perintöveroista

Kuviossa 8 esitetään perintöjen arvon mediaani ja keskiarvo tuloluokittain. Toisesta tulokymmenyksestä lähtien perintöjen keskiarvo ja mediaani kasvavat tulojen mukaan, mutta eivät kovin voimakkaasti: toisessa tulokymmenyksessä perintöjen mediaani oli noin 10 000 ja keskiarvo noin 30 000 euroa, kun taas ylimmässä tulokymmenyksessä, pois luki ylin tulopersentiili, mediaani oli noin 23 000 euroa ja keskiarvo noin 66 000 euroa. Kaikissa paitsi ylimmässä tulokymmenyksessä yli puolet perinnöistä jäi alle veronalaisuuden rajan (20 000 euroa). Alimmassa tulokymmenyksessä perintöjen keskiarvo oli jopa suurempi kuin kymmenyksissä 2–8, mutta alin tulokymmenys on usein tilastoissa muista pienituloisista poikkeava joukko. Esimerkiksi varakkaiden vanhempien itsenäisesti asuvala aikuisella lapsella saattaa olla matalat tulot, mutta paljon perittävää omaisuutta.

Ylimmän tulopersentiilin perintöjen arvon mediaani oli noin 32 000 euroa, eli puolella kyseisen tuloluokan edustajista perintö oli korkeintaan sen arvoinen. Perintöjen keskiarvo oli kuitenkin suuri, noin 330 000 euroa. Näin ollen ylimmän prosenttien huomattavaa osuutta perintöjen yhteenlasketusta arvosta (kuvio 7) selittää lukumäärällisesti pieni joukko erittäin suuria perintöjä, mutta kaikkein suurituloisimpien perinnöistäkin valtaosa oli arvoltaan melko maltillisia.

Kuvio 8: Tulokymmenysten ja -persentiilien perintöjen arvo

Perintöjen keskittyminen hyvätuloisille kotitalouksille on linjassa kansainvälisesti tehtyjen havaintojen kanssa. Monissa Euroopan maissa suurituloiset tai varakkaat saavat tyypillisesti valtaosan perinnöistä (ks. mm. OECD, 2021). Täten suomalaisesta aineistosta havaittua perintöjen keskittymistä tulojakauman huipulle ei voida pitää poikkeavana havaintona, joskin käytetyn aineiston avulla voidaan tarkastella perintöjen jakautumista huomattavasti tarkemmalla tasolla kuin monessa muussa maassa. Yksilö- tai kotitaloustason varallisuustietoja ei kuitenkaan ole saatavilla Suomessa, joten perintöjen jakautumista saajan taloudellisen aseman mukaan joudutaan tarkastelemaan yksin tulojen avulla. On myös kansainvälisesti poikkeuksellista, että Suomessa suhteellisen pienituloiset saavat perintöä ja maksavat perintöveroa (OECD, 2021). Tätä selittää ensinnäkin se, että Suomessa perintöjen ja lahjojen veronalaisuuden raja verrattain matala ja toisaalta se, että Suomessa asunnon periminen on omistusasumisen yleisyyden takia tavallisempaa kuin monessa muussa OECD-maassa.

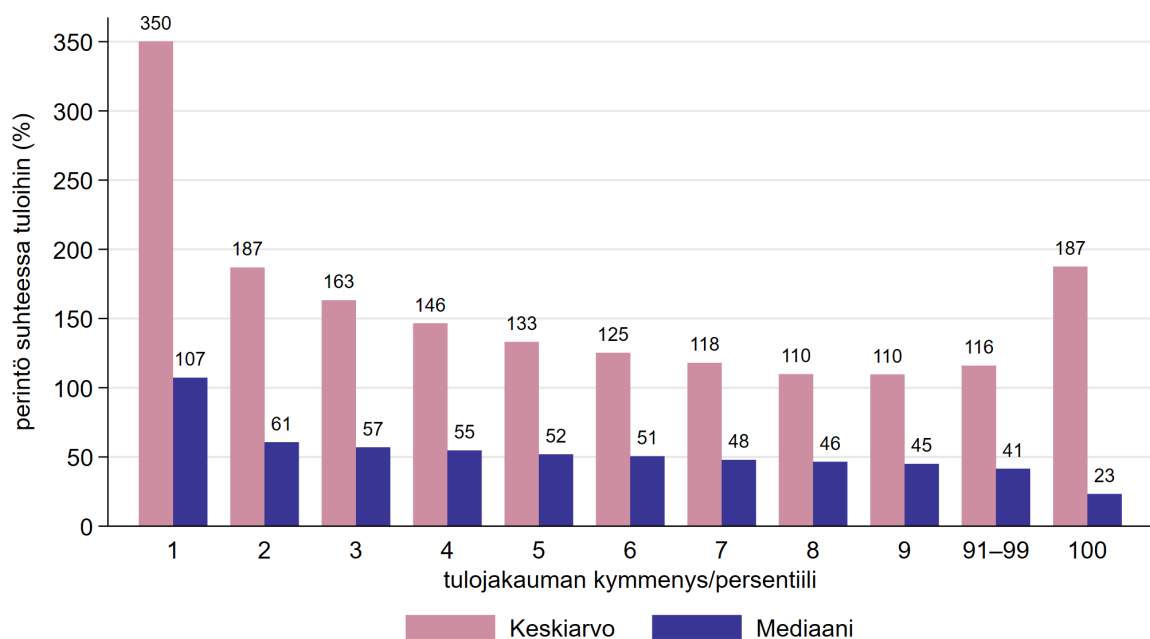
Kuviossa 9 tarkastellaan perinnön arvoa suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin tuloluokittain. Tuloina on käytetty asuntokunnan käytettävissä olevia tuloja kulutusyksikköä kohti, eli samaa muuttujaa, jonka perusteella tulokymmenykset on määritelty. Tulottomat asuntokunnat eivät ole mukana, koska perinnön suhdetta tuloihin ei voida niille määrittää. Kuviossa esitetään perinnön arvon ja tulojen suhdeluvun mediaani. Keskiarvo on tuloluokan perintöjen summa jaettuna sen tulojen summalla eli painotettu keskiarvo.

Alimmassa tulokymmenyksessä suhdeluvun mediaani oli 107 prosenttia, eli yli puolella tuloluokan perijöistä perinnön arvo ylitti asuntokunnan kulutusyksikkökohtaiset käytettävissä olevat vuositulot. Alinta tulokymmenystä ja ylintä tulopersentiiliä lukuun ottamatta perinnön arvon ja tulojen suhteen mediaani oli suunnilleen samaa tasoa, 40–60

prosenttia. Ylimmässä tuloprosenttilissä mediaani oli vain 23 prosenttia, eli noin neljäsosa vuosituloista.

Kaikissa tuloluokissa perintöjen yhteenlaskettu arvo ylitti asuntokuntien yhteenlasketut kulutusyksikkökohtaiset käytettävissä olevat vuositulot (kuviossa kaikkien tuloluokien keskiarvo yli 100 prosenttia). Alimmassa tulokymmenyksessä tämä perintöjen arvon ja tulojen suhteen painotettu keskiarvo oli suurin, 350 prosenttia, eli alimman tulokymmenyksen perinnönsaajat saivat perintöjä keskimäärin 3,5-kertaisesti suhteessa vuosittain käytettävissä oleviin tuloihinsa. Perintöjen yhteenlasketun arvon ja vuositulojen summan suhde on sitä pienempi mitä suuremmat ovat tulot, paitsi että ylimmässä tuloprosentissa se oli korkeampi kuin tulokymmenyksissä 3–9. Suurituloisimmilla keskiarvoa nostavat yksittäiset erittäin arvokkaat perinnöt, sillä suurimmalla osalla ylimmän tuloprosentin perinnönsaajista perinnön arvo oli selvästi alle vuositulojen.

Kuvio 9: Perinnön arvo suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin tuloluokittain

4.5 Perinnöt varallisuuslajeittain

Tässä alaluvussa tarkastellaan perintöjen koostumusta varallisuuslajeittain. Analyysissä hyödynnetään Verohallinnon perintöjen ja lahjojen varallisuuslajitietoja sisältävää aineistoa, joka yhdistetään perintöjen ja perintöverojen kokonaismäärät sisältävään aineistoon. Varallisuuslajiaineistoon sisältyy kuitenkin puutteita, jotka vaikuttavat analyysin tarkkuuteen ja luotettavuuteen. Aineisto on saatavilla ainoastaan perinnönjättäjän tasolla, mikä tarkoittaa sitä, että siitä ei voida luotettavasti ja tarkasti eritellä, mitä omaisuuslajeja kukin perinnönsaaja on perinnönjaossa saanut. Toiseksi, aineisto perinnön koostumuksesta ei kata kaikkia perintöjä, eli siitä puuttuu varallisuuslajittainen erittely osalle

perinnoistä. Tämä puute kohdistuu kuitenkin pääosin arvoltaan pieniin perintöihin, joten merkittävä osa kaikkien perintöjen arvosta on mukana myös varallisuuslajikohtaisessa tarkastelussa.²³ Aineiston varallisuuslajikohtaiset puutteet ovat suuria etenkin likvidin omaisuuden kuten rahavarojen osalta. Sen sijaan perittyä asunto-, kiinteistö- ja yritysvarallisuutta koskevat tiedot vaikuttavat olevan aineistossa melko kattavat.²⁴

Puutteista huolimatta varallisuuslajikohtainen tarkastelu antaa tietoa siitä, minkälaista peritty varallisuus on, ja miten varallisuuslajit jakautuvat perinnönsaajille. Aineisto edustaa parasta tällä hetkellä saatavilla olevaa tilastotietoa perintöjen sisällöstä Suomessa. Lisäksi kiinteää omaisuutta edustavat varallisuuserät, kuten asunnot, kiinteistöt ja yritykset, on raportoitu aineistossa melko luotettavasti, ja nämä varallisuuslajit ovat myös perintöverotuksen mahdollisen uudistamisen kannalta merkittävimmät. Luovutusvoittoverotuksessa juuri asunto- ja yritysvarallisuus ovat keskeisimmät komponentit pohdittaessa uudistuksen mahdollisia vaikutuksia verotuloihin ja perinnönsaajien ja -jättäjien toimintaan (ks. luku 3.2). Varallisuuslajikohtaisen analyysin tuloksiin tulee kuitenkin suhtautua vain suuntaa antavasti, sillä ne eivät mahdollista täysin tarkkaa kuvausta perintöjen koostumuksesta.

Perinnöt ja perintöverot varallisuuslajeittain. Varallisuuslajitietojen perusteella voidaan arvioida, että asunnot ja kiinteistöt (sisältäen myös muut kuin asuinkiinteistöt, kuten metsän ja vapaa-ajan kiinteistöt) muodostivat noin 49 prosenttia perintöjen yhteenlasketusta arvosta vuosina 2017–2022. Arvioitu perityn asunto- ja kiinteistövarallisuuden arvo oli yhteensä noin 19,3 miljardia euroa vuosina 2017–2022 eli keskimäärin noin 3,2 miljardia euroa vuodessa. 19,3 miljardin euron asunto- ja kiinteistövarallisuudesta asunto-osakkeiden osuus oli noin 9,7 miljardia euroa ja kiinteistöjen noin 9,6 miljardia euroa. Asunnot ja kiinteistöt edustavat siis hyvin merkittävää osuutta kaikesta perityn varallisuuden arvosta. Tämä ei ole yllättävää, sillä Suomessa noin 60 prosenttia asutokunnista ja noin 70 prosenttia väestöstä asuu omistusasunnossa (Tilastokeskus, 2024a).

Perityn yritysvarallisuuden osuus perintöjen kokonaisarvosta arvioidaan aineiston perusteella olevan noin kahdeksan prosenttia. Tässä raportissa yritysvarallisuuteen luetaan noteeraamattomat arvopaperit (pääasiassa listaamattomien yritysten osakkeet), henkilöyhtiön osuudet ja maatilakokonaisuudet. Yritysvarallisuutta perittiin arviolta yh-

²³Noin kolmasosaa kaikista perinnönjättäjistä ei havaita perinnön varallisuustiedoissa. Huomioiden vain nollaa suuremman perinnön jättäneet, tämä osuus laskee noin neljäsosaan. Lisäksi varallisuuslajitiedoista puuttuvien perinnönjättäjien perintöjen arvo oli keskimäärin vain 49 000 euroa, siinä missä varallisuustiedoissa olevilla perintöjen keskiarvo oli 173 000 euroa.

²⁴Monissa tapauksissa aineistoon on kirjattu sama varallisuuserä useampaan kertaan. Lähes kaikille asunto-osakkeille, noteeraamattomille arvopapereille ja henkilöyhtiön osuuksille on aineistossa varallisuuserän yksilöivä tunniste, jolla ylimääräiset havainnot voidaan jättää pois analyysistä, ja jolla niiden arvo voidaan määritellä luotettavasti. Muilla varallisuuslajeilla, kuten kiinteistöillä, tunnistetta ei ole. Jotta samaa varallisuuserää ei laskettaisi mukaan useaan kertaan, on tunnisteteettomien varallisuuslajien kohdalla aineistosta pudotettu ylimääräiset havainnot niistä tapauksissa, joissa perinnönjättäjän yhdellä varallisuuslajilla havaitaan sama arvo useamman kuin yhden kerran. Puutteellisten tunnisteidien takia etenkin kiinteistöjen arvo saattaa kuitenkin olla analyysissä aliarvioitu.

teensä noin 3,26 miljardia euroa vuosina 2017–2022 eli keskimäärin 540 miljoonaa euroa vuodessa. Tästä arviolta noin 420 miljoonaa euroa (70 miljoonaa euroa vuodessa) oli maatilakokonaisuuksia ja loput noin 2,84 miljardia euroa (470 miljoonaa euroa vuodessa) muuta yritysvarallisuutta, pääasiassa listaamattomien yritysten osakkeita. Yritysvarallisuus edustaa siis huomattavasti pienempää osuutta perittävästä omaisuudesta kuin asunto- ja kiinteistövarallisuus. Havainto on merkittävä perintöverotuksen mahdollisen uudistamistamisen kannalta. Yritysvarallisuuden suhteellisen pienen osuuden takia perintöveron kaikkia varallisuuslajeja koskeva uudistus kohdistuisi enimmäkseen muuhun omaisuuteen kuin yrityksiin.

Varallisuuseristä maksettuja perintöveroja ei voida laskea suoraan, koska perintövero määräytyy kaikkien perittyjen varallisuuslajien yhteenlasketun arvon mukaan, ja veroaste riippuu perinnön arvosta. Lisäksi vero on saajakohtainen, ja käytetystä aineistosta ei kyetä erottelemaan, mitä varallisuuslajeja ja kuinka paljon kukin perijä on saanut. Aineiston perusteella voidaan kuitenkin karkeasti arvioida myös varallisuuserien osuutta maksetuista perintöveroista. Osuus perintöveroista on laskettu siten, että perinnönjättäjän kaikkien perinnönsaajien maksettavaksi määrättyt verot on suhteutettu näiden perinnön kokonaisarvoon, ja perinnönjättäjän varallisuuslajin arvo on kerrottu tällä suhdeluvulla, joka on siis perinnönjättäjän omaisuuteen kohdistuva keskimääräinen efektiivinen veroaste. Veroasteen laskemiseen käytetään maksettavaksi määrättyä veroa mahdollisten verovähennysten jälkeen, eli esimerkiksi yritysten sukupolvenvaihdoksen verotusta huojentava vaikutus on huomioitu.

Laskelmat pitävät sisällään yksinkertaistavan oletuksen, että kaikki perinnönsaajat saivat jokaista perinnönjättäjän perinnöksi jättämää varallisuuslajia, ja jokaisen saajan perintöveroprosentti oli sama. Yksinkertaistus tehdään siksi, että varallisuuslajien jakautumista eri perinnönsaajille ei voida määrittää, sillä varallisuuslajikohtaisesta aineistosta ei ole eritelty, kenelle mikäkin perinnönjättäjän omaisuuserä päätyi. Tosiasiassa kukin perinnönsaaja ei välttämättä peri jokaista varallisuuslajia, ja veroaste määräytyy saajakohtaisesti perinnön arvon ja perinnönsaajan aseman mukaan. Tämä karkea arvio antaa kuitenkin käsitystä siitä, mitkä varallisuuslajit ovat perintöverokertymän kannalta merkittävimpiä. Edelleen on syytä korostaa, että alla esitettävät luvut varallisuuslajikohtaisista verotuloista ovat vain suuntaa antavia arvioita. Tämänhetkisten suomalaisten rekisteriaineistojen avulla ei ole mahdollista muodostaa tätä parempaa koko väestöä kattavaa arviota perintöverotulojen kertymisestä varallisuuslajeittain.

Edellä esitetyllä tavalla laskien asunto- ja kiinteistövarallisuuden osuus perintöveroista oli noin 1,61 miljardia euroa eli 43 prosenttia perintöverojen 3,76 miljardin euron yhteismäärästä vuosina 2017–2022. Asunto-osakkeiden laskennallinen veron määrä oli 892 miljoonaa euroa ja kiinteistöjen 722 miljoonaa euroa. Luvut on laskettu kuudelta vuodelta, joten asunto- ja kiinteistövarallisuudesta kertyi perintöveroa keskimäärin 269 miljoonaa euroa vuodessa. Näiden suuntaa antavien lukujen perusteella asunto- ja kiinteistövarallisuus kattaa merkittävän osan perintöveroista.

Laskelmien perusteella yritysvarallisuudesta kertyi perintöveroa 373 miljoonaa euroa, eli noin kymmenen prosenttia perintöveron kokonaismäärästä vuosina 2017–2022. Yritysvarallisuudesta maksettavan perintöveron vuosikeskiarvo oli siten 62 miljoonaa euroa. Yritysvarallisuuden siirtämistä eteenpäin seuraavalle omistajasukupolvelle helpotetaan perintöveroa vähentävällä sukupolvenvaihdoshuojennuksella. Aineistossa havaitaan vuosina 2017–2022 yhteensä 13 279 perinnönjättäjää, jotka jättivät perinnöksi noteeraamattomia arvopapereita, henkilöyhtiön osuuden tai maatilakokonaisuuden. Näistä perinnönjättäjistä 917 eli seitsemän prosenttia oli sellaisia, joilla oli ainakin yksi sukupolvenvaihdoshuojennusta saanut perijä. Suhteellisen pieni sukupolvenvaihdoshuojennusta saaneiden osuus selittyy sillä, että noteeraamattomissa osakkeissa on myös paljon pieniä omistusosuuksia, jotka eivät kuulu sukupolvenvaihdoshuojennuksen piiriin. Sukupolvenvaihdoshuojennuksen merkitys kuitenkin korostuu, kun se suhteutetaan peritystä yritysvarallisuudesta koituvaan veroon. 13 279 yritysvarallisuutta perinnöksi jättäneen laskennallinen perintövero yritysvarallisuudesta ennen mahdollisia verovähennyksiä oli yhteensä 567 miljoonaa euroa. Sukupolvenvaihdoshuojennusten yhteenlaskettu määrä oli 211 miljoonaa euroa. Sukupolvenvaihdoshuojennus siis vähensi yritysvarallisuuden laskennallista perintöverotaakkaa lähes 40 prosentilla. Huojennuksen merkitys korostuu edelleen, kun tarkastellaan vain niitä 917 perintöä, joihin kohdistui sukupolvenvaihdoshuojennus. Näiden perintöjen yritysvarallisuuden laskennallinen vero ennen vähennyksiä oli 417 miljoonaa euroa, eli 211 miljoonan euron sukupolvenvaihdoshuojennus vähensi noin puolet maksettavasta laskennallisesta verosta niissä perinnöissä, joihin sitä sovellettiin. Lahjaverotuksella on erityisen merkittävä rooli yritysvarallisuuden siirtämisessä seuraavalle sukupolvelle. Lahjaverotusta käsitellään erikseen luvussa 5. Myös lahjaverotuksessa on käytössä sukupolvenvaihdoshuojennus, joka oli vuosina 2017–2022 yhteenlasketulta arvoltaan 797 miljoonaa euroa, eli sukupolvenvaihdos on lahjaverotuksessa vielä selvästi perintöverotusta merkittävämpi verotaakan keventäjä.

Varallisuuslajit tuloluokittain. Seuraavaksi tarkastellaan varallisuuslajien perimistä tuloluokittain. Kuviossa 10 esitetään arvio siitä, kuinka suuri osa tuloluokan perinnönsaajista peri kutakin varallisuuslajia. Koska aineistosta ei voida suoraan tunnistaa, onko perinnönsaaja perinyt juuri kyseistä varallisuuslajia, on oletuksena se, että jos perittävä jätti kyseistä varallisuuslajia perinnöksi, saivat kaikki perilliset siitä osansa. Näin ollen kuviossa esitetyt luvut todennäköisesti hieman yliarvioivat varallisuuslajia perineiden kokonaismäärää, mutta tämä ei välttämättä merkittävästi vaikuta siihen, miltä tuloluokkien väliset erot kunkin varallisuuslajin perimisessä näyttävät.

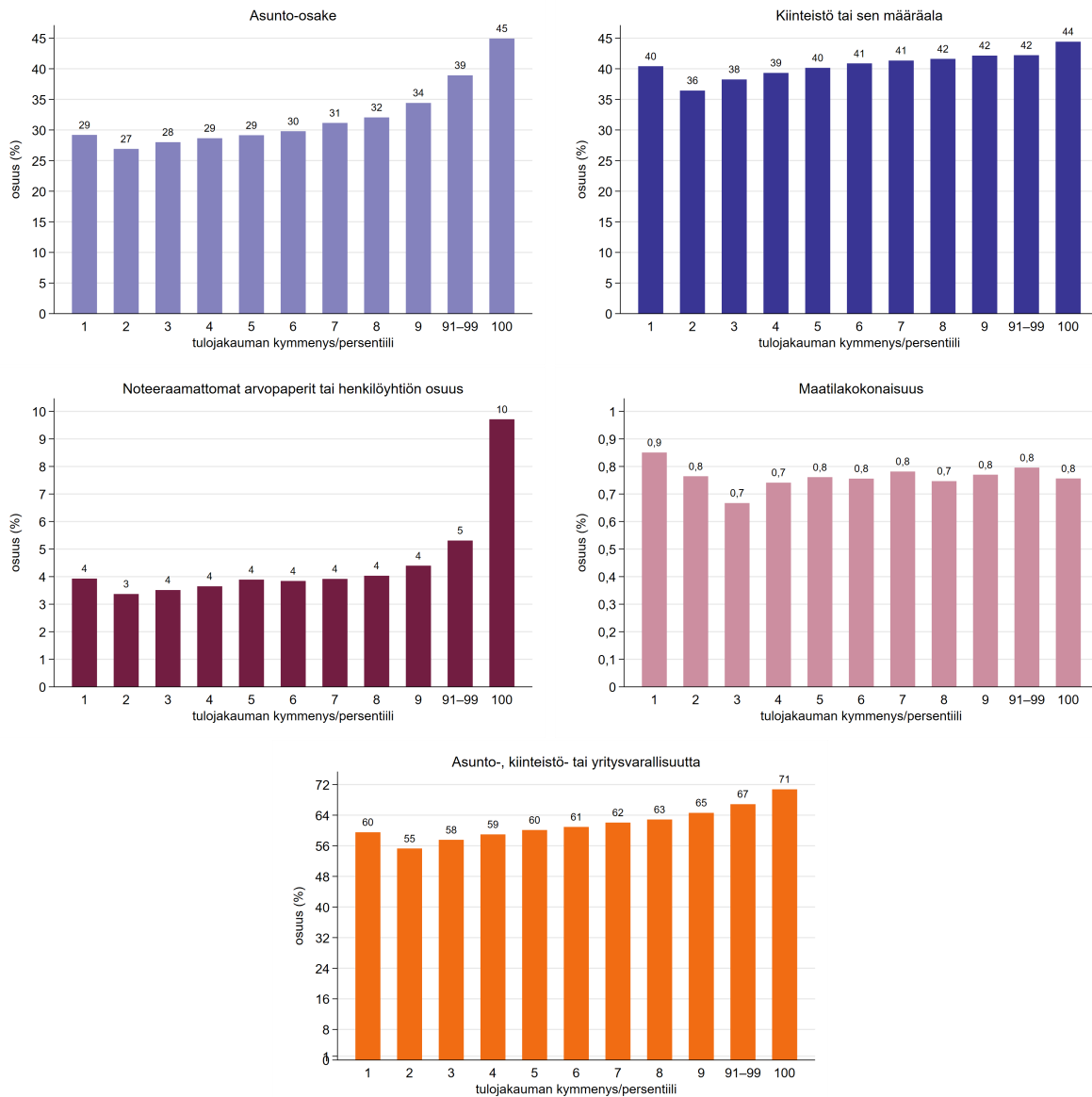
Asunto-osakkeen periminen oli kaikissa tuloluokissa melko tavallista, mutta ylimmässä tulokymmenyksessä selvästi muita yleisempää. Asunto-osakkeen perineiden osuus oli kuitenkin alimmillaankin 27 prosenttia (toinen tulokymmenys) ja korkeimmillaan 45 prosenttia (ylin tuloprosenttiili). Kiinteistön periminen oli asunnon perimistä tavallisempaa, eikä tuloluokkien välillä ollut juurikaan eroa, sillä lähes kaikissa tuloluokissa kiinteistön peri-

neiden osuus oli 40 prosentin tuntumassa. Tarkasteltu kiinteistövarallisuus kattaa kaikki kiinteistöt ja niiden määräalat, kuten asuinkiinteistöt, vapaa-ajan kiinteistöt, rakentamattomat tontit ja metsän. Tarkasteltaessa asunto-osakkeita ja kiinteistöjä yhteensä oli näitä varallisuuslajeja perineiden osuus keskimäärin noin 60 prosenttia, vaihdellen toisen tulokymmenyksen noin 54 prosentista ylimmän tuloprosenttiin noin 69 prosenttiin. Asuntojen ja kiinteistöjen periminen on Suomessa siten hyvin yleistä, eikä se ole vahvasti yhteydessä kotitalouden tuloihin.

Noteeraamattomien arvopapereiden (tyypillisesti omistusosuus listaamattomassa osakeyhtiössä) tai henkilöyhtiön osuuden periminen oli kaikissa tuloluokissa melko harvinaista (viisi prosenttia saajista tai alle). Ylimmässä tuloprosenttilisssä yritysten periminen oli kuitenkin selvästi muita ryhmiä yleisempää: heistä kymmenen prosenttia peri yritysvarallisuutta. Maatilakokonaisuuden perineiden osuus oli alle prosentti kaikissa tuloluokissa, eikä juuri vaihdellut tulojen mukaan. Maatilakokonaisuudet on kuitenkin nostettu tässä erilleen muusta yritysvarallisuudesta, koska niitä perineiden perintöjen kokonaisarvo oli usein melko suuri, ja sukupolvenvaihdokseen liittyvät verotukselliset seikat ovat maatalojen osalta olennaisia.

Kuviossa 10 esitetään myös mitä tahansa neljää edellä mainittua varallisuuslajia perineiden osuus tuloluokittain. Asunto-, kiinteistö-, tai yritysvarallisuutta perineiden osuus kasvaa jonkin verran tulojen mukaan, mutta pienimmilläänkin tällaista varallisuutta perineiden osuus oli 55 prosenttia (toinen tulokymmenys). Ylimmässä tuloprosenttilisssä kiinteää omaisuutta perineiden osuus kaikista perinnön saaneista oli 71 prosenttia.

Kuvio 10: Eri varallisuuslajeja perineiden osuus tuloluokan perintöä saaneista

Kuviossa 11 esitetään tuloluokittainen perinnön kokonaisarvo niille perinnönsaajille, jotka perivät mainittua varallisuuslajeja. Aineistosta ei pystytä erittelemään kunkin perinnönsaajan varallisuuslajikohtaisia arvoja, joten kuviossa esitetään siksi koko perinnön arvo tiettyä varallisuuslajia saaneille. Tästä kuvioista ei siis voida päätellä esimerkiksi perittyjen asuntojen tai yritysten arvoa. Yhtä varallisuuslajia (esimerkiksi asuntoa) voi olla jakamassa useampi perinnönsaaja, mikä osaltaan selittää suhteellisen pieniä perinnön arvoja monessa tuloluokassa. Lisäksi perinnönsaaja voi saada useampaa varallisuuslajia samanaikaisesti, joten sama perinnönsaaja voi olla mukana useammassa varallisuuslajiryhmässä. Kuvio antaa kuitenkin suuntaa antavan käsityksen siitä, miten eri varallisuuslajien arvot vaihtelevat tuloluokittain.

Asunto-osakkeen perineiden perinnön kokonaisarvon mediaani kasvaa tulojen myötä, mutta suurimmissakin tuloluokissa se oli tavallisesti melko maltillinen. Ylimmässä tulo-

persentiilissä perinnön keskiarvo oli kuitenkin muihin tuloluokkiin verrattuna suuri, 610 000 euroa. Yhdeksässä alimmassa tulokymmenyksessä keskiarvo oli alle 100 000 euroa. Kiinteistöjä perineillä perinnön kokonaisarvon mediaani kasvaa tulojen myötä, mutta oli kaikissa tuloluokissa melko pieni. Ylimmän tulopersentiilin perintöjen kokonaisarvo oli sen sijaan keskimäärin hyvin suuri, lähes 600 000 euroa, vaikka tässäkin tuloluokassa mediaani jäi 50 000 euroon. Kiinteistöomaisuutta perineiden perinnön kokonaisarvo vaihteli tuloaseman mukaan melko samalla tavalla kuin asunto-osakkeita perineillä. Koska kuviossa esitetään asunto- tai kiinteistövarallisuutta perineiden perinnön kokonaisarvon jakauman tunnuslukuja, on perityn asunto- ja kiinteistöomaisuuden keskiarvo ja mediaani ollut kuvattuja lukuja alempi. Tästä voidaan päätellä, että kaikissa tuloluokissa perityt asunto-osakkeet ja kiinteistöt ovat pääosin arvoltaan pieniä.²⁵

Noteeraamattomia arvopapereita tai henkiöyhtiön osuuden perineiden perinnön kokonaisarvon mediaani oli pääosin samaa tasoa kuin asunto-osakkeen perineillä. Poikkeuksen muodostaa ylin tulopersentiili, jossa yritysvarallisuutta perineiden perinnön kokonaisarvon mediaani on selvästi muita tuloluokkia suurempi. Ylimmän tulopersentiilin mediaani oli 135 000 euroa, eli puolella tuloluokan yritysvarallisuutta perineistä perinnön kokonaisarvo oli vähintään 135 000 euroa. Muissa tuloluokissa mediaani oli korkeintaan 50 000 euroa. Yritysvarallisuutta perineillä ylimmän tulopersentiilin edustajilla perinnön keskiarvo oli peräti 2,3 miljoonaa euroa, kun muilla ylimmän tulokymmenyksen edustajilla se oli 250 000 euroa. Ylimmän tulopersentiilin merkittävää osuutta kaikkien perintöjen arvosta ja suurta perintöjen keskiarvoa (kuviot 7 ja 8) selittää siis etupäässä pieni joukko merkittävän suurta yritysvarallisuutta perineitä henkilöitä.

Aineistoista voidaan laskea, että yritysvarallisuutta perineet ylimmän tulopersentiilin edustajat muodostivat peräti 69 prosenttia kaikkien ylimmän tulopersentiilin perinnönsaajien perinnön yhteenlasketusta arvosta, vaikka yritysvarallisuutta perineiden osuus ylimmän tuloluokan perinnönsaajista oli kymmenen prosenttia. Vaikka perintöjen kokonaisarvo sisältää myös muut varallisuuslajit kuin yritysvarallisuuden, tämä laskelma osoittaa suuntaa antavasti sen, että yritysvarallisuus on erittäin merkittävä, ellei määräävä, osa suurituloisimman prosentin vuosina 2017–2022 perimästä 2,65 miljardin euron kokonaissummasta. Samalla havaitaan, että suurituloisimman prosentin sisällä perintöjen arvo vaihtelee paljon: muutamien huomattavien perintöjen lisäksi tuloluokassa on suhteellisen paljon pieniä perintöjä saaneita.

Maatilakokonaisuuden perineiden perinnön kokonaisarvon mediaani ei juurikaan vaihdellut yhdeksässä alimmassa tulokymmenyksessä. Ylimmän tulopersentiilin keskiarvo oli kuitenkin jälleen suuri verrattuna muihin ryhmiin, 615 000 euroa. Muilla ylimmän tulokymmenyksen edustajilla keskiarvo oli 241 000 euroa. Alimmassa tulokymmenyksessä keskiarvo oli seuraavaksi suurin, 193 000 euroa. Maatilakokonaisuuden perineiden perinnön

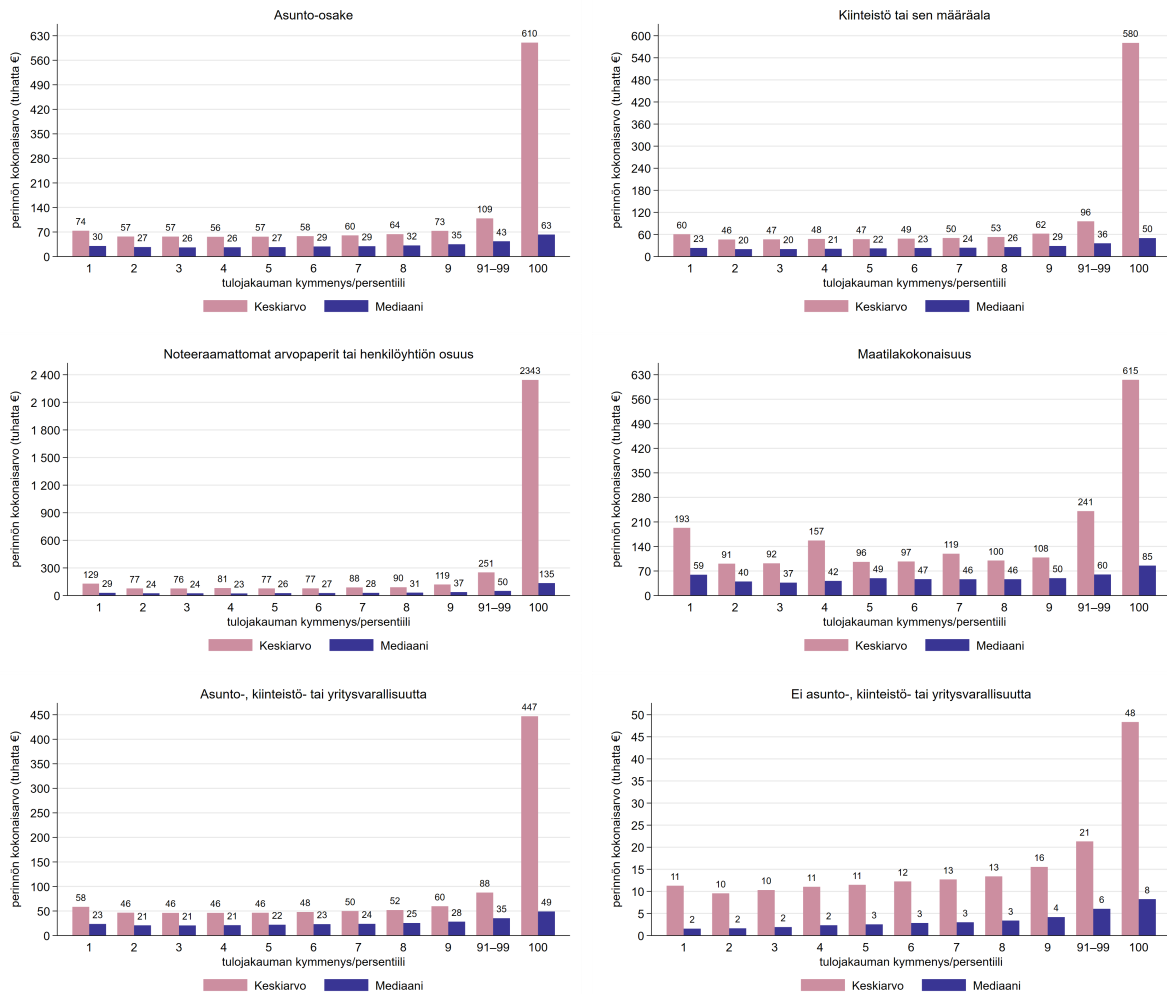
²⁵Perityn asunnon tai kiinteistön arvo ei välttämättä ole kovin pieni, mutta yhdellä perinnönjättäjällä on keskimäärin kolme perillistä, ja moni perinnönjättäjä omistaa asuntonsa puoliksi (puolisolla toinen puolisko), joten yksittäisen perillisen osa jäänee usein pieneksi.

kokonaisarvo ei kasva täysin johdonmukaisesti tulojen mukaan, koska perijöiden pienen lukumäärän takia jo yksittäiset suuret perinnöt vaikuttavat keskiarvoon merkittävästi. Kaikissa tuloluokissa perinnön keskiarvo oli kuitenkin yli 90 000 euroa. Maatilakokonaisuuden perivät saavat siis tulotasostaan riippumatta melko suuria perintöjä verrattuna esimerkiksi asuntoja tai kiinteistöjä perineisiin.

Alimpana vasemmalla kuviossa 11 esitetään mitä tahansa neljää edellä mainittua varallisuuserää (asunnot, kiinteistöt, yritykset, maatilat) perineiden perintöjen kokonaisarvo. Tällaista kiinteää varallisuutta perineiden perinnön kokonaisarvon mediaani oli kaikissa yhdeksässä alimmassa tulokymmenyksessä melko samaa tasoa, eli 20 000–30 000 euroa. Ylimmässä tuloprosenttiilissä mediaani oli 49 000 euroa. Parhaiten tienaava prosentti erottuu kuitenkin taas erittäin suurella keskiarvolla, vaikka mediaanin perusteella valtaosa tämän tuloluokan asunto-, kiinteistö tai yritysvarallisuutta perineistä sai arvoltaan melko samanlaisia perintöjä kuin muissa tuloluokissa.

Asunto-, kiinteistö ja yritysvarallisuuden rooli arvokkaiden perintöjen selittäjänä korostuu, kun tarkastellaan niitä perinnönsaajia, jotka eivät perineet asunto-, kiinteistö tai yritysvarallisuutta. Nämä perinnöt saattoivat sisältää pääasiassa esimerkiksi rahaa, noteerattuja osakkeita tai irtaimistoa. Kuvioista 10 voidaan päätellä, että ilman perittyä asunto-, kiinteistö tai yritysvarallisuutta jäi ylimmässä tuloprosenttiilissä noin 30 prosenttia perinnöistä ja toisessa tulokymmenyksessä 45 prosenttia. Kuvioista 11 nähdään, että perinnöt, joihin ei sisältynyt asunto-, kiinteistö tai yritysvarallisuutta, olivat kaikissa tuloluokissa mediaaniltaan pieniä ja selvästi alle perintöverovelvollisuuden (20 000 euroa) rajan. Ylimmässä tuloprosenttiilissäkin näiden perintöjen arvon mediaani oli vain 8 000 euroa ja alimmissa tuloluokissa se jäi 2 000 euroon. Ylimmän tuloprosenttiilin keskiarvo oli taas muihin tuloluokkiin verrattuna korkea, mutta silti vain 48 000 euroa, eli ylimmässä tuloprosenttiilissäkään ei juuri ollut isoja perintöjä, jotka olisivat olleet arvokkaita sisältämättä asunto-, kiinteistö tai yritysvarallisuutta. Voidaan siis päätellä, että perinnöt, jotka eivät sisällä asunto-, kiinteistö-, tai yritysvarallisuutta ovat pääosin hyvin pieniä. Suurten vain likvidiä omaisuutta, kuten rahaa tai listattuja osakkeita, sisältävien perintöjen saaminen on siis Suomessa melko harvinaista.

Kuvio 11: Eri varallisuuslajeja perineiden perinnön kokonaisarvo tuloluokittain

Yhteenvedon voidaan todeta, että asunnot ja kiinteistöt muodostavat keskeisimmän osan peritystä varallisuudesta Suomessa. Asuntojen ja kiinteistöjen periminen on yleistä kaikissa tuloluokissa, ja suuntaa antavan arvion mukaan ne kattoivat noin puolet jätetyistä perinnöistä vuosina 2017–2022. Sen sijaan yritysvarallisuutta perii vain noin viisi prosenttia kaikista perinnönsaajista, ja suurituloisimman prosenttien perinnönsaajistakin sitä perii vain noin joka kymmenes. Suuntaa antavan arvion perusteella yritysvarallisuuden osuus peritystä varallisuudesta on noin kahdeksan prosenttia ja osuus perintöverosta noin kymmenen prosenttia. Perintöverotus on progressiivista, ja suuret perinnöt muodostavat valtaosan perittyjen yritysten arvosta, mikä nostaa yritysvarallisuuden osuutta perintöverosta. Toisaalta sukupolvenvaihdoshuojennukset vähentävät yritysvarallisuuteen kohdistuvaa verotaakkaa huomattavasti. Perintöjen verotuksen mahdollisen uudistamisen näkökulmasta nämä luvut ovat keskeisiä. Luovutusvoitoverotukseen siirtyminen vaikuttaisi erityisesti perittyjen asuntojen ja kiinteistöjen verotukseen sekä niistä saataviin verotuottoihin. Vastaavasti yritysten osalta mahdolliset verotuottovaikutukset ovat vähäisempiä niiden suhteellisen pienen osuuden takia. Luvussa 6 tutkitaan tarkemmin, miten perintönä tai lahjana annettu asunto-, kiinteistö-

ja yritysvarallisuus siirtyy saajaltaan uusille omistajille nykyjärjestelmässä.

5 Lahjat ja lahjaverot

5.1 Aineistot ja rajaukset

Tässä luvussa esitellään kattavien yksilötason tilastoaineistojen avulla lahjojen ja lahjaverojen jakautumista sekä lahjojen varallisuuslajittaista koostumusta. Lahjoja ja niistä määrättyjä lahjaveroja tarkastellaan perustuen Verohallinnon aineistoon vuosien 2017–2022 lahjaveropäätöksistä. Käytetyssä aineistossa on pääosin vain veronalaisia lahjoja, mutta myös joitain alle verovelvollisuuden jääviä lahjoja on mukana, jos niistä on tehty lahjaveroilmoitus. Analyysiin on otettu mukaan vain alkuperäiset verotuspäätökset.²⁶

Vaikka lahjavero määräytyy kolmen vuoden aikana annettujen lahjojen yhteisarvon perusteella, käytetään tässä analyysissä havaintoyksikkönä kaikkia yhden lahjanantajan samalle lahjansaajalle antamia lahjoja, joista on tehty lahjaveropäätös vuosina 2017–2022. Havaintoyksikkö (”lahja”) on näiden kaikkien yhden antajan samalle saajalle antamien lahjojen yhteenlaskettu arvo. Tarkasteltavaan kuuden vuoden ajanjaksoon 2017–2022 voi sisältyä useampi kuin yksi verotuksenmääräytymisjakso, maksettavia veroja ennen vuotta 2017 saaduista lahjoista tai lahjoja, jotka tulevat verotetuksi vuoden 2022 jälkeen saatujen uusien lahjojen myötä. Esimerkiksi jos vuonna 2022 sai 2 000 euron arvoisen lahjan, veroa ei tule maksettavaksi. Mutta jos vuonna 2023 sai samalta lahjanantajalta 4 000 euron arvoisen lahjan, joka sekään ei olisi yksinään verotettava, joutuu lahjaveroa maksamaan, koska kolmen vuoden sisällä annettujen lahjojen yhteisarvo oli 6 000 euroa. Tässä tapauksessa aineistosta havaitaan kuitenkin vain yksi 2 000 euron arvoisen (veroton) lahja.

Vaikka lahjojen verotus ei määräydy kuuden vuoden aikana annettujen lahjojen yhteenlasketun arvon perusteella, on laskentatapa valittu siksi, että aineistosta on vaikea määrittää, mitkä lahjat kuuluvat samaan verotuskauteen, jos lahjansaaja on saanut lahjoja samalta antajalta useana eri vuonna. Kaikkien lahjanantaja-lahjansaajaparien lahjojen summaaminen yhdeksi havainnoksi tarkoittaa kuitenkin sitä, että joidenkin lahjanantaja-lahjansaajaparien kohdalla on voitu laskea yhteen lahjoja useammalta kuin yhdeltä veronmääräytymiskaudelta. Aineistossa on kuuden vuoden ajalta noin 185 000 lahjanantaja-lahjansaaaja-paria. Näistä noin 167 000 parin kohdalla annettuja lahjoja on vain yksi, eli toistuvista lahjoista aiheutuvat aineistohaasteet koskevat kuitenkin vain noin kymmentä prosenttia lahjansaaaja-lahjanantaja-pareista.

Lahjanantaja-lahjansaajapareja on aineistossa 185 072 kappaletta vuosina 2017–2022. Erillisiä lahjansaaajia oli 142 500, eli keskimäärin lahjansaaaja sai lahjoja 1,3 eri antajal-

²⁶Aineistossa olevista alkuperäisistä lahjaveropäätöksistä noin 0,8 prosenttiin on tehty oikaisupäätös, joten lahjaveroon tehtävät oikaisut ovat harvinaisia. Oikaisupäätöksissä lahjan verotusarvo on keskimäärin 20 prosenttia ja määrätty lahjavero keskimäärin 26 prosenttia alempi kuin alkuperäisessä päätöksessä.

ta. Erillisiä lahjanantajia oli aineistossa 107 621. Näin ollen lahjanantaja antoi lahjoja keskimäärin 1,7 saajalle. On siis varsin tavallista jakaa lahjoja useammalle kuin yhdelle saajalle, esimerkiksi siten, että vanhempi jakaa lahjoja kaikille lapsilleen.

5.2 Lahjat ja lahjoille määrätyt verot

Taulukossa 7 esitetään vuosina 2017–2022 annettujen lahjojen verotuksellisen arvon ja määrätyn lahjaveron jakauma. Verotuksellinen arvo voi olla käypää arvoa alempi muun muassa silloin, kun lahjaan tehdään hallintaoikeusvähennys. Esimerkki tällaisesta tilanteesta on, että lahjanantaja lahjoittaa osan omistamastaan kiinteistöstä, mutta pidättää oikeuden asua siinä. Myös muissa lahjoja koskevissa analyyseissä käytetään verotuksellista arvoa.

Annettujen lahjojen yhteenlaskettu verotuksellinen arvo oli noin 13,7 miljardia euroa eli keskimäärin noin 2,3 miljardia euroa vuodessa. Määrättyjen lahjaverojen summa oli 1,03 miljardia euroa. Lahjojen arvon mediaani oli 12 733 euroa, ylimmän kymmenyksen alaraja 110 000 euroa ja ylimmän persentiilin alaraja 628 334 euroa. Pieni joukko lahjoista oli hyvin suuria: ylimmän 0,01 prosentin (suurin kymmenestuhannesosa) alaraja oli lähes 39 miljoonaa euroa, eli noin kaksikymmentä lahjaa oli tätä suurempia. Määrättyjen lahjaverojen mediaani oli 764 euroa ja ylimmän kymmenyksen alaraja 8 900 euroa. Ylimmän persentiilin alaraja oli 53 450 euroa, eli vain harvassa tapauksessa maksettava lahjavero kohosi todella suureksi.

Taulukko 7: Lahjojen arvon jakauma vuosina 2017–2022: fraktiileiden alarajat

	Lahjan arvo, euroa	Lahjavero, euroa
Fraktiili		
I	0	0
II	3 817	0
III	5 000	0
IV	9 000	420
V	12 733	764
VI	19 000	1 140
VII	25 000	1 692
VIII	37 500	2 680
IX	56 645	4 210
X	110 000	8 900
Suurin 1 %	628 334	53 450
Suurin 0,1 %	4 266 824	359 426
Suurin 0,01 %	38 971 568	2 404 205
Lahjojen lukumäärä	185 072	
Lahjojen arvon summa	13 707 493 376 euroa	
Verotettujen lahjojen lukumäärä	146 788	
Lahjaverojen summa	1 032 301 568 euroa	

Havaintoyksikkö on lahjanantaja-lahjansaaja, eli havaintoyksiköksi on laskettu kaikki yhden lahjanantajan yhdelle lahjansaajalle vuosina 2017–2022 antamat lahjat.

Talukossa 8 tarkastellaan lahjaveroon tehtyjä vähennyksiä. Taulukossa on esitetty vähennystä saaneiden lahjojen lukumäärä ja vähennyksien summa, keskiarvo ja mediaani. Lisäksi tarkastellaan vähennysten suhdetta lahjaveroon ennen vähennyksiä. Vähennysten ja lahjaveron suhteen keskiarvo on painotettu, eli verovähennyksen summa suhteessa sitä saaneiden perintöveroon ennen vähennystä.

Sukupolvenvaihdoshuojennus kohdistui 12 461 lahjaan yhteensä 797 miljoonan euron arvosta (keskimäärin 133 miljoonaa euroa vuodessa). Sukupolvenvaihdoshuojennus oli keskimäärin noin 64 000 euroa ja mediaaniltaan noin 13 000 euroa saatua lahjaa kohden. Puolet sukupolvenvaihdoshuojennuksista oli 88 prosenttia tai enemmän suhteessa alkuperäiseen veroon (vähennyksen ja lahjaveron suhteen mediaani). 797 miljoonan euron sukupolvenvaihdoshuojennukset vähensivät keskimäärin noin 71 prosenttia alkuperäisestä verosta niissä lahjoissa, joihin vähennystä sovellettiin. Tästä voidaan siis laskea, että niistä lahjoista, joihin sukupolvenvaihdoshuojennus kohdistui, olisi pitänyt maksaa veroa 1 123 miljoonaa euroa, jos huojusta ei olisi ollut. Mutta huojusta myötä tästä verosta jäi maksettavaa vain 326 miljoonaa euroa.

Aiemmistä lahjoista maksetun veron huomioiminen oli toinen merkittävä ve-

rovähennys, joka kohdistui 11 600 lahjaan 329 miljoonan euron arvosta. Nämä vähennykset olivat kuitenkin paljon sukupolvenvaihdoshuojennuksia pienempiä suhteessa alkuperäiseen veron määrään. Aiemmin maksetusta verosta myönnetty vähennyksen ja lahjaveron suhteen mediaani oli 36 prosenttia, ja näiden vähennysten summa suhteessa sitä saaneiden lahjojen alkuperäiseen veroon oli 48 prosenttia. Sukupolvenvaihdoshuojennuksen ja aiemmin maksetun veron lisäksi lahjaverotuksessa ei ollut muita merkittäviä verovähennyksiä. Kaiken kaikkiaan 23 324 lahjaa sai jotain vähennystä siinä missä lahjoja annettiin kaikkiaan 185 072. Verovähennysten summa oli noin 1,1 miljardia euroa. Maksettavaksi määrättyjen lahjaverojen summa taas oli 1 032 miljoonaa euroa. Näin ollen lahjaveroon tehtävät vähennykset vähensivät yhteensä vähän yli puolet alkuperäisestä verosta. Kun tarkastellaan vain niitä 23 324 lahjaa, joihin kohdistui jokin vähennys, leikkasivat vähennykset pois 72 prosenttia näiden lahjojen alkuperäisestä verosta. Sukupolvenvaihdoshuojennuksen merkitys oli lahjaverotuksessa erityisen suuri.

Taulukko 8: Lahjaveroon tehdyt vähennykset

Verovähennys	Lukumäärä	Summa, milj. euroa	Keskiarvo, euroa	Mediaani, euroa	Suhteessa lahjaveroon	
					keskiarvo	mediaani
Sukupolvenvaihdoshuojennus	12 461	797	63 972	13 484	71 %	88 %
Aiemmin maksettu vero	11 600	329	28 368	2 200	48 %	36 %
Muut vähennykset	85	1	5 885	1 060	7 %	16 %
Verovähennykset yhteensä	23 324	1 127	48 495	6 324	72 %	67 %

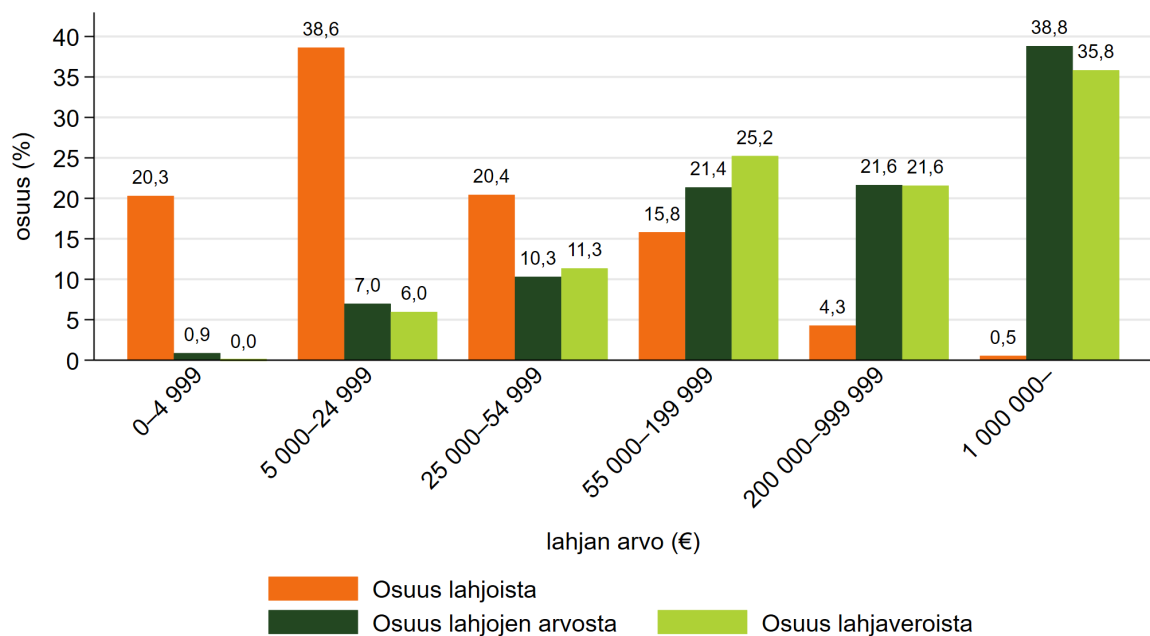
Havaintoyksikkö on lahjanantaja-lahjansaaaja, eli havaintoyksiköksi on laskettu kaikki yhden lahjanantajan yhdelle lahjansaaajalle vuosina 2017–2022 antamat lahjat. Jokaisen verovähennyksen kohdalla ovat mukana vain ne lahjat, joihin sitä kohdistettiin. Eli verovähennys suhteessa lahjaveron arvoon koskee kyseistä verovähennystä saaneita. *Verovähennykset yhteensä* sisältää lahjat, joihin on kohdistunut ainakin jokin yllämainituista verovähennyksistä. Koska yhteen lahjaan voi kohdistua useampi kuin yksi verovähennys, on yksittäisten verovähennysten lukumäärä suurempi kuin jotain verovähennystä saaneiden lahjojen lukumäärä.

Kuviossa 12 esitetään lahjojen lukumäärän, yhteenlasketun arvon ja määrättyjen lahjaverojen jakautuminen lahjan arvon mukaan. Lahjat on luokiteltu kuviossa lahjaveroaastetta määrittävien rajojen mukaan. Kuviossa huomioidaan muiden lahjoja koskevien analyysien tavoin kaikki yhden lahjanantajan samalle saajalle vuosina 2017–2022 antamat lahjat.

Noin joka viides lahja oli arvoltaan alle viiden tuhannen euron verovelvollisuuden ra-

jan. Verottomia lahjoja on saatettu ilmoittaa sen takia, että ne huomioidaan myöhempiä lahjoja annettaessa, tai ne täydentävät aiemmin annettuja lahjoja, jolloin lahjojen yhteenlaskettu summa voi nousta verotettavan rajan yli. Jotkut saattavat myös ilmoittaa Verohallinnolle verottoman lahjan, vaikka verovelvollisuuden rajan alittavien lahjojen antaminen olisi sallittua myös ilman veroilmoitusta. Lukumäärällisesti eniten oli vähintään 5 000 mutta alle 25 000 euron lahjoja, noin 40 prosenttia kaikista annetuista lahjoista vuosina 2017–2022. Joka viides lahja oli arvoltaan vähintään 25 000 mutta alle 55 000 euroa. Suuret lahjat muodostivat merkittävimmän osan lahjojen kokonaisarvosta ja lahjaveroista. Vähintään miljoonan euroa lahjat vastasivat 39 prosentista lahjojen arvosta ja 36 prosentista lahjaveroista. Vaikka lahjaverotus on progressiivinen, oli arvoltaan vähintään 55 000 mutta alle 200 000 euron lahjoista maksettu lahjaverosuhteessa lahjojen yhteenlaskettuun arvoon suurempi kuin arvokkaammissa lahjoissa. Tämä voi johtua siitä, että suuret lahjat ovat usein yritysvarallisuutta tai maataloja, joiden lahjoittamisessa saatetaan soveltaa verotaakkaa vähentävää sukupolvenvaihdoshuojennusta. Lisäksi lahjaverossa on perintöveron tavoin kaksi lahjanantajan ja -saajan sukulaisuusluokkaa, ja kevyemmin verotettuun ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvien lahjansaajien osuus voi vaihdella lahjan arvon mukaan.

Kuvio 12: Lahjojen lukumäärä, yhteenlaskettu arvo ja määrätyt lahjaverot lahjan arvon mukaan

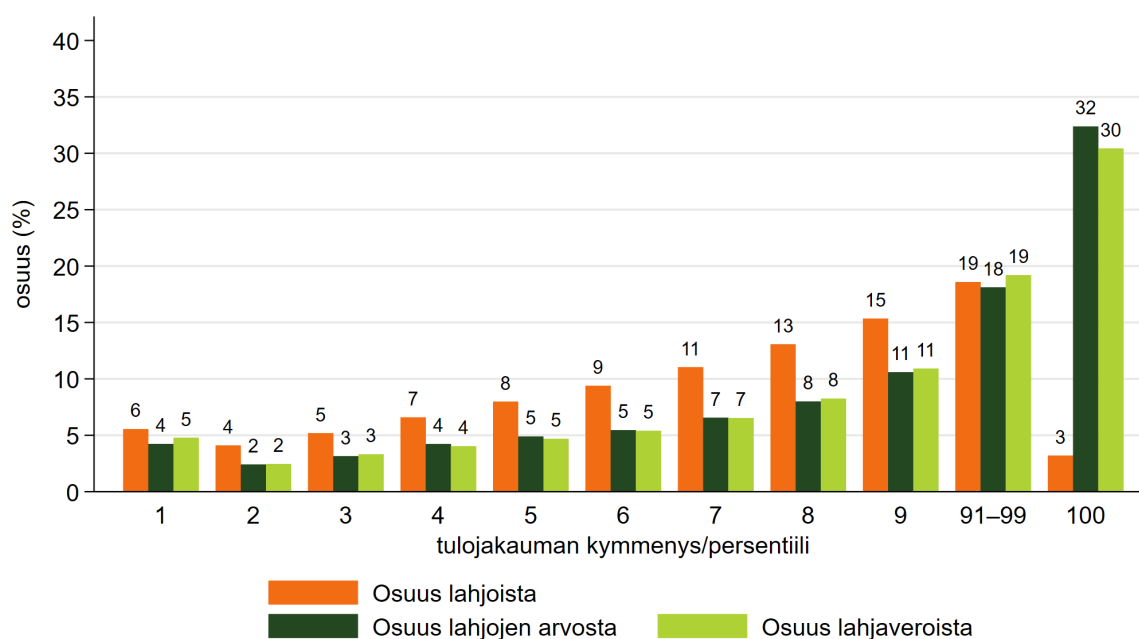
5.3 Lahjojen jakautuminen tuloluokittain

Kuviot 13 ja 14 esittävät lahjojen jakautumista tuloluokittain.²⁷ Tulot on määritelty lahjaveropäätöstä edeltävän vuoden mukaan. Jos lahjansaaaja on saanut antajalta lahjoja useana eri vuonna, käytetään kuvioissa ensimmäistä lahjaveropäätöstä edeltävän vuoden tulotietoja.

Lahjat ja niistä maksettavat verot jakautuvat perintöjä voimakkaammin suurituloisille (kuvio 13). Ylimmän tulokymmenyksen osuus saatujen lahjojen arvosta ja lahjaveroista oli puolet ja osuus lahjojen lukumäärästä noin viidesosa. Ylimmän tulokymmenyksen osuus perintöjen arvosta oli 29 prosenttia, osuus perintöveroista 35 prosenttia ja osuus perintöjen lukumäärästä 14 prosenttia (kuvio 7). Ylin prosentti sai 32 prosenttia lahjojen arvosta ja maksettavakseen 30 prosenttia lahjaveroista. Väestön yhtä sadasosaa edustava joukko sai siis kolmasosan annettujen lahjojen arvosta. Ylimmän tuloprosenttiin osuus lahjojen arvosta ja lahjaveroista oli hieman suurempi kuin alimman seitsemän tulokymmenyksen (70 prosenttia väestöstä) osuus yhteensä.

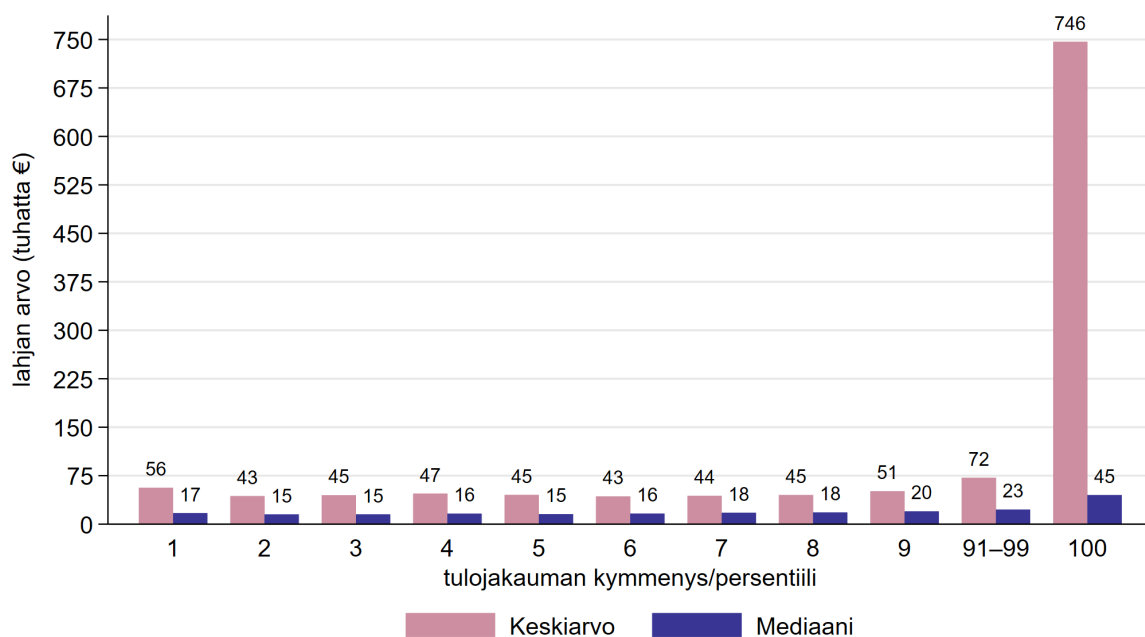
Saatujen lahjojen keskiarvo ja mediaani eivät vaihtelee merkittävästi yhdeksän alimman tulokymmenyksen sisällä, ja ylimmässä tulokymmenyksessä ilman ylintä tuloprosenttiä ne ovat vain vähän muita kymmenyksiä suurempia (kuvio 14). Sen sijaan ylimmässä tuloprosenttiin lahjat olivat keskiarvoltaan huomattavan suuria (746 000 euroa). Keskiarvoa kasvattaa pieni joukko erittäin arvokkaita lahjoja, koska ylimmän tuloprosenttiin lahjojen mediaani oli 45 000 euroa, eli kaikkein hyvätuloisimpien saamista lahjoista puolet oli arvoltaan korkeintaan 45 000 euroa.

Kuvio 13: Tuloluokkien osuus lahjojen lukumäärästä, lahjojen arvosta ja lahjaveroista

²⁷Tuloluokat on määritetty kuten edellä alaluvussa 4.4.

Kuvio 14: Lahjojen arvo tuloluokittain

5.4 Lahjojen varallisuuslajit

Toisin kuin perintöveroaineistossa, lähes kaikille lahjaveropäätöksille on saatavilla varallisuuslajikohtainen erottelu. Vuosina 2017–2022 annetuista lahjoista 95 429 sisälsi asunto-osakkeen tai kiinteistön (19 669 sisälsi asunto-osakkeen ja 75 760 kiinteistön tai sen määräalan). Lahjoitetun asunto- ja kiinteistöomaisuuden arvo oli yhteensä 3,05 miljardia euroa (asunto-osakkeet 1,02 miljardia ja kiinteistöt 2,03 miljardia) eli keskimäärin noin 500 miljoonaa euroa vuodessa. Asunto- ja kiinteistövarallisuuden osuus oli siis noin 22 prosenttia kaikkien lahjojen arvosta. Yritysvarallisuutta (noteeraamattomat arvopaperit, henkilöyhtiön osuus tai maatila) sisältyi 21 606 lahjaan (noteeraamattomat arvopaperit tai henkilöyhtiön osuus 13 185 lahjassa ja maatila 8 421 lahjassa). Noteeraamattomia arvopapereita tai henkilöyhtiön osuuksia annettiin yhteensä 5,43 miljardin euron arvosta ja maatiloja 1,64 miljardin euron arvosta. Yhteensä yritysvarallisuutta lahjoitettiin siis noin 7,07 miljardin euron arvosta, eli keskimäärin noin 1,18 miljardia euroa vuodessa. Yritysvarallisuuden osuus kaikkien lahjojen arvosta oli siis noin 52 prosenttia, joka on huomattavasti suurempi kuin yritysten osuus peritystä varallisuudesta (8 prosenttia). Muuta kuin asunto-, kiinteistö-, tai yritysvarallisuutta lahjoitettiin noin 3,6 miljardin euron arvosta (24 prosenttia lahjojen yhteismäärästä). Tästä pääosa oli rahaa ja saamisia (2,35 miljardia euroa) ja julkisesti noteerattuja arvopapereita eli pääasiassa listattuja osakkeita (834 miljoonaa euroa).

Lahjojen varallisuuslajeista voidaan arvioida varallisuuslajittaiset laskennalliset verot samaan tapaan kuin perintöjen kohdalla, mutta arvio on perintöveroja tarkempi, koska lahjojen varallisuustiedot havaitaan saajatasolla täsmällisesti. Varallisuuslajeista kerty-

nyt lahjaveron on laskettu seuraavasti: lahjansaajan yhdeltä antajalta saamistaan lahjoista maksama vero suhteutetaan tältä antajalta saatujen lahjojen arvoon keskimääräisen veroasteen laskemiseksi. Sitten tältä antajalta saatujen lahjojen varallisuuslajikohtainen arvo kerrotaan tällä keskimääräisellä veroasteella, jolloin saadaan laskennallinen varallisuuslajista maksettu vero. Kun lahjaksi saadaan vain yhtä varallisuuslajia, vastaa laskennallinen vero todellista veroa. Useimmat lahjansaajat saavat vain yhden varallisuuslajin sisältäviä lahjoja, joten laskennallinen vero kuvaa kustakin varallisuuslajista maksettua veroa melko hyvin.

Asunto- ja kiinteistövarallisuuden lahjoituksista kertyi lahjaveron yhteensä arviolta 292 miljoonaa euroa (asunto-osakkeet 107 miljoonaa ja kiinteistöt 185 miljoonaa) eli keskimäärin 49 miljoonaa euroa vuodessa. Yritysvarallisuudesta kertyi veroa arviolta 335 miljoonaa euroa (noteeraamattomat arvopaperit ja henkilöyhtiön osuus 305 miljoonaa ja maatilat 30 miljoonaa) eli keskimäärin 56 miljoonaa euroa vuodessa. Yhteensä lahjaveron määrättiin 1,03 miljardin euron edestä, eli asunto- ja kiinteistövarallisuuden osuus lahjaverosta oli 28 prosenttia, ja yritysvarallisuuden osuus oli 32 prosenttia. Muusta varallisuudesta maksettiin veroa 405 miljoonaa euroa eli 39 prosenttia kaikista veroista. Yritysvarallisuuden osuus lahjaverosta oli huomattavasti pienempi kuin sen osuus lahjojen arvosta. Noteeraamattomista arvopapereista maksettiin veroa suhteessa lahjan arvoon noin kuusi prosenttia ja maataloista vain kaksi prosenttia. Syynä muita lahjoja kevyempään verotukseen oli pääasiassa yritysten ja maatalojen sukupolvenvaihdoshuojennus.

Kuvioista 15 havaitaan, että osuus lahjojen lukumäärästä ja arvosta pääsääntöisesti nousee suhteellisen tuloaseman myötä jokaisen varallisuuslajin kohdalla (asunnot, kiinteistöt, yritykset, maatilat, noteeratut arvopaperit, rahat ja saamiset). Kuviossa havaintoyksikkö on lahjanantaja-lahjansaaja-varallisuuslaji, eli sama lahjansaaja voi olla mukana useamman eri varallisuuslajin kohdalla, vaikka selvä enemmistö aineiston lahjansaajista saa vain yhtä varallisuuslajia yhdeltä antajalta.

Varallisuuslajien välillä on kuitenkin huomattavaa eroa siinä, kuinka voimakasta niiden kasautuminen tulojakauman yläpäähän on. Ylin tulokymmenys sai 25 prosenttia asunto-osakkeen sisältäneiden lahjojen lukumäärästä ja 31 prosenttia lahjoitettujen asunto-osakkeiden arvosta. Ylimmän tuloprosenttiin osuus oli kolme prosenttia lukumäärästä ja seitsemän prosenttia arvosta. Ylin tulokymmenys sai 19 prosenttia kiinteistön sisältäneiden lahjojen lukumäärästä ja 26 prosenttia lahjoitettujen kiinteistöjen arvosta. Ylimmän tuloprosenttiin osuus kiinteistöjen arvosta oli neljä prosenttia. Alle mediaanituloiset saivat 26 prosenttia asuntolahjojen ja 24 prosenttia kiinteistölahjojen arvosta. Asunto-osakkeet ja kiinteistöt keskittyvät siis tulojakauman yläpäähän kaikkien lahjojen arvoa vähemmän, sillä ylimmän tulokymmenyksen osuus kaikkien lahjojen arvosta oli 50 prosenttia ja ylimmän tuloprosenttiin osuus 32 prosenttia.

Suurituloisten osuus sekä lahjansaajista että lahjojen arvosta korostuu yritysvarallisuuden (noteeraamattomat arvopaperit ja henkilöyhtiön osuus) kohdalla. Ylin tulokymmenys sai 37 prosenttia noteeraamattomia arvopapereita (listaamattomat osakkeet)

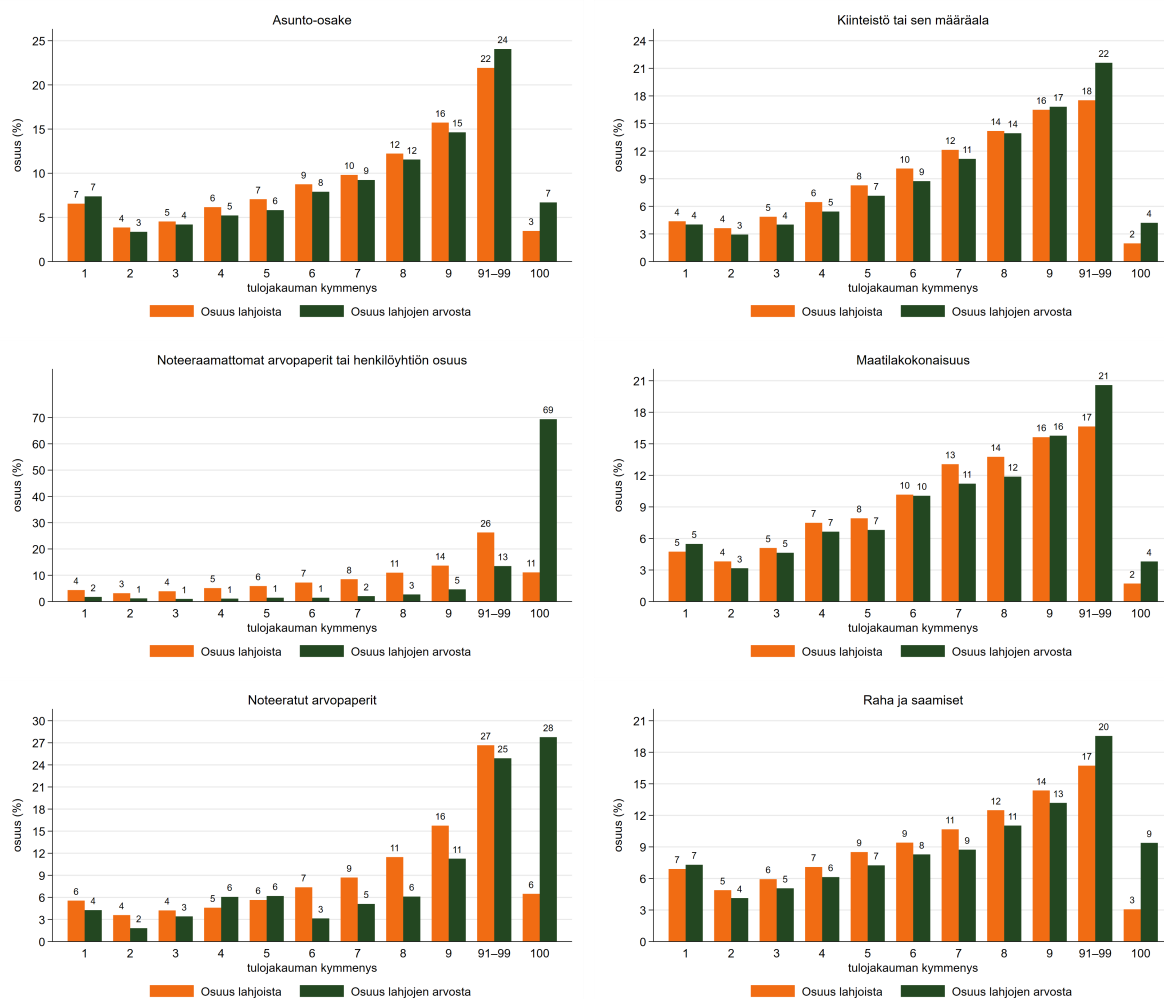
sisältäneiden lahjojen lukumäärästä ja 83 prosenttia lahjoitettujen noteeraamattomien arvopapereiden arvosta. Nämä lahjat keskittyivät kuitenkin ylimmän tulokymmenyksen sisällä selvästi ylimpään tuloprosenttiin, joka sai 69 prosenttia kaikkien yritysvarallisuutta sisältäneiden lahjojen arvosta. Väestön suurituloisin prosentti sai siis noin 70 prosenttia lahjana annetusta yritysvarallisuudesta.

Osuus lahjaksi saatujen maatalojen lukumäärästä oli kussakin tuloluokassa samansuuntainen sen kanssa, mikä oli sen osuus niiden arvosta, eli saadun maatalan arvo ei keskimäärin merkittävästi vaihtelee saajan tulojen mukaan. Ylimmän tulokymmenyksen osuus maatalojen arvosta oli 25 prosenttia, ja sen osuus niiden lukumäärästä oli 19 prosenttia. Ylin tuloprosentti sai neljä prosenttia maatalojen arvosta. Lahjana saatujen maatalojen keskittyminen ylimpään tulokymmenykseen oli tarkastelluista kuudesta varallisuuslajista vähäisintä.

Suurituloisin kymmenys sai hieman yli puolet lahjana annettujen noteerattujen arvopapereiden (tyypillisesti listattujen yritysten osakkeet) arvosta ja kolmasosan niiden lukumäärästä. Ylimmän tuloprosenttiin osuus noteerattujen arvopapereiden arvosta oli 28 prosenttia, joka oli hieman pienempi kuin tuloluokan osuus kaikkien lahjojen arvosta. Alle mediaanituloiset saivat 27 prosenttia noteerattujen arvopapereiden arvosta, joka oli vähän suurempi kuin heidän osuutensa asunto- tai kiinteistölahjoista.

Suurituloisin kymmenys sai huomattavan korostuneen osan myös rahalahjojen arvosta (29 prosenttia) ja lukumäärästä (20 prosenttia). Rahalahjojen kohdalla alle mediaanituloisten osuus sekä saaduista lahjoista että niiden arvosta oli kuitenkin varallisuuslajeista suurin. Alempi tulopuolikas sai 33 prosenttia rahalahjojen lukumäärästä ja 30 prosenttia niiden arvosta.

Kuvio 15: Eri tuloluokkien osuus saatujen lahjojen lukumäärästä ja lahjojen arvosta varallisuuslajeittain

Yhteenvedon voidaan todeta, että erityisesti yritysvarallisuus muodostaa huomattavan osan annettujen lahjojen arvosta ja maksettavista lahjaveroista. Yritysvarallisuuden merkittävä rooli selittää sitä, että lahjat ovat myös perintöjä selvemmin keskittyneitä kaikkein suurituloisimmille. Yritysomistusten siirtäminen seuraavalle omistajalle ennen perintöä on siis varsin yleistä. Sukupolvenvaihdoshuojennukset kuitenkin vähentävät merkittävästi lahjoitetusta yritysvarallisuudesta maksettuja veroja, ja yritysvarallisuuden kohdistuva efektiivinen lahjaveroste jää selvästi muita varallisuuslajeja alemmaksi.

Havaintoja voidaan pitää odotettuna, sillä yritysvarallisuuden luovuttaminen asteittain elinaikaisina lahjoina vähentää perintö- ja lahjaverotuksen kokonaisrasitusta verrattuna kerralla annettuihin perintöihin tai lahjoihin. Yritysomistusten asteittaista luovuttamista uudelle omistajalle on myös usein järkevää suunnitella etukäteen yritystoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Perintö- ja lahjaverotuksen kokonaisuutta arvioitaessa asunto- ja kiinteistövarallisuus muodostaa kuitenkin merkittävimmän osan peritystä ja lahjoitetusta varallisuudesta. Asunto- ja kiinteistövarallisuus muodosti arviolta 42 prosenttia perintöjen ja lahjojen yh-

teenlasketusta arvosta (keskimäärin noin 3,7 miljardia euroa vuodessa) ja 40 prosenttia perintö- ja lahjaverosta (keskimäärin 318 miljoonaa euroa vuodessa) vuosina 2017–2022. Yritysvarallisuuden (listaamattomat yhtiöt, henkilöyhtiöt ja maatilat) osuus perintöjen ja lahjojen yhteenlasketusta arvosta oli arviolta noin 19 prosenttia (noin 1,7 miljardia euroa vuodessa) ja osuus perintö- ja lahjaverosta noin 15 prosenttia (118 miljoonaa euroa vuodessa). Loppuosa perinnöistä ja lahjoista muodostuu muun muassa rahavaroista, listattujen yhtiöiden osakkeista ja irtaimistosta.

6 Asuntojen ja yritysten omistuksen muutokset perintöjen ja lahjojen kautta

6.1 Perittyjen asuntojen luovutukset

Tässä osiossa tarkastellaan, mitä perinnöksi jätetyn asunnon hallinnalle tapahtuu perinnönjättäjän kuoleman jälkeen. Analyysiin on otettu mukaan vuosina 2017–2021 kuolleet, jotka jättivät perinnöksi asunto-osakkeen tai kiinteistön ja olivat omistusasujia ennen kuolemaansa. Perinnönjättäjän ennen kuolemaansa asuman omistusasunnon hallintatilannetta tarkastellaan Tilastokeskuksen aineistojen avulla kuolinvuoden lopussa ja kuolinvuotta seuraavien kolmen vuoden aikana. Hallintatilanne kuvaa aina kalenterivuoden lopun tilannetta.

Perintövero on usein nähty ongelmallisena asuntojen ja kiinteistöjen perimisen kannalta, koska peritystä omaisuudesta saadaan varoja verojen maksamiseen vasta, jos se myydään uudelle omistajalle tai annetaan vuokralle. Asunnon myyminen tai vuokraaminen eteenpäin järkevällä hinnalla voi kuitenkin olla haastavaa tai aikaa vievää etenkin syrjäseuduilla, joissa asuntojen kysyntä on yleisesti muuta maata heikompaa. Lisäksi perittyyn asuntoon jää usein asumaan hallintaoikeudellaan perinnönjättäjän aviopuoliso, jolloin asuntoa ei voida myydä eteenpäin. Leski saattaa itsekin omistaa osan asunnosta, sillä on tavallista, että puoliset jakavat omistuksen. Leski voi saada osan aviopuolisonsa omaisuudesta myös avio-oikeuden nojalla, jos avioehto ei ole.

Omistetussa asunto-osakeasunnossa asuneista perinnönjättäjistä 14 prosenttia asui perillisensä kanssa ennen kuolemaansa (kuolinvuotta edeltävän vuoden lopussa). 33 prosenttia asui puolisonsa kanssa siten, että tuleva leski ei ollut yksi perillisistä. Yksi prosentti asui jonkun muun kuin perillisen tai puolison kanssa ja 52 prosenttia asui yksin. Omistetussa asuinkiinteistössä asuneista perinnönjättäjistä 26 prosenttia asui perillisensä kanssa ennen kuolemaansa, 42 prosenttia asui ei-perillisen puolison kanssa, yksi prosentti asui jonkun muun kuin perillisen tai puolison kanssa, ja 31 prosenttia asui yksin. Asuinkiinteistön perinnöksi jättäneet asuivat siis asunto-osakkeen jättäneitä useammin perillisen tai puolison kanssa, millä on todennäköisesti merkitystä asunnon eteenpäin myymisen kannalta. Tässä luokittelussa puoliso, joka on myös perillinen, määritellään perilliseksi. Ei-perillisiin puolisoihin on otettu mukaan avio- ja avopuolisot, vaikka avopuolisoilla ei

lain perusteella ole hallintaoikeutta yhteiseen asuntoon tai avio-oikeutta vainajan omaisuuteen. Selvästi suurin osa puolisoista on kuitenkin aviopuolisoita.

Kuviossa 16 esitetään, mitä perinnöksi jätetylle asunnolle tapahtuu perittävän kuoleman jälkeen. Asunnot on jaettu asunto-osakkeisiin ja asuinkiinteistöihin. Asunto-osaketta koskevissa luvuissa ovat mukana ne kuolleet, jotka jättivät perinnöksi asunto-osakkeen, ja jotka asuivat omistusasunto-osakkeessa kuolemaansa edeltävän vuoden lopussa. Asuinkiinteistöjä koskevissa luvuissa ovat mukana ne kuolleet, jotka jättivät perinnöksi kiinteistön tai sen määräalan, ja jotka olivat talossa asuvia omistusasujia kuolinvuottaan edeltävän vuoden lopussa. Analyyseissä on tulkittu, että omistusasunto, jossa perittävä asui ennen kuolemaansa, on sama kuin se asunto-osake tai kiinteistö, jonka hän jätti perinnöksi. Perinnöksi jätettyä asunto-osaketta tai kiinteistöä ei kuitenkaan voida yksiselitteisesti tunnistaa aineistosta. Sen sijaan sitä omistusasuntoa, jossa perittävä asui, voidaan seurata yli ajan.

Kuviossa 16 perinnöksi jätetyn asunnon hallintatilanne kuoleman jälkeen jaetaan neljään ryhmään: asunto on perillisen asuma, asunto on ei-perillisen puolison asuma, asunto on jonkun toisen kuin perillisen tai puolison asuma, tai asunto ei ole vakituisesti asuttu. Jos asunto on jonkun muun kuin perillisen tai puolison asuma, voi se olla joko myyty tai vuokrattu eteenpäin, mutta yksiselitteistä erottelua ei näiden tapausten välillä voida aineistosta tehdä. Aineiston avulla voidaan siis tunnistaa, onko uusi asukas omistusasuja vai vuokralainen, mutta vuokralla-asuminen voi tarkoittaa myös sitä, että asunto on myyty eteenpäin, ja asunto on vuokrattu sen uudelta omistajalta. Aineistosta voidaan siten tunnistaa vain asunnossa asuvat, ei sitä kuka sen omistaa. Myös tyhjillään oleva asunto on voitu myydä eteenpäin, joskaan se ei välttämättä liene tavallista, koska uusi omistaja luultavasti hankkii asunnon asuakseen siinä itse tai laittaakseen sen vuokralle. Tehdessä päätelmiä perittyjen asuntojen myymisestä kuviossa 16 esitettyjä tuloksia tulee siis joka tapauksessa tulkita lähinnä suuntaa antavasti.

Kuviosta 16 nähdään, että perinnönjättäjän kuolinvuoden lopussa (vuosi 0) asunnon hallintatilanne muistuttaa melko lailla perinnönjättäjän kuolemaa edeltänyttä tilannetta. Asunto-osakkeista 42 prosenttia oli puolison tai perillisen asuma ja 15 prosenttia oli siirtynyt jonkun muun haltuun. 42 prosenttia asunto-osakkeista oli tyhjillään. Ennen kuolemaansa 47 prosenttia perittävistä asui perillisensä tai puolison kanssa ja 52 prosenttia asui yksin, joten voidaan tulkita, että tyhjäksi jääneet ja eteenpäin siirtyneet asunnot olivat pääasiassa niitä, joissa perinnönjättäjä asui yksin.

Asuinkiinteistöistä 63 prosenttia oli perillisen tai puolison hallussa, 6 prosenttia päätynyt eteenpäin ja 31 prosenttia tyhjillään perinnönjättäjän kuolinvuoden lopussa. Ennen kuolemaansa 68 prosenttia perittävistä oli asunut perillisensä tai puolison kanssa ja 31 prosenttia yksin, joten vielä kuolinvuoden lopussa tilanne ei ollut juuri muuttunut. Kuolinvuoden lopussa perintöveropäätöstä tai perinnönjakoa ei useinkaan ole vielä tehty, mikä selittää sitä, että asunnon hallintatilanne ei juurikaan ole ehtinyt muuttua.

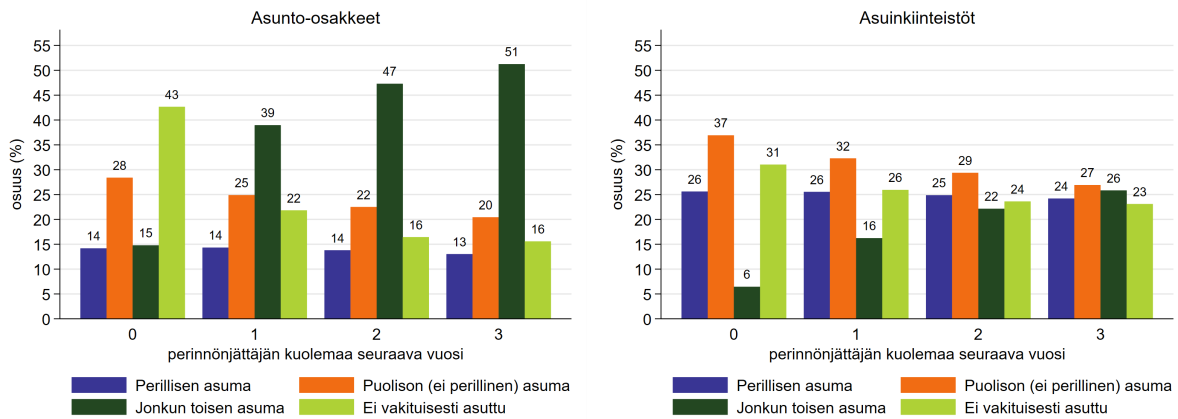
Sekä asunto-osakkeissa että asuinkiinteistöissä ei-perillisen puolison asumien asun-

tojen osuus vähenee asteittain perinnönjättäjän kuolemaa seuraavina vuosina. Perinnönjättäjän puoliso on usein iäkäs, joten poistuma tapahtuu osin puolison kuoleman kautta. Perillisen asumien asunto-osakkeiden ja asuinkiinteistöjen osuus säilyy melko vakaana kuolemaa seuraavina vuosina. Asuinkiinteistöjen kohdalla on kuitenkin paljon asunto-osakkeita tavallisempaa, että perillinen jää asuntoon asumaan. Perillinen voi olla myös puoliso, mutta näin ei useinkaan ole, sillä aviopuoliso perii vain, jos rintaperillisiä ei ole, ja avopuoliso tarvitsee testamentin periäkseen.

Asunto-osakkeiden ja kiinteistöjen välillä on huomattava ero siinä, kuinka suuri osa niistä päätyy jonkun muun kuin perillisen tai puolison hallintaan. Asunto-osakkeista 39 prosenttia oli siirtynyt tällä tavalla eteenpäin kuolinvuotta seuraavan vuoden loppuun mennessä, kun taas asuinkiinteistöillä vastaava osuus oli 16 prosenttia. Kolmantena kuolinvuotta seuraavana vuonna asunto-osakkeista 51 prosenttia oli jonkun muun hallussa, mutta asuinkiinteistöistä vain 26 prosenttia. Näistä luvuista voidaan tulkita, että perityt asunto-osakkeet päätyvät usein myyntiin tai vuokratuksi, mutta asuinkiinteistöistä melko pieni osa siirtyy eteenpäin. Luovutusvoittoverossa kannusteet myydä asunto eteenpäin olisivat nykyistä heikommät, joten voidaan ajatella, että sen alaisuudessa eteenpäin myytävien asuntojen osuus ei olisi ainakaan nykytilannetta suurempi. Eli siis korkeintaan puolet asunnoista ja neljäsosa asuinkiinteistöistä olisi myyty eteenpäin kolmantena vuonna perinnönjättäjän kuoleman jälkeen, olettaen, että tyhjillään olevat asunnot ovat pääosin perillisten hallussa. Nämä luvut sisältävät kuitenkin sen mahdollisuuden, että asuntoa ei ole myyty vaan ainoastaan vuokrattu eteenpäin. Tähän luovutusvoittovero kannustaisi nykyistä perintöveroa enemmän, koska myymättömästä asunnosta ei joutuisi maksamaan perintöveroa, mutta siitä saisi silti vuokratuottoa.

Tyhjänä olevien asunto-osakkeiden osuus vähenee selvästi ensimmäisenä ja toisena vuonna perinnönjättäjän kuoleman jälkeen, mutta vakiintuu sen jälkeen siten, että kolmantena vuonna kuoleman jälkeen kuudesosa asunto-osakkeista on vailla vakituista asukasta. Tyhjäksi jäävien asuinkiinteistöjen osuus vakiintuu noin neljäsosaan. Tyhjäksi jäävien asuntojen suuri osuus heijastanee sitä, että väestöltään hupenevilla alueilla asunnon myyminen eteenpäin on hankalaa, eikä perillinenkään voi asunnossa asua, jos se esimerkiksi sijaitsee kaukana hänen nykyisestä työpaikastaan. Vakituisesti asumatonta asuntoa voi säilyä myös esimerkiksi perillisten vapaa-ajan asuntona, etenkin kiinteistöjen osalta. Joidenkin tyhjillään olevien asuntojen ja kiinteistöjen kohdalla on mahdollista, että se on purettu, koska aineistosta ei havaita, onko asumatonta asuntoa ylipäänsä enää olemassa. Purkamisen muutaman vuoden sisällä perinnönjaosta lienee kuitenkin harvinaista, etenkin asunto-osakkeiden kohdalla.

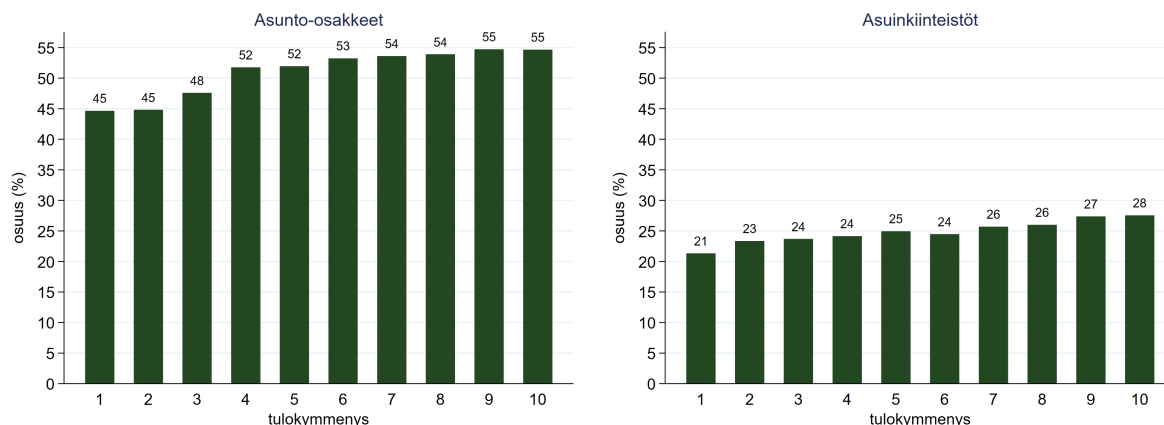
Kuvio 16: Perinnönjättäjän asuman asunnon hallintatilanne tämän kuoleman jälkeen

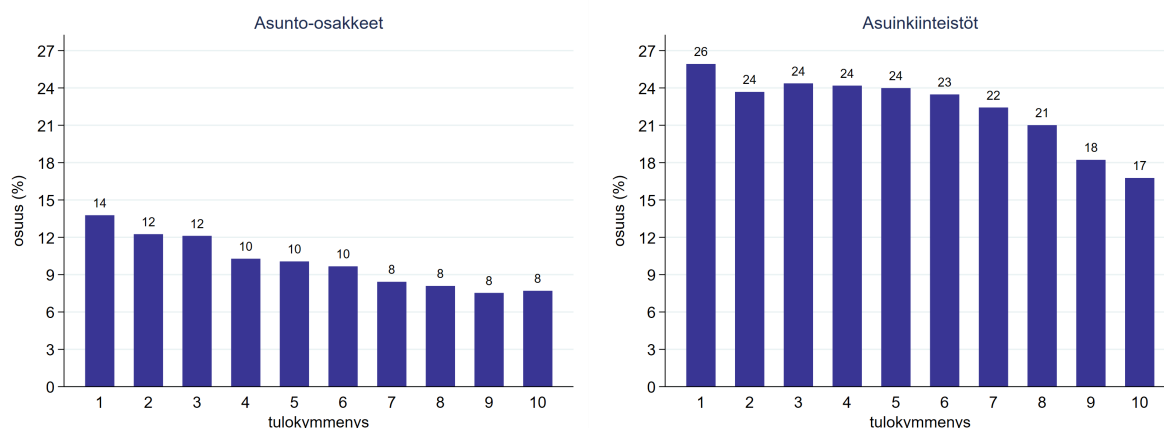
Asuntojen ja kiinteistöjen luovutukset voivat vaihdella perittävän tuloluokan mukaan. Kuviossa 17 esitetään tulokymmenyksittäin, kuinka suuri osa perityistä asunnoista on jonkun muun kuin perillisen tai puolison asuma kolme vuotta perinnönjättäjän kuolinvuoden jälkeen. Perinnönsaajan suhteellinen tuloasema on määritetty perittävän kuolinvuoden perusteella, ja kaikki perinnönsaajat on laskettu analyysiin omina havaintoinaan olettaen, että jokainen perinnönjättäjältä perintöä saanut peri asunto-omaisuutta, samoin kuin edellä varallisuuslajikohtaisessa perintöveroanalyysissä. Ylintä tuloprosenttiä ei tässä tarkastelussa erotella muista ylimmän tulokymmenyksen perillisistä.

Kuviosta 17 havaitaan, että mitä suuremmat tulot, sitä tavallisemmin asunnon hallinta on siirtynyt eteenpäin perinnön jälkeen. Asunto voi siis näissä tapauksissa olla myyty tai pantu vuokralle. Ylimmissä tulokymmenyksissä saattaa esimerkiksi olla muita tavallisempaa, että asunto pysyy perillisten omistuksessa, mutta se vuokrataan eteenpäin. Kuvion perusteella ei siis voida aukottomasti päätellä, että suurituloiset myisivät perityn asunnon pienituloisia yleisemmin eteenpäin. Kuviosta 17 kuitenkin havaitaan, että tulokymmenysten väliset erot eivät ole kovin suuret, enimmilläänkin noin kymmenen prosenttiyksikköä ensimmäisen ja viimeisen tulokymmenyksen välillä. On siis kaikissa tuloluokissa melko tavallista, että perityt asunto-osakkeet siirtyvät muiden kuin perillisten hallintaan perinnönsaannin jälkeen. Tulokset ovat laadullisesti hyvin samankaltaisia myös asuinkiinteistöjen osalta, mutta niiden osalta huomattavasti paljon pienempi osuus päättyi muiden kuin perillisten haltuun kautta tulojakauman.

Kuvio 17: Jonkun toisen kuin perillisen tai puolison asumien asuntojen osuus kolme vuotta perinnönjättäjän kuolinvuoden jälkeen tuloluokittain

Kuvio 18: Perillisen asumien asuntojen osuus kolme vuotta perinnönjättäjän kuolinvuoden jälkeen tuloluokittain

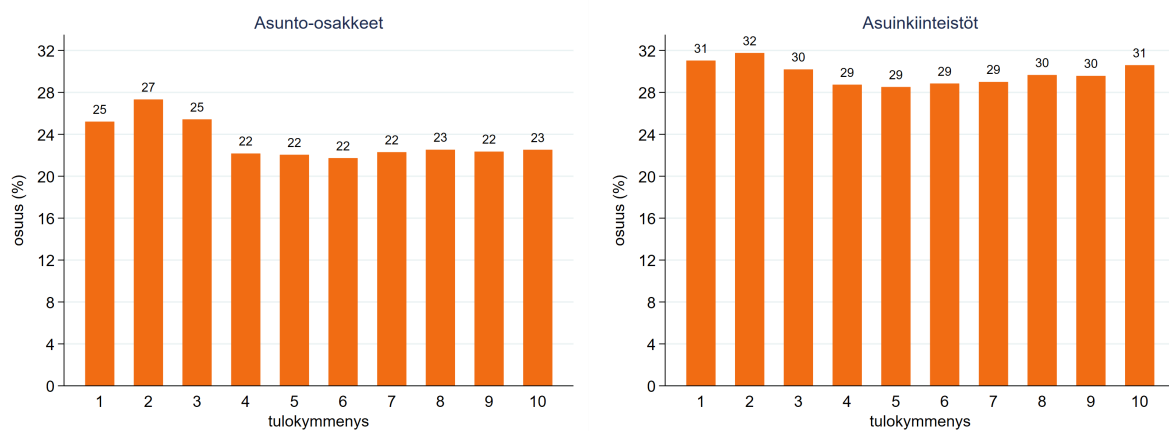
Kuviossa 18 tarkastellaan perillisen itsensä asumista asunnossa tai kiinteistössä kolmantena vuonna perinnön saamisen jälkeen tuloluokittain. Kuvioista havaitaan, että etenkin asuinkiinteistöjen kohdalla perillisen jääminen asumaan perittyyn asuntoon on alimmissa tuloluokissa selvästi eniten ansaitsevia yleisempää. Vastaava yhteys on havaittavissa myös asunto-osakkeille, mutta näiden osalta perillisen asuminen perityssä asunnossa ei yleisesti ottaen ole kovin yleistä kolme vuotta perinnönjättäjän kuoleman jälkeen.

Kuviot 17 ja 18 ovat samankaltaisia sen suhteen, että suurituloisilla asuntojen myyminen eteenpäin uudelle omistajalle tai asunnon laittaminen vuokralle vaikuttaa olevan yleisempää kuin pienituloisilla verrattuna. Tämä havainto on siinä mielessä yllättävä, että voitaisiin olettaa pienempituloisten olevan herkempiä myymään asuntovarallisuutta perintöverojen kattamiseksi. Toisaalta pienituloiselle peritty asunto voi olla edullinen tapa päästä omistusasujaksi. Esimerkiksi 200 000 euron asunnosta joutuu ensimmäisessä veroluokassa (mm. perinnönjättäjän lapset) maksamaan perintöveroa vain 21 700 euroa.

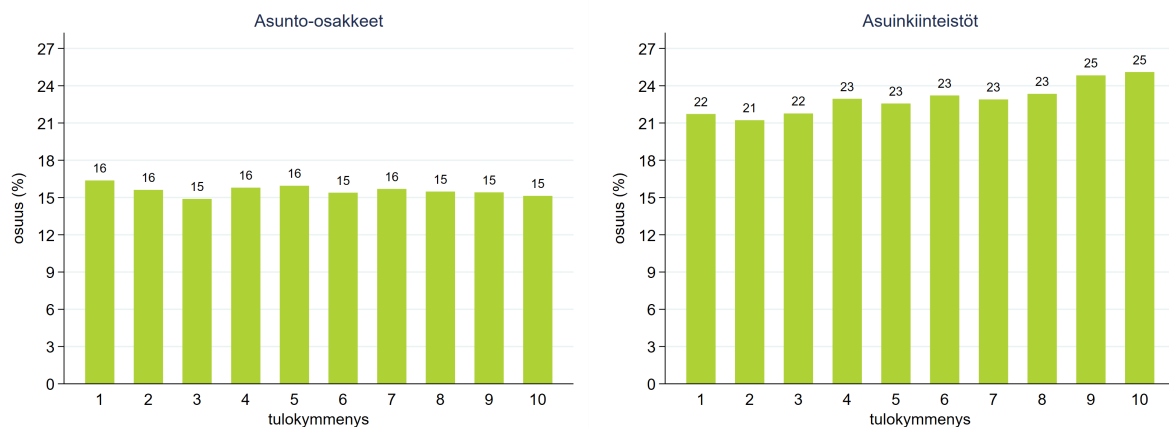
Suurituloiset ovat useammin jo valmiiksi omistusasujia, joten he eivät välttämättä tarvitse asuntoa omaan käyttöönsä.

Kuviot 19 ja 20 näyttävät, että ei-perillisen puolison jääminen asumaan yhteiseen asuntoon ja asunnon tyhjäksi jääminen kolme vuotta perillisen kuoleman jälkeen eivät poikkea merkittävästi perinnön saajan tulojen mukaan. Tulokymmenysten väliset erot asuntojen ja kiinteistöjen luovutuksessa muodostuvat siis siitä, kenen haltuun ne päätyvät, eikä siitä, asuuko niissä ei-perillinen puoliso vai ovatko ne ylipäänsä kenenkään asumia.

Kuvio 19: Puolison (ei perillinen) asumien asuntojen osuus kolme vuotta perinnönjättäjän kuolinvuoden jälkeen

Kuvio 20: Tyhjänä olevien asuntojen osuus kolme vuotta perinnönjättäjän kuolinvuoden jälkeen

6.2 Perittyjen yritysten luovutukset

Tässä alaluvussa arvioidaan, mitä listaamattomien osakeyhtiöiden omistukselle tapahtuu perinnön tai lahjan saamisen jälkeen. Tässä analyysissä käytetään Tilastokeskuksen FLOWN-aineistoa yritysomistuksista. Aineistossa on tiedot niistä omistajista, joiden

omistusosuus yhtiössä on vähintään kymmenen prosenttia ja niistä omistajista, joille on annettu osakaslaina. Korkeintaan kymmenen omistajan osakeyhtiöistä tiedot ovat kaikista omistajista. Näiden rajausten takia ne perinnönjättäjät ja -saaajat, joiden omistusosuus yrityksestä on alle kymmenen prosenttia, eivät välttämättä ole mukana omistustiedot sisältävässä aineistossa. Analyysissä ei siten voida tarkasti erottaa niitä tilanteita, joissa peritty yritys on myyty kokonaan ulkopuoliselle niistä tilanteista, joissa yksittäisten perillisten omistusosuudet ovat pieniä. Voidaan kuitenkin ajatella, että jos yhdelläkään yksittäisellä perillisellä ei ole vähintään kymmenen prosentin omistusosuutta yrityksestä, ei perillisten rooli yrityksen toiminnassa ole välttämättä kovin suuri. Nämä aineistorajaukset huomioiden on aineistossa 1 520 perintöä, joissa perinnönjättäjä jätti perinnöksi omistusosuuksia osakeyhtiöstä, josta tämä omisti vähintään kymmenen prosenttia.²⁸

Kuvio 21 esittää suuntaa antavan arvion siitä, mitä perinnöksi jätetyille listaamattomille yrityksille tapahtuu perinnönjättäjän kuoleman jälkeen. Tiedot on laskettu vuosina 2017–2019 kuolleille perinnönjättäjille, jotta yrityksen omistusta voidaan seurata kuolinvuotta seuraavina kolmena vuotena.²⁹ Yritysten tarkastelu on jaettu kolmeen ryhmään sen mukaan, mikä oli perinnönjättäjän omistusosuus kuolemaa edeltäneenä vuonna: 10–50 prosenttia, 50–99 prosenttia tai 100 prosenttia. Yritysten lukumäärät näissä ryhmissä olivat 633, 467 ja 420.³⁰ On tärkeää huomioida, että yritysomistus on voinut siirtyä perillisten haltuun joko osittain tai kokonaan jo ennen kuolemaa elinaikana annettujen lahjojen muodossa. Lahjoina annetun yritysomistuksen kehitystä käsitellään erikseen seuraavassa alaluvussa. Perinnönjättäjän kuolinhetkellä omistama yritysomaisuus ei siis useinkaan kata kaikkea perillisille siirrettyä yritysomistusta. Kuitenkin jos perinnönjättäjä omisti yrityksen kokonaan ennen kuolemaansa, ei yritysomaisuuden siirtoa lahjojen muodossa ole luonnollisestikaan voinut tapahtua.

Ensin tarkastellaan yrityksiä, joista perinnönjättäjä omisti 10–49 prosenttia ennen kuolemaansa. Näistä yrityksistä 55 prosenttia oli sellaisia, joista suurimman osuuden omistava perillinen omisti 10–49 prosenttia perinnönjättäjän kuolinvuotta seuraavana vuonna. 22 prosenttia yrityksistä oli sellaisia, joissa yksikään yksittäinen perillinen ei yltänyt kymmenen prosentin omistusosuuteen. Seuraavina kahtena vuotena perillisen suuren omistusosuuden yritysten osuus laskee jonkin verran. Kolmantena vuonna perinnönjättäjän kuolemasta 29 prosentissa yrityksistä yksikään perillinen ei omista vähintään kymmentä prosenttia, 42 prosentissa suurin perillisen omistusosuus on 10–49 prosenttia, ja 22 prosenttia yrityksistä on yksittäisen perillisen enemmistöomistamia. Eli siis noin kahdessa kolmesta näistä yrityksistä yksittäinen perillinen säilyttää vähintään kymmenen prosentin omistusosuuden. Kuusi prosenttia yrityksistä oli lopettanut

²⁸Muutamissa tapauksissa samaa yritystä jätti perinnöksi useampi kuin yksi vainaja. Yksittäisiä yrityksiä oli 1 501. Luvut on kuitenkin laskettu 1 520 perinnönjättäjä-yritys-havainnon mukaan.

²⁹Yritysten omistustiedot sisältävän aineiston viimeisin kirjoitushetkellä saatavissa oleva vuosi on 2022.

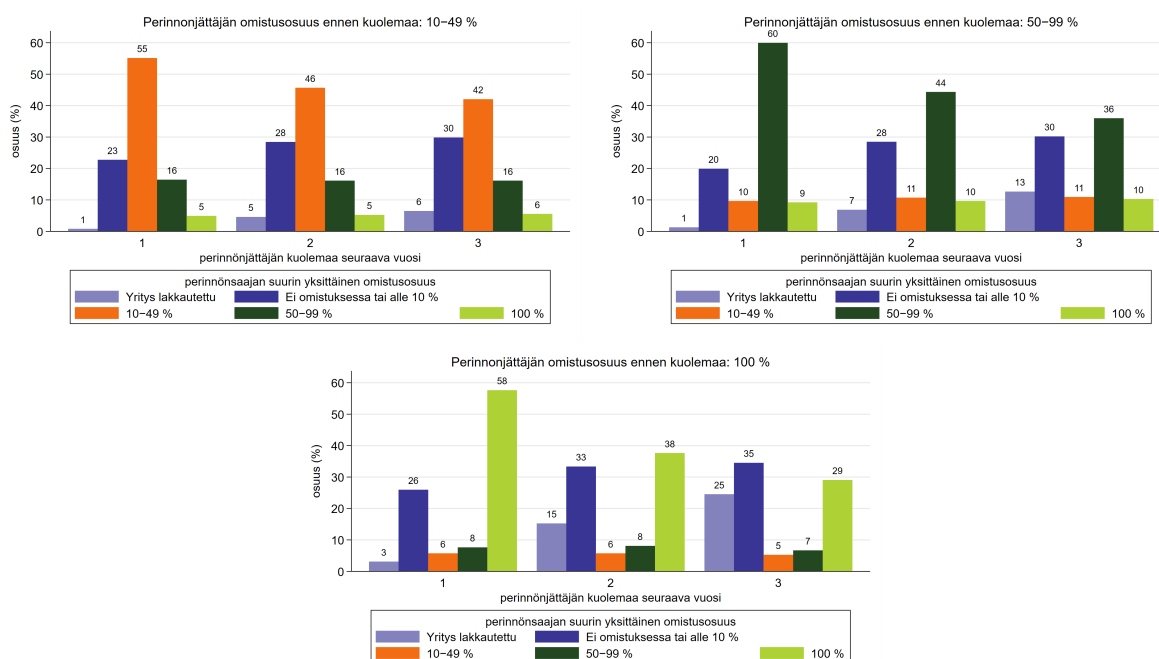
³⁰Joissain tapauksissa havaitaan, että perinnönjättäjä säilyy yrityksen omistajana vielä kuolemansa jälkeen. Näissä tapauksissa perinnönjättäjän omistus on laskettu perilliseksi sillä oletuksella, että kyse on kuolinpesästä.

toimintansa.

Seuraavaksi tarkastellaan yrityksiä, joista perinnönjättäjä omisti enemmistön, mutta ei aivan kaikkia osakkeita, eli 50–99 prosenttia. Näistä yrityksistä 68 prosenttia oli perinnönjättäjän kuolinvuotta seuraavana vuotena yksittäisen perillisen enemmistöomistama ja kymmenessä prosentissa yksittäisellä perillisellä oli merkittävä vähemmistöosuus (yli 10 mutta alle 50 prosenttia). Seuraavan kahden vuoden aikana yksittäisen perillisen enemmistöomistamien yritysten osuus laskee siten, että kolmantena vuonna kuolinvuoden jälkeen sellaisia yrityksiä oli 46 prosenttia. Lisäksi 12 prosentissa yrityksistä suurimman osuuden omistava perillinen säilytti merkittävän vähemmistöomistuksen. Noin 30 prosentissa näistä yrityksistä yksikään perillinen ei omistanut vähintään kymmentä prosenttia osakkeista, ja 13 prosenttia yrityksistä oli lopettanut toimintansa.

Viimeiseksi tarkastellaan yrityksiä, jotka perinnönjättäjä omisti kokonaan ennen kuolemaansa. Näistä yrityksistä 58 prosenttia oli kuolinvuotta seuraavana vuotena yksittäisen perillisen kokonaan omistama, ja lisäksi kahdeksassa prosentissa yksittäinen perillinen omisti enemmistön. Joka neljäs yritys oli sellainen, jossa yksikään yksittäinen perillinen ei omistanut vähintään kymmentä prosenttia. Seuraavan kahden vuoden aikana perillisen kokonaan omistamien yritysten osuus vähenee, ja kolmantena vuonna kuoleman jälkeen se on enää 29 prosenttia. Yrityksiä, joissa suurin yksittäinen perillinen omistaja säilyttäisi alle sadan prosentin enemmistön tai merkittävän vähemmistöomistuksen, oli 12 prosenttia. Joka kolmannessa yrityksessä yksikään yksittäinen perillinen ei omistanut vähintään kymmentä prosenttia, ja yrityksistä joka neljäs oli lopetettu kokonaan.

Kuvio 21: Perinnöksi jätettyjen listaamattomien yritysten omistusten siirtymät perinnönjättäjän omistusosuuden mukaan

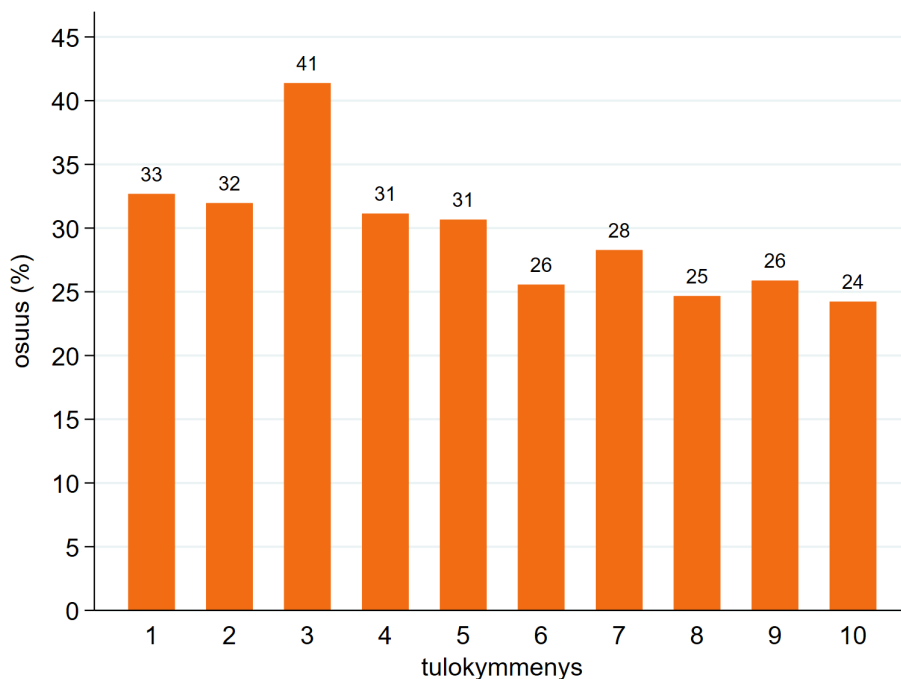

Kuvion 21 perusteella on siis melko tavallista, että ainakin joku perinnönsaajista säilyttää merkittävän omistusosuuden perinnöksi jätetyssä listaamattomassa yrityksessä. Analyysin perustella vaikuttaa siltä, että perinnönjättäjän enemmistöomistamissa yrityksissä on vähemmistöomisteisia tavallisempaa, että peritty yritys lakkautetaan, tai että yksikään perillinen ei säilytä vähintään kymmenen prosentin omistusosuutta. Jälkimmäinen tapaus sisältää myös tilanteet, joissa perilliset eivät omista yritystä enää ollenkaan, eli se on myyty kokonaan ulkopuolisille. Se, että perinnönjättäjän vähemmistöomistamissa yrityksissä perillisten merkittävä omistusosuus säilyy enemmistöomisteisia tavallisemmin saattaa johtua siitä, että ensin mainituissa omistusta oli siirretty eteenpäin jo ennen perinnönjättäjän kuolemaa, jolloin sukupolvenvaihdosta oli suunniteltu ja toteutettu jo ennen perintöä.

Kuviossa 22 tarkastellaan tulokymmenyksittäin, kuinka suuressa osassa perittyjä yrityksiä suurimman osuuden omistavan perinnönsaajan osuus oli alle kymmenen prosenttia kolmantena vuotena perinnönjättäjän kuoleman jälkeen. Osuuteen ei ole laskettu mukaan lakkautettuja yrityksiä, vaan mukana ovat ainoastaan yritykset, jotka on myyty kokonaan pois, tai joissa suurimman osuuden omistavan perinnönsaajan osuus on alle kymmenen prosenttia. Tulokymmenys on kuviossa määritelty perinnönjättäjän kuolinvuoden mukaan. Kuviossa ei erotella yrityksiä sen mukaan, mikä oli perinnönjättäjän omistusosuus, eli mukana ovat kaikki ne perinnöksi jätetyt noteeraamattomat osakeyhtiöt, joista perinnönjättäjä omisti vähintään kymmenen prosenttia kuolinvuottaan edeltävän vuoden lopussa.

Ylimmissä tulokymmenyksissä on muita tuloluokkia jonkin verran harvinaisempaa, että perinnönsaajat luopuvat omistuksestaan perityssä yrityksessä, tai että suurimman osuuden omistavan perinnönsaajan omistusosuus jää alle kymmenen prosentin. Erot tuloluokkien välillä eivät kuitenkaan ole suuria (noin 25–35 prosenttia kaikissa tulokymmenyksissä). Pienen havaintomäärän takia tuloluokkakohtaisissa luvuissa on jonkin verran vaihtelua, sillä tulokymmenyksittäinen havaintomäärä (perinnönsaaja-yritys-parit) on 200–400. Ainoastaan ylimmässä tulokymmenyksessä on selvästi muita enemmän havaintoja, lähes tuhat.

Kuvio 22: Osuus perityistä yrityksistä, joissa perinnönsaajan suurin omistusosuus on alle kymmenen prosenttia kolme vuotta perinnönjättäjän kuolinvuoden jälkeen tuloluokittain

6.3 Lahjoina annettujen yritysten omistus

Perintöjen lisäksi yritysvarallisuutta siirretään perillisten omistukseen usein myös lahjoina perinnönjättäjän ollessa vielä elossa. Seuraavaksi tarkastellaan lahjoina annettujen yritysten omistuksia lahjan antamisen jälkeisinä vuosina. Lahjaveroaineisto ei sisällä lahjaksi annetun yrityksen yritystunnusta, joten aineistosta ei voida täsmällisesti määrittää lahjaksi annettua yritystä tai sen osaomistusta. Suuntaa antavaa tarkastelua lahjojen kautta siirrettävästä yritysomaisuudesta voidaan kuitenkin tehdä tarkastelemalla sitä, miten noteeraamattomia arvopapereita lahjaksi saaneiden omistus osakeyhtiöissä kehittyy ennen ja jälkeen lahjansaannin.

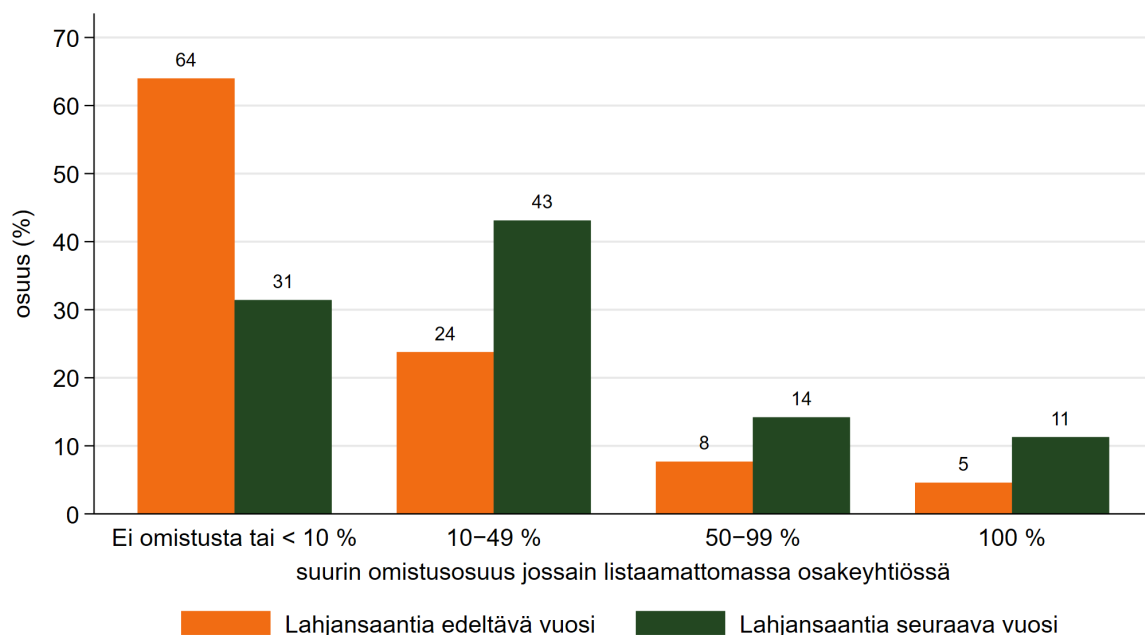
Kuviossa 23 esitetään, mikä oli noteeraamattomia arvopapereita lahjaksi saaneiden suurin yksittäinen omistusosuus listaamattomassa osakeyhtiössä ennen ja jälkeen lahjansaannin. Havaintoyksikkö on lahjansaaja-lahjansaamisvuosi, eli mukana voi olla saman yrityksen lahjaksi saatuja osakkeita eri vuosina. Kuitenkin suurin osa lahjansaajista sai niitä vain yhtenä havaintovuotena (lahjansaaja-vuosi-pareja oli 11 679 ja erillisiä lahjansaajia 10 794 vuosina 2017–2022). Lahjaveroaineiston avulla ei voida tunnistaa, minkä yrityksen osakkeita on saatu, joten suurin yksittäinen omistusosuus voi koskea jotain toista kuin lahjaksi saatua yritystä.³¹

³¹Aineistosta havaitaan, että viisi prosenttia lahjansaajista omisti kokonaan jonkin osakeyhtiön jo ennen lahjaksi saatuja noteeraamattomia arvopapereita. Näissä tapauksissa lahja ei määritelmällisesti ole voinut sisältää sen yrityksen osakkeita, jotka lahjansaaja omisti jo kokonaan.

Lahjaveroaineiston puutteista huolimatta kuviosta havaitaan, että noteeraamattomien arvopapereiden saaminen lahjaksi on todennäköisesti merkittävä tie osakeyhtiön omistajuuteen. Kaksi kolmesta lahjansaaajasta ei omistanut listaamattomia osakkeita tai omisti enimmilläänkin alle kymmenen prosenttia jonkin yrityksen osakkeista lahjansaantia edeltävänä vuotena. Joka neljännellä oli merkittävä vähemmistöomistus (10–49 prosenttia) jossain yrityksessä. Vain noin joka kahdeksas omisti enemmistön jostain osakeyhtiöstä jo ennen lahjansaamista. Vähintään kymmenen prosenttia osakeyhtiöstä omistaneiden osuus oli kuitenkin kaiken kaikkiaan melko suuri, joten nämä saaajat ovat voineet saada lahjaksi yritysomaisuutta jo aiemmin. Tämä havainto voi suurelta osin selittyä sillä, että lahjoina tapahtuva yritysomistusten siirtäminen tehdään usein vähitellen.

Vuosi lahjansaannin jälkeen lahjansaaajien yritysomistukset kasvavat selvästi. Kahdella kolmesta lahjansaaajasta oli vähintään kymmenen prosentin osuus jossain yrityksessä. Näistä neljäsosalla oli enemmistöosuus, ja noin joka kymmenes lahjansaaaja oli jonkin osakeyhtiön ainoa omistaja. Toisaalta joka kolmannella lahjansaaajalla suurin omistusoosuus yksittäisestä yrityksestä oli alle kymmenen prosenttia, eli monen lahjan kohdalla siirretään kerralla vain pieni osuus yrityksen omistuksesta. Mahdollinen siirrettävien osakkeiden osuus osakekannasta riippuu tietenkin siitä, paljonko lahjanantaja osakkeita omistaa, ja monen lahjanantajankin omistusosuus voi olla pieni. Mikäli lahjassa siirtyy alle kymmenen prosenttia yrityksestä, ei lahja ole oikeutettu sukupolvenvaihdoshuojenukseen.

Kuvio 23: Lahjansaaajan suurin yksittäinen omistusosuus listaamattomassa osakeyhtiössä ennen ja jälkeen noteeraamattomien arvopapereiden saamista

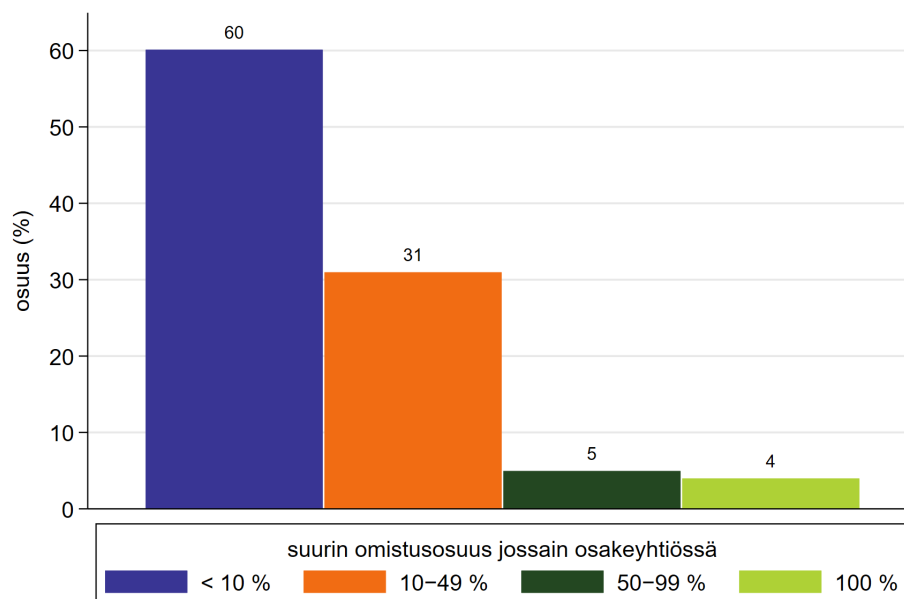

Kuviossa 24 tarkastellaan lähemmin omistuksen kehitystä niillä lahjansaaajilla, jotka eivät omistaneet listaamattomia osakkeita ennen lahjansaamista tai omistivat enim-

millään alle kymmenen prosenttia jostain osakeyhtiöstä. Nämä lahjansaajat muodostivat kaksi kolmasosaa kaikista noteeraamattomia arvopapereita lahjaksi saaneista, ja heidän omistusosuutensa muutosta tarkastelemalla voidaan arvioida, kuinka merkittävässä määrin yritysvarallisuutta siirretään lahjojen avulla lähestulkoon kokonaan uusille omistajille.

Vuosi lahjansaamisen jälkeen kuusi kymmenestä saajasta omisti yhä enimmilläänkin alle kymmenen prosenttia jostain listaamattomasta osakeyhtiöstä. Noin joka kolmas oli noussut merkittäväksi vähemmistöomistajaksi, ja noin joka kymmenennestä oli tullut enemmistöomistaja. Aiemmin vain vähän tai ollenkaan osakkeita omistaneista suurin osa saa siis vain pieniä omistusosuuksia lahjoina. Kuitenkin varsin suurelle osalle niistä, joilla ei aiemmin ollut merkittäviä omistusosuuksia, lahjaksi saadut osakkeet toimivat merkittävänä väylänä omistajuuteen ja yritysten sukupolvenvaihdosten toteutukseen. Luvuissa 4 ja 5 nähtiin myös, että yritysvarallisuutta siirtyy useammin lahjojen kuin perintöjen kautta.

Kuvio 24: Lahjansaajan suurin yksittäinen omistusosuus listaamattomassa osakeyhtiössä noteeraamattomien arvopaperien saamisen jälkeen niillä saajilla, jotka eivät omistaneet vähintään kymmentä prosenttia mistään yrityksestä ennen lahjansaantia

7 Perintöverot ja maksuvaikeudet

Eräs perintöverotuksen koettu ongelma on se, että verovelvollinen ei välttämättä kykene realisoimaan perittyä omaisuutta veron suorittamiseksi, jolloin perintöverotus voi aiheuttaa maksuvaikeuksia. Pahimmillaan perintöverotus voi johtaa ulosottoon, mikäli veroa ei makseta ajoissa. Tarkastelemme omaisuuden perimisestä aiheutuvia haasteita maksukyvyllä tutkimalla perintö- tai lahjaveron laiminlyönnistä seuranneita ulosottohakemuksia,

sekä arvioimalla, kuinka suuria perinnöt tyypillisesti ovat suhteessa käytettävissä oleviin vuosituloihin tulonsaajaryhmittäin. On kuitenkin huomioitava, että perinnöstä on mahdollista myös luopua (Perintökaari 40/1965 luku 17), ja siten kaikki mahdolliset seuraukset perinnönsaannista ovat myös tulosta perinnönsaajan päätöksestä ottaa perintö vastaan.

7.1 Perintöverot ja ulosottopäätökset

Tarkastelemme perintöverosta johtuvia ulosottomerkintöjä hyödyntämällä ulosottoja koskevaa Tilastokeskuksen rekisteriaineistoa. Ulosottotiedoissa on merkintä siitä, onko ulosottomerkintä koitunut perintö- tai lahjaveron laiminlyönnistä. Lahjaverosta seuranneita ulosottomerkintöjä ei voida erottaa perintöverosta seuranneista, mutta kun tarkasteluun otetaan vain perintöä saaneet, on todennäköistä, että merkintä johtuu nimenomaan perintöveron maksamatta jättämisestä. Vuosina 2017–2022 perintöveroaineistossa oli 317 000 yksittäistä henkilöä, jolle määrättiin maksettavaksi perintöveroa. Näistä perinnönsaajista 4 825 eli noin 1,5 prosenttia sai perintö- tai lahjaveron laiminlyönnistä johtuvan ulosottomerkinnän perintöveropäätöksen jälkeen.³² Perintöverosta johtuva ulosotto muutaman vuoden sisällä perinnön saamisesta on siis kokonaisuudessaan melko harvinaista. Näiden ulosottomerkinnän saaneiden perillisten perinnön mediaani oli 50 414 euroa ja keskiarvo 96 592 euroa. Määrätyn perintöveron mediaani oli 2 790 euroa ja keskiarvo 10 809 euroa. Kaikilla perintöveroa maksamaan määrättyillä perinnönsaajilla perinnön mediaani oli 50 493 euroa ja keskiarvo 101 745 euroa. Perintöveron mediaani oli 2 745 euroa ja keskiarvo 11 267 euroa. Ulosottoon joutuneiden perinnöt ja perintöverot olivat mediaaniltaan ja keskiarvoltaan siis käytännössä samankokoisia kuin kaikilla perintöveroa maksamaan määrättyillä.³³ Ei siis vaikuta siltä, että ulosottoon joutumista selittäisi erityisen suuren perinnön saanti.

Kuviossa 25 tarkastellaan perintöveron laiminlyönnin takia ulosottoon joutuneita tulokymmenyksittäin perinnön saamista edeltävän vuoden tuloaseman mukaan. Tulokymmenykset on määritelty samoin kuin alaluvussa 4.3 ja mukana ovat ne perilliset, jotka asuivat Suomessa perinnön saamista edeltävän vuoden lopussa. Tarkastelussa mukana olevien perillisten kokonaismäärä, 3 992, on pienempi kuin edellä mainittu ulosottoon joutuneiden määrä (4 825), koska aineistossa ei ollut kaikille havainnolle perintöveropäätöstä edeltävän vuoden tulotietoja.

Kuvion 25 vasemmanpuoleisessa paneelissa on perintöveron laiminlyönnin takia

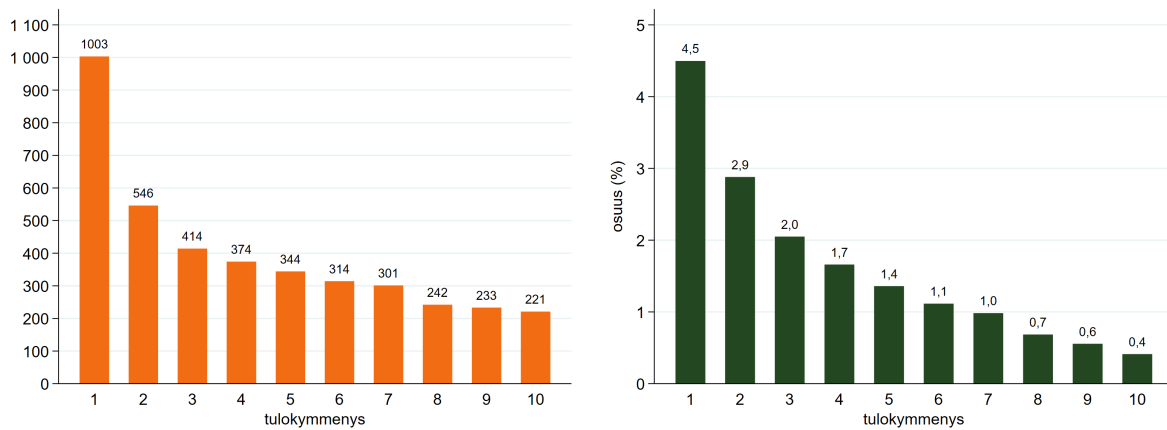
³²Ulosottomerkintöjen seuranta ulottuu aineistossa toukokuuhun 2024 ja on mahdollista, että vuosina 2017–2022 perintöveroa maksamaan määrätty saavat perintö- tai lahjaveron laiminlyönnistä johtuvia ulosottomerkintöjä myös sen jälkeen

³³Mikäli perinnönsaaja sai vuosina 2017–2022 useamman kuin yhden veronalaisen perinnön, on edeltävissä perinnön ja perintöveron määrissä huomioitu se perintö, jossa maksettavan perintöveron määrä oli suurin. Kaikista perintöveroa maksamaan määrättyistä noin kymmenen prosenttia sai useamman kuin yhden veronalaisen perinnön, ja ulosottoon joutuneista noin seitsemän prosenttia sai useamman kuin yhden perinnön. Eli myöskään useamman perinnön saaminen ja siten perintöverojen kasautuminen ei näyttäisi selittävän ulosottoa.

ulosottoon vuosina 2017–2022 joutuneiden lukumäärä ja oikeanpuoleisessa ulosottoon joutuneiden osuus kaikista tulokymmenyksen perintöveroa maksamaan määrättyistä perinnönsaajista vuosina 2017–2022. Eniten ulosottoon joutuneita, noin tuhat, oli odotetusti ensimmäisessä tulokymmenyksessä eli pienituloisimpien joukossa. Neljäsosa ulosottoon joutuneista kuului ensimmäiseen tulokymmenykseen, vaikka ensimmäiseen tulokymmenykseen kuuluvien osuus veronalaista perintöä saaneista oli vain seitsemän prosenttia. Ulosottoon joutuneiden lukumäärä laskee tulojen mukaan, vaikka kaikkien veronalaista perintöä saaneiden lukumäärä kasvaa tulokymmenyksen mukaan. Ensimmäisessä tulokymmenyksessä 4,5 prosenttia perintöä saaneista sai perintöveroja koskevan ulosottomerkinnän, kun taas kolmessa korkeimmassa tulokymmenyksessä tämä osuus oli alle prosentin. Perintöveron maksamatta jättämisen takia ulosottoon joutuminen on siis kaikkein pienituloisimmilla selvästi muita yleisempää, mutta silti vain harva alimman tulokymmenyksen perinnönsaaja saa perintöveron laiminlyömisestä johtuvan ulosottomerkinnän. Pienituloiset ovat ylipäänsä yliedustettuna ulosottoon joutuneiden keskuudessa, ja perintöveron laiminlyönnistä ulosottomerkinnän saaneilla on voinut olla erityyppisiä maksuvaikeuksia jo ennen perinnön saamista. Maksuvelvoitteiden laiminlyöminen ei myöskään aina johdu maksukyvyttömyydestä, vaan syynä voi olla myös välinpitämättömyys tai inhimillinen unohdus suorittaa maksu ajallaan.

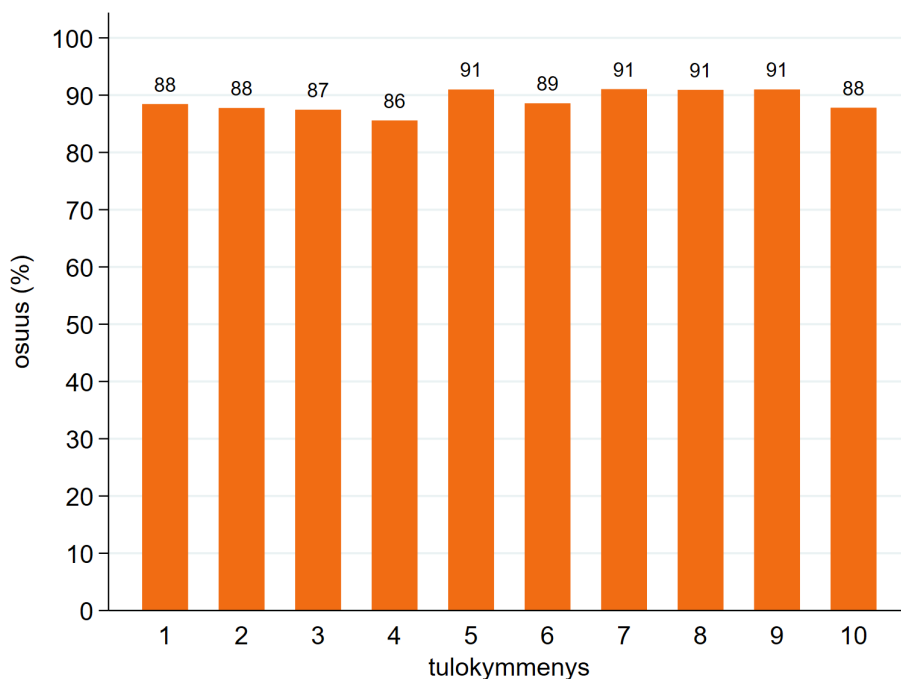
Kuviossa 26 esitetään, kuinka suuri osa tulokymmenyksen ulosottoon joutuneista peri kiinteää omaisuutta (asunto-osakkeet, kiinteistöt, yritykset, maatilat). Kaikissa tulokymmenyksissä noin yhdeksän kymmenestä ulosottoon joutuneesta peri kiinteää varallisuutta. Koska mukana olevat perinnöt ovat veronalaisia, eli arvoltaan vähintään 20 000 euroa, on melko ilmeistä, että niistä suurin osa sisältää kiinteää varallisuutta, sillä ne perinnöt, jotka eivät sisältäneet asunto-, kiinteistö-, tai yritysvarallisuutta, olivat pääsääntöisesti pieniä. Valtaosa ulosottoon joutuneiden kiinteästä varallisuudesta selittyy asunto- ja kiinteistöomaisuudella, jota peri kaikissa tulokymmenyksissä yli 80 prosenttia ulosottoon joutuneista. Yritysvarallisuutta perineiden osuus oli enimmillään 16 prosenttia ylimmän kymmenyksen ulosottoon joutuneilla ja alimmillaan kahdeksan prosenttia kolmannessa ja neljännessä tulokymmenyksessä. Vain harva ulosottoon joutuneista siis peri yritysvarallisuutta, ja yritysvarallisuutta perineistäkin merkittävä osa peri myös asunto- tai kiinteistövarallisuutta.

Kuvio 25: Perintöveron maksamatta jättämisestä ulosottoon joutuneiden lukumäärä ja osuus perintöveroa maksamaan määräytyistä tulokymmenyksittäin, vuodet 2017–2022

(a) Ulosottoon joutuneiden lukumäärä (b) Osuus perintöveroa maksamaan määräytyistä

Kuvio 26: Asunto-, kiinteistö- tai yritysvarallisuutta perineiden osuus tulokymmenyksen ulosottoon joutuneista

7.2 Perintöverot suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin

Perintöveron maksaminen saattaa tuottaa taloudellisia haasteita, vaikka perinnönsaaja välttyisi ulosotolta. Lisäksi perintövero menee ulosottoon vasta kun sen maksamiseen annettu enimmäisaika on kulunut. Enimmäismaksuaika oli aineistossa mukana olevina vuosina kaksi vuotta perintöveron ensimmäisestä eräpäivästä, ja nykyään maksuaikaa on kymmenen vuotta.

Yksi tapa tarkastella perintöverotaakkaa on suhteuttaa määrätty vero perinnönsaajan käytettävissä oleviin tuloihin. Asuntojen tai listaamattomien yritysten kaltaista vaikeammin myytävissä olevaa omaisuutta perivillä veron maksaminen perinnön avulla ei välttämättä onnistu helposti, ainakaan lyhyellä aikavälillä. Mikäli perinnönsaajalla ei myöskään ole muuta likvidiä varallisuutta perintöveron kattamiseksi, joutuu perinnönsaaja näissä tilanteissa maksamaan perintöveron tuloistaan (tai hankkimalla lainarahoitusta). Tuloksia tulkitessa on kuitenkin pidettävä mielessä, että käytetyssä aineistossa ei ole tietoa perinnönsaajien varallisuudesta ja on siten mahdollista, että tarkasteltavilla henkilöillä on myös varallisuutta, jota voi käyttää perintöveron maksamiseen.

Kuviossa 27 suhteutetaan määrätty perintövero perijän vuosittaisiin käytettävissä oleviin henkilökohtaisiin tuloihin tulokymmenyksittäin. Perintövero on siis suhteutettu henkilökohtaisiin tuloihin, mutta perinnönsaajan tulokymmenys on määritelty muun raportin tavoin asuntokunnan tulokymmenyksen mukaan. Käytettävissä olevat tulot ja asuntokunnan tulokymmenys on määritetty kuten alaluvussa 4.3. Kuviossa 27 on huomiotu vain ne perinnönsaajat, joille määrättiin perintöveroa, ja joilla oli nollaa suuremmat käytettävissä olevat tulot (yhteensä noin 330 000 perintöä).

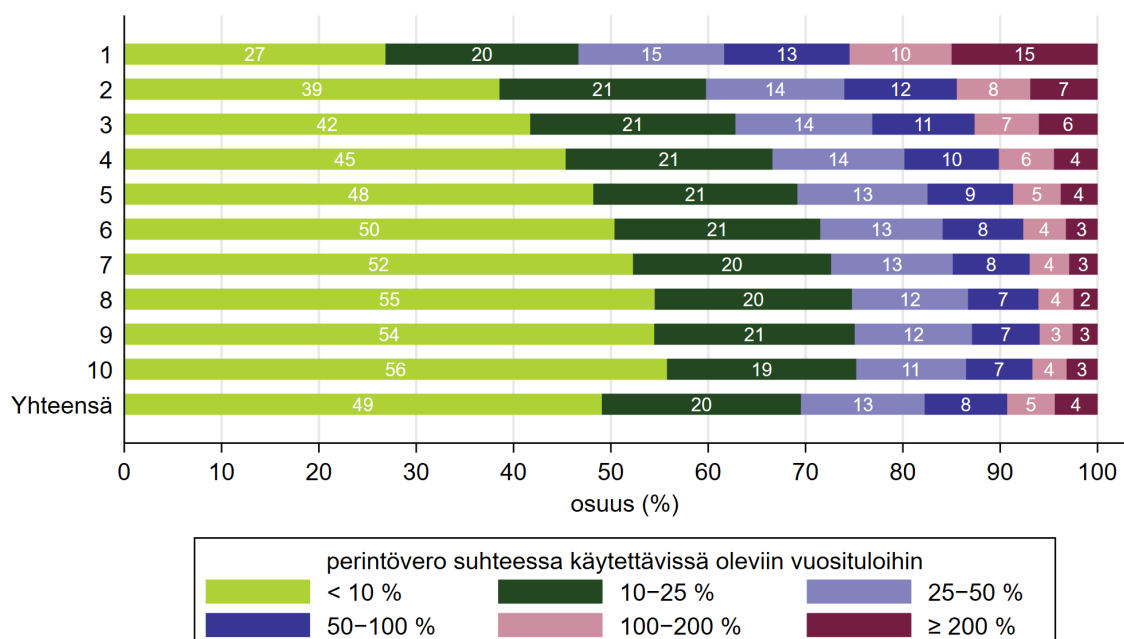
Kuviosta 27 nähdään, että keskimäärin 49 prosentilla perintöveroa maksamaan joutuneista perintöveron suhde käytettävissä oleviin vuosituloihin oli alle kymmenen prosenttia. Joka viidennellä suhdeluku oli 10–25 prosenttia, 13 prosentilla perinnönsaajista suhdeluku oli 25–50 prosenttia ja yhdeksällä prosentilla se oli 50–100 prosenttia.³⁴ Yhteensä yhdeksällä prosentilla perintövero oli suurempi kuin käytettävissä olevat vuositulot, ja neljällä prosentilla vero oli vähintään kaksinkertainen suhteessa vuosittaisiin nettotuloihin. Aineistossa olevat perintöveropäätökset ovat ajalta, jolloin perintöveron maksuaika oli kaksi vuotta (nykyään kymmenen vuotta). Näin ollen neljässä prosentissa veronalaisista perinnöistä (noin 15 000 perintöä) perintövero suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin oli niin suuri, että sitä ei olisi ollut mahdollista kattaa maksuajan puitteissa omilla käytettävissä olevilla tuloilla. Perintöveron eräpäivän ylittävältä maksuajalta peritään lisäksi melko korkeaa vuosittaista viivästyskorkoa (kahdeksan prosenttia vuonna 2025), joka kasvattaa maksutaakkaa entisestään.

Kun tarkastellaan perintöveron ja tulojen suhdetta tulokymmenyksittäin havaitaan, että pienituloisilla on suhteellisesti enemmän sellaisia perintöjä, joissa perintövero suhteessa saajan tuloihin on korkea. Tulonsaajien ylemmän puolikkaan tuloluokissa (kymmenykset 6–10) suhdeluvun jakauma on keskenään melko samanlainen. Sen sijaan alemmassa tulopuolikkaassa se osuus perinnönsaajista, joilla perintövero ylittää vuositulot, on sitä suurempi, mitä pienempituloinen perinnönsaajan asuntokunta on. Alimmassa tulokymmenyksessä joka neljännessä perinnössä perintövero oli käytettävissä olevia vuosituloja suurempi, kun taas ylimmässä kymmenyksessä osuus oli seitsemän prosenttia.

³⁴Välien alarajat kuuluvat väliin ja ylärajat eivät kuulu väliin, eli esimerkiksi 50–100 prosenttia on ”vähintään 50 mutta alle 100 prosenttia”.

Alimmassa tulokymmenyksessä oli suhteessa selvästi muita tuloluokkia vähemmän niitä, joilla perintövero oli alle kymmenen prosenttia suhteessa vuosituloihin. Alimmassa tulokymmenyksessä oli noin 23 000 verovelvollista perinnönsaajaa, joten näistä noin 6 000 perillistä sai maksettavakseen vuositulojaan suuremman perintöveron. Perintöveroa mak samaan määrätyn perintöveron ja käytettävissä olevien tulojen suhteen pieneneminen tulojen kasvaessa on yhdenmukainen sen kanssa, mitä aiemmin havaittiin perintöjen koosta. Poislukien ylimmät tuloluokat, perintöjen keskimääräinen koko ei vaihtele merkittävästi tuloluokkien välillä (kuvio 8). Luonnollisesti siten alimmissa tuloluokissa perintövero suhteessa tuloihin on muita tuloluokkia suurempi.

Kuvio 27: Perintövero suhteessa vuosittaisiin käytettävissä oleviin tuloihin tulokymmenyksittäin

Suuri perintövero suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin voi erityisesti aiheuttaa ongelmia, mikäli perintöveroa ei voida maksaa saadulla perinnöllä. Kuviossa 28 tarkastellaan perintöveron ja tulojen suhdetta sen mukaan, sisälsikö perintö kuviossa esitetyjä varallisuuslajeja (asunnot, kiinteistöt, yritykset, maatilat). On kuitenkin huomioitava, että näitä varallisuuslajeja sisältäneet perinnöt ovat voineet lisäksi sisältää likvidiä varallisuutta, jota voi käyttää perintöveron maksuun.

Asunto-osakkeen perineistä 63 prosentilla perintövero oli alle neljäsosan käytettävissä olevista vuosituloista, 12 prosentilla vero oli suurempi kuin vuositulot, ja kuudella prosentilla se oli vähintään kaksinkertainen vuosituloihin nähden. Pienituloisissa asuntovarallisuutta perineissä oli suhteessa enemmän niitä, joilla perintövero oli vähintään vuositulojen verran. Yli mediaanitulon ansainneilla jakauma oli hyvin samankaltainen. Kiinteistöjen kohdalla perintöverojen ja vuositulojen suhdeluvun jakauma on hyvin samanlainen kuin asunto-osakkeiden kohdalla. Asunto-osakkeen tai kiinteistön perineissä oli

siis hieman enemmän erittäin suuren suhteellisen verotaakan perintöjä kuin kaikissa perinnöissä yhteensä, mutta ero ei ole suuri.

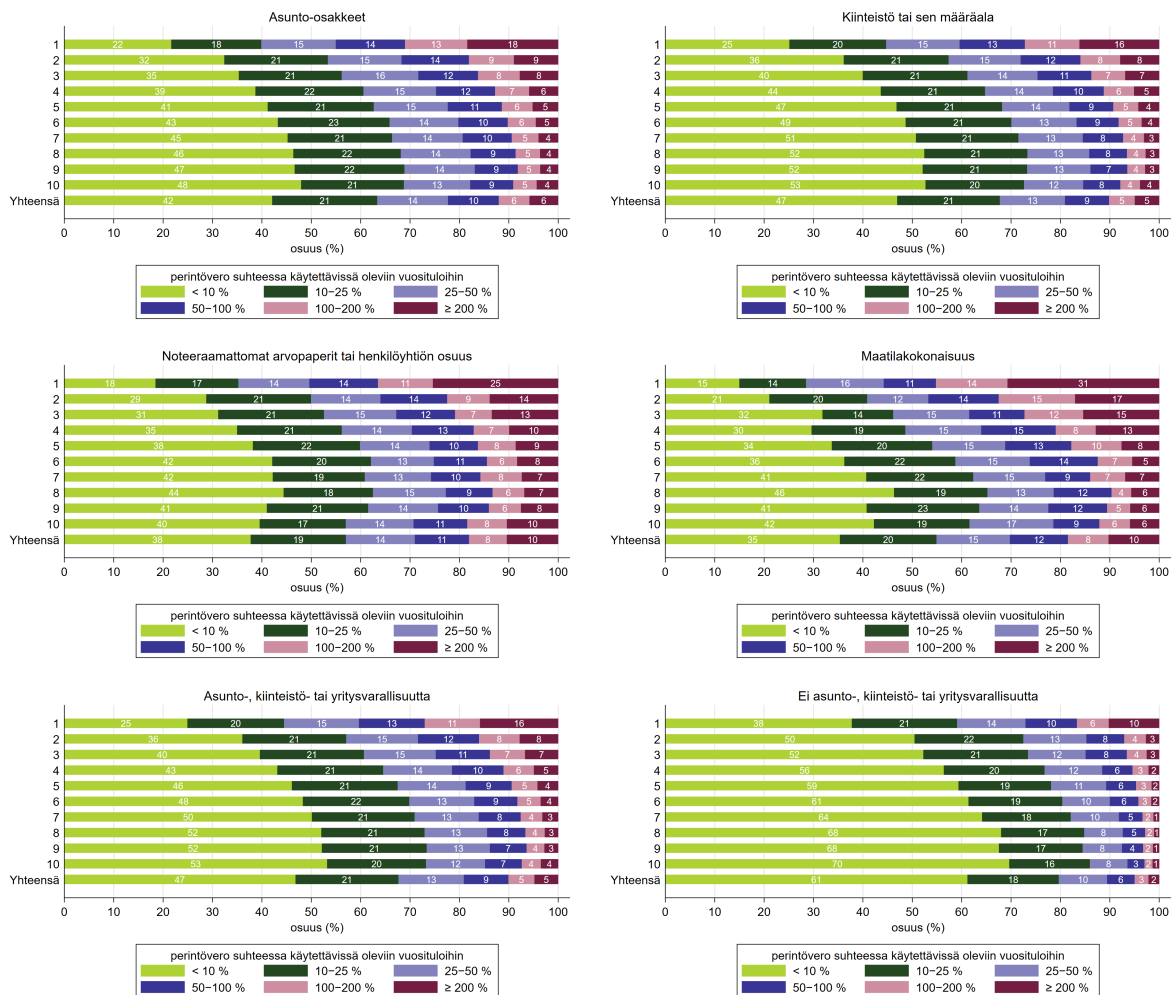
Noteeraamattomia arvopapereita tai henkilöyhtiön osuuden sisältäneissä perinnöissä perintöveron ja tulojen suhdeluvun vaihtelu tuloluokittain poikkeaa muista perinnöistä. Kaikkein pienituloisimmissa on suhteellisesti eniten niitä, joilla verotaakka oli suhteellisen suuri. Peräti 36 prosentilla näistä perinnönsaajista se oli vähintään vuositulojen verran. Vähiten vuositulot ylittäneitä ja eniten alle kymmeneen prosenttiin tuloista jääneitä on kahdeksannessa tulokymmenyksessä, mutta sitä suuremmissa tuloissa vastaava osuus kasvaa hieman. 18 prosentilla ylimmän tulokymmenyksen perinnönsaajista perintövero ylitti vuositulot. Tämä osuus oli suurempi kuin tulokymmenyksissä 4–9. Suurin tuloluokka sisältää suurimmat yritysvarallisuutta sisältävät perinnöt, mikä selittää tätä havaintoa. Suurimman tulokymmenyksen yritysvarallisuutta perineitä, joilla perintövero oli vähintään vuositulojen verran, oli lukumäärällisesti lähes 500. Kaikki tuloluokat huomioiden noteeraamattomia arvopapereita sisältäneistä perinnöistä 57 prosenttia oli sellaisia, joissa perintövero oli alle neljäsosan vuosituloista, ja 18 prosenttia oli sellaisia, joissa vero ylitti vuositulot. Maatilan perineissä alimman tulokymmenyksen perinnönsaajissa oli suhteellisesti huomattavan paljon niitä, joilla perintövero oli vuosituloja suurempi, noin 45 prosenttia. Maatiloja perineillä suuri perintövero suhteessa tuloihin oli kaikissa tuloluokissa tavallisempaa kuin asunto- tai kiinteistövarallisuutta perineillä tai perinnöissä keskimäärin. Perintöverovelvollisia maatilan perineitä oli kuitenkin kaiken kaikkiaan vain 4 544. Lisäksi on huomioitava, että yritysvarallisuuden osalta perintöveron koroton maksa-aika oli tarkasteluhetkellä kymmenen vuotta perinnön saamisesta.

Jotain yllä läpikäytyä neljää varallisuuslajia (asunto-, kiinteistö-, tai yritysvarallisuus) perineistä 68 prosentilla perintövero oli alle neljäsosan vuosituloista. Kymmenellä prosentilla se oli vähintään vuositulojen verran ja viidellä prosentilla vähintään kaksinkertainen vuosituloihin nähden. Tuloluokittain tarkasteltuna suhdelukujen osuus perinnöistä on hyvin samanlainen kuin asunto-osakkeen tai kiinteistön perineillä. Kaikkein pienituloisimmissa on huomattavan paljon korkean suhteellisen verotaakan perintöjä, ja ylimmässä tulopuolikkaassa perintöveron ja tulojen suhde on melko samanlainen kaikissa kymmenyksissä.

Verrattuna perintöihin, joissa ei ollut asunto-, kiinteistö- ja yritysvarallisuutta, oli näitä varallisuuslajeja sisältäneissä perinnöissä suhteellisesti selvästi enemmän niitä, joilla perintövero suhteessa tuloihin oli pieni. Havainto on ilmeinen, koska asunto-, kiinteistö- tai yritysvarallisuutta sisältäneiden perintöjen arvo, ja siten määrätty perintövero, oli mediaaniltaan ja keskiarvoltaan selvästi muita perintöjä suurempi. Neljä viidestä asunto-, kiinteistö-, tai yritysvarallisuutta sisältämättömästä perinnöstä oli sellaisia, joissa perintövero oli alle 25 prosenttia suhteessa vuosituloihin. Vähintään vuositulojen kokoisia perintöveroja oli viisi prosenttia, ja vuosituloihin nähden vähintään kaksinkertaisia perintöveroja oli kaksi prosenttia. Näin ollen vain hyvin harvassa asunto-, kiinteistö-, tai yritysvarallisuutta sisältämättömässä perinnössä perintövero suhteessa saajan tuloihin

nousee huomattavaksi, ja lisäksi näissä perinnoissa perinnön arvo muodostunee etupäässä likvidistä omaisuudesta kuten rahasta tai noteeratuista arvopapereista, jotka on helpompi realisoida markkinahintaan ja joiden avulla on helpompaa maksaa määrätty perintöverot.

Kuvio 28: Eri varallisuuslajeja perineiden perintöverosuhteessa vuosittaisiin käytettävissä oleviin tuloihin tuloluokittain

8 Perintöverotuksen uudistuksen mahdollisten vaikutusten arviointi

Tässä luvussa arvioidaan edellä esitetyn aineistoanalyysin ja tutkimuskirjallisuudesta koottujen empiiristen tulosten pohjalta, miten perintöverotuksen poistaminen ja sen korvaaminen luovutusvoittoverolla voisi vaikuttaa erityyppisiin veronmaksajiin sekä perinnöistä kerättyihin verotuloihin. Koska sekä perintö- että luovutusvoittoverotus kohtelevat eri varallisuuslajeja eri tavoin, tarvittaisiin yksityiskohtaisten laskelmien tekoon tarkkoja tietoja perintöjen varallisuuslajeista. Kuten edellä luvussa 4 todettiin, saatavilla olevien perintöveroaineistojen avulla ei voida kuitenkaan täysin luotettavasti ja kattavas-

ti arvioida varallisuuslajikohtaisia perintöjä ja perintöveroja nykyjärjestelmässä. Lisäksi luovutusvoittoveron verokertymien arviointi edellyttäisi tietoa perityn varallisuuden hankintamenoista, mutta tätä tietoa ei ole saatavilla. Näistä syistä tässä luvussa esitetyt numeeriset arviot on tulkittava vain suuntaa ja suuruusluokkaa antaviksi arvioiksi. Lisäksi käyttäytymismuutosten, erityisesti verosuunnitteluun kokoluokkaan liittyvän reagoinnin, etukäteisarviointi on haastavaa.

Varallisuuslajikohtaiset verot. Yritysvarallisuus vastaa vain verrattain pientä osaa perintö- ja lahjaverotuksen kokonaisuudesta. Perintö- ja lahjaveron poistamisen vaikutukset verotuloihin syntyisivätkin etupäässä muiden varallisuuslajien, erityisesti asuntojen ja kiinteistöjen, verokohtelun muuttumisesta. Asunto- ja kiinteistövarallisuus muodostaa yhteensä arviolta 42 prosenttia perintöjen ja lahjojen yhteenlasketusta arvosta (keskimäärin 3,7 miljardia euroa vuosina 2017–2022) ja 40 prosenttia perintö- ja lahjaverojen summasta (318 miljoonaa euroa vuodessa). Yritysvarallisuuden (listaamattomat yhtiöt ja maatilat) osuus perintöjen ja lahjojen yhteenlasketusta arvosta oli arviolta noin 19 prosenttia (1,7 miljardia euroa vuodessa) ja osuus perintö- ja lahjaveroista noin 15 prosenttia (118 miljoonaa euroa vuodessa). Loput perinnöistä ja lahjoista ovat muun muassa rahavaroja, noteerattuja arvopapereita kuten rahastoja ja listattuja osakkeita sekä ajoneuvoja.

Käteistä rahaa tai muuta likvidiä omaisuutta ei veroteta luovutusvoittoverotuksessa lainkaan (pl. noteraatut arvopaperit ja muut vastaavat omaisuuserät, joille voidaan määrittää hankintahinta). Käytössä oleva aineisto ei kuitenkaan mahdollista tällaisen varallisuuden tarkempaa erittelyä. Edellä olevien lukujen perusteella voidaan kuitenkin varovasti arvioiden olettaa, että noin neljännes nykyjärjestelmän puitteissa peritystä varallisuudesta koostuisi sellaisesta omaisuudesta, joka olisi luovutusvoittoverossa verosta vapaata. Näin ollen voidaan suuntaa antavasti arvioida, että noin 25 prosenttia nykyisen perintöveron veropohjasta tulisi verosta vapaaksi luovutusvoittoveroon siirtymisen myötä. Tämä vastaa noin 160 miljoonan euron verotulojen vähenemistä vuositason 2017–2022 aineiston perusteella. Vuoden 2023 perintöverotuloista 25 prosentin osuus olisi ollut noin 280 miljoonaa euroa. Lahjaverojen osalta käteisvarat käsittävät arviolta noin 63 miljoonaa euroa verotuloista vuositason.

Koska luovutusvoittoverotus suosisi käteistä tai muuta likvidiä varallisuutta, voidaan olettaa, että perinnönjättäjät realisoisivat kiinteää luovutusvoittoveron piiriin kuuluvaa omaisuutta ennen perinnön tai lahjan jättämistä, mikä kasvattaisi tämän varallisuuslajin osuutta peritystä ja lahjoitetusta varallisuudesta. Kannustimet tämänkaltaiseen verosuunnittelukäyttäytymiseen ovat erityisen merkittäviä asuntojen ja kiinteistöjen kohdalla, joista ei nykyjärjestelmässä makseta elinaikana luovutusvoittoveroa, mikäli niissä on itse asuttu vähintään kahden vuoden ajan ennen myyntiä. Luovutusvoittovero koskisi kuitenkin perintönä tai lahjana saatua asuntoa. Jos taas saaja myisi asunnon vasta perinnön tai lahjan saatuaan, joutuisi hän maksamaan myyntivoitosta luovutusvoittoveroa. Luovutusvoittoveroon siirtymiseen liittyvien verosuunnitteluvaikutusten mahdollis-

ta kokoluokkaa on kuitenkin hankala arvioida, sillä tämänkaltaisista tapauksista ei ole saatavilla tutkimukseen perustuvaa empiiristä näyttöä.

Asunto- ja kiinteistövarallisuus. Kiinteän omaisuuden kuten asuntojen ja yritysten osalta luovutusvoittoveroon siirtymisen mahdolliset vaikutukset ovat vahvasti sidoksissa varallisuuden myyntiin perinnön saamisen jälkeen sekä luovutusvoittoveron tarkempiin yksityiskohtiin. Perinnönsaajan tai vainajan puolison jääminen asumaan perittyyn asuntoon tai asuinkiinteistöön, jossa perinnönjättäjä asui ennen kuolemaansa, on melko tavallista. Kolme vuotta perinnönjättäjän kuoleman jälkeen arviolta noin 50 prosenttia asunnoista ja 75 prosenttia asuinkiinteistöistä on perillisen tai puolison asuma tai vailla vakituista asukasta. Vain noin joka neljäs peritty kiinteistö oli jonkun muun kuin perillisen asuma kolme vuotta perinnön jälkeen. Iso osa peritystä asuntovarallisuudesta on siis sellaista, johon ei kohdistuisi luovutusvoittoveroa nykytilanteessa, ainakaan lyhyellä aikavälillä. Mikäli oletetaan, että puolta asunto- ja kiinteistövarallisuudesta ei myydä perinnön jälkeen uudelle omistajalle, vastaisi näiden perintöjen verottomuus noin 135 miljoonaa euroa vuositasolla nykyiseen järjestelmään verraten vuosien 2017–2022 aineiston perusteella.³⁵

Niiden asuntojen ja kiinteistöjen osalta, jotka myydään eteenpäin, luovutusvoittoverotuksen tarkemmat yksityiskohdat määrittävät sen, miten uudelle omistajalle myytyjen asuntojen ja kiinteistöjen verokohtelu eroaisi luovutusvoittoverotuksessa verrattuna nykyiseen perintöveroon (ks. luku 3.2). Asiaa voidaan havainnollistaa seuraavan kuvitteellisen esimerkin avulla. Oletetaan, että lähisukulainen perii yksin omaisensa aiemmin omistaman perinnönjättöhetkellä 100 000 euron arvoisen velattoman asunnon (vastaa suunnitteen keskimääräistä nettoasuntovarallisuutta aineistossa). Nykyisessä perintöverotuksessa ensimmäisen veroluokan perilliset maksaisivat tästä perinnöstä veroa 8 700 euroa ja toisen veroluokan perilliset 20 500 euroa, riippumatta siitä myydäänkö asunto eteenpäin uudelle omistajalle (olettaen, että perinnönsaaja ei ole oikeutettu perintöveron vähennyksiin).

Luovutusvoittoverotuksessa veroa ei tule maksettavaksi, mikäli asuntoa tai kiinteistöä ei myydä eteenpäin.³⁶ Jos asunto myydään uudelle omistajalle, riippuvat veroseuraukset luovutusvoittoverotuksessa määritetystä hankintahinnasta. Mikäli hankintahinta määritellään perintöhetken arvon mukaan (100 000 euroa), ja asunto myydään tähän hintaan tai edullisemmin, ei asunnon myyntitulosta tule maksettavaksi luovutusvoittoveroa. Hankintahintaa edullisemmin myyty asunto synnyttäisi luovutustappiota, jonka perinnönsaaja voisi vähentää mahdollisista muista pääomatuloistaan. Luovutusvoittovero olisi siis selvästi perintöveroa edullisempi, etenkin toisessa perintöveroluokassa. Luo-

³⁵Järjestelmien välistä arviointia asuntojen ja kiinteistöjen osalta kuitenkin hankaloittavat tilanteet, joissa perinnönsaajia on useampia. Tällöin osalle perinnönsaajista voi kohdistua luovutusvoittovero, mutta asuntoon tai kiinteistöön asumaan jäävän perillisen kohdalla näin ei välttämättä tapahdu.

³⁶Lisäksi on huomioitava, että maa- tai metsätalouteen kuuluvan kiinteän omaisuuden, joka on ollut yli 10 vuotta verovelvollisen omistuksessa, luovutus lähisukulaiselle on nykyisellään verotonta luovutusvoittoverotuksessa.

vutusvoittovero jäisi perintöveroa pienemmäksi myös silloin, kun myyntihinta olisi vain vähän hankintamenoa (perintöhetken arvo) korkeampi.

Jos hankintahinta määritellään todellisen alkuperäisen ostohinnan mukaisesti, niin silloin luovutusvoittovero määritellään asunnon myyntihinnan ja tämän hankintameno välisen erotuksen perusteella. Oletetaan asunnon alkuperäiseksi hankintahinnaksi 50 000 euroa ja myyntihinnaksi 100 000 euroa, jolloin verotettava luovutusvoitto olisi 50 000 euroa.³⁷ Tällöin nykyisen luovutusvoittoveron veroprosenttien mukaisesti maksettavaa veroa kertyisi 15 800 euroa, olettaen ettei perinnönsaajalla ole muita veronalaisia pääomatuloja. Mikäli hankintahinnaksi määriteltäisiin hankintameno-olettamaa käyttäen 40 prosenttia (yli kymmenen vuoden omistus) tai 20 prosenttia (alle kymmenen vuotta) myyntihinnasta, olisi maksettava luovutusvoittovero 19 200 tai 26 000 euroa. Asuntojen ja kiinteistöjen kohdalla maksettava vero voi siis luovutusvoittoverossa olla henkilötasolla huomattavasti nykyistä perintöveroa korkeampi, mikäli peritty asunto myydään uudelle omistajalle markkinahintaan, ja hankintahinta määritellään todellisten tai nykyisin luovutusvoittoverossa käytössä olevien oletettujen hankintamenojen mukaisesti. Erot voivat olla merkittäviä etenkin ensimmäiseen veroluokkaan kuuluvien perillisten osalta, jotka saavat nykyjärjestelmässä suurimman osan veronalaisista perinnöistä (57 prosenttia). Perintö- ja luovutusvoittoverojen ero kasvaa entisestään, mikäli perittyyn asuntoon kohdistuu asuntovelkaa, joka on vähennettävissä perintöverotuksessa mutta ei luovutusvoittoverotuksessa. Lisäksi perintöveron vähennykset laskevat perintöveroa monissa tapauksessa (ks. luku 4), ja vastaavia vähennyksiä ei ole luovutusvoittoverotuksessa käytössä.

On kuitenkin huomioitava, että luovutusvoittoverotus voi myyntitilanteessa olla myös perintöveroa kevyempää. Tämä on todennäköistä, mikäli perityn varallisuuden hankintameno määritellään perintöhetken arvon mukaan todellisten tai oletettujen hankintahintojen sijaan. Lisäksi luovutusvoittoveroa maksetaan vain, jos myyntihinta ylittää alkuperäisen hankintameno. Esimerkiksi syrjäseutujen asuntojen ja kiinteistöjen myyntihinnat ovat saattaneet monissa tapauksissa laskea alle niiden alkuperäisen hankintahinnan. Tällöin ei tule maksettavaksi luovutusvoittoveroa asunnon tai kiinteistön myynnin yhteydessä. Näissä tapauksissa myyjälle kertyy nykyisten luovutusvoittoverotuksen säännösten puitteissa verovähennykselpoista luovutustappiota.

Asuntojen ja kiinteistöjen osalta on vaikea arvioida perintöverosta luovutusvoittoveroon siirtymisen vaikutuksia verotuloihin kokonaisuudessaan. Aineiston pohjalta tehtävää arviointia vaikeuttaa erityisesti se, että rekisteriaineistot eivät sisällä tietoa omaisuuden hankintahinnoista. Mikäli hankintahinta kuitenkin määriteltäisiin kuolinhetken arvon mukaan, laskee asunnoista ja kiinteistöistä saatu noin 270 miljoonan euron vuosittainen verotuotto oletetusti lähelle nollaa. Mikäli luovutusvoittovero perustuu todellisiin hankintahintoihin tai niiden oletukseen, voisi sen tuotto olla nykyistä perintöveroa pienempi tai suurempi.

On kuitenkin syytä olettaa, että perityistä asunnoista ja kiinteistöistä maksetta-

³⁷Yleisen hintatason nousua ei huomioida luovutusvoittoveroa laskettaessa.

vat verot olisivat kokonaisuudessaan nykyistä perintö- ja lahjaveroa pienemmät, sillä merkittävää osaa asunnoista ja kiinteistöistä ei myydä uusille omistajille nykyisen verojärjestelmän ollessa käytössä (ks. luku 4). Myymättä jäävien asuntojen ja kiinteistöjen osuus tulisi lisäksi tutkimuksissa laajasti havaittujen verosuunnitteluvaikutusten takia todennäköisesti kasvamaan, mikäli nykyinen perintövero korvattaisiin luovutusvoittoverolla, sillä veroa ei luovutusvoittoverotuksessa makseta mikäli omaisuutta ei myydä eteenpäin. Varallisuuden lukkiutumisaikutukset saattaisivat siis koskea myös asuntoja, koska verotus kannustaisi perinnönsaajaa asettumaan asumaan perimäänsä asuntoon, mikä voisi vähentää esimerkiksi työvoiman liikkuvuutta ja asuntomarkkinoiden tehokkuutta.

Perintöverotukseen liittyvän verosuunnittelun yleisyyden takia (ks. luku 3.1) on varovaisestikin arvioituna oletettavaa, että asunto- ja kiinteistövarallisuudesta saatava verotuotto olisi vähintään useita kymmeniä prosentteja nykyistä pienempi, jos perintövero korvataan luovutusvoittoverolla, sillä asuntojen ja kiinteistöjen luovutusvoittoverosta vapaat myynnit ennen kuolemaa tai lahjan antamista todennäköisesti kasvaisivat. Lisäksi asuntojen ja asuinkiinteistöjen luovutusvoittoveron voi nykyjärjestelmässä välttää, jos asuu itse perityssä tai lahjoitetussa asunnossa kaksi vuotta ennen sen myymistä. Luovutusvoittoveroon siirtymisestä ei ole kuitenkaan empiiristä näyttöä tarkemman vaikutusarvioinnin pohjaksi.

Yritysvarallisuus. Luovutusvoittoveroon siirtyminen ei todennäköisesti vaikuttaisi peritystä yritysvarallisuudesta saatavaan verotuottoon yhtä merkittävästi kuin esimerkiksi asunto- ja kiinteistövarallisuudesta kerättäviin veroihin, sillä yrityksiin kohdistuu nykyjärjestelmässä kattavat sukupolvenvaihdoshuojennukset. Yritysten osuus perintö- ja lahjaveron tuotosta on siten nykyisellään verrattain pieni, arviolta noin 15 prosenttia. Tarkemmat vaikutukset yritysten osalta riippuvat asunto- ja kiinteistövarallisuuden tavoin siitä, myydäänkö yritys uudelle omistajalle sekä siitä, miten luovutusvoittovero toteutetaan. Iso osa yrityksistä jää nykyjärjestelmässä perinnön- tai lahjansaajan omistukseen (luku 6), joten on oletettavaa, että luovutusvoittoverotukseen siirtyminen vähentäisi merkittävästi yrityksistä perinnön saamisen yhteydessä saatavaa verotuottoa.

Yritysten osalta perinnönjättäjän itsensä perustamille yrityksille on vaikeaa määrittellä hankintahintaa, joten silloin todennäköisimmin sovellettaisiin käytössä olevia hankintameno-olettamia (40 tai 20 prosenttia myyntihinnasta riippuen omistusasajasta). Täten yritysvarallisuuden verotus olisi perintöveroa kireämpää tilanteissa, joissa peritty yritysomaisuus myydään ja osakkeiden myyntihinta on korkea. Lisäksi sukupolvenvaihdoshuojennusta hyödynnettäessä yritysvarallisuus arvostetaan perintöverossa yrityksen nettovarallisuuden mukaan, mutta luovutusvoittoverossa myyntihinta vastaa yrityksen todellista markkina-arvoa, jonka voi olettaa ylittävän merkittävästi pelkkään nettovarallisuuteen kohdistuvan arvostuksen.

Nykyisin käytössä olevat kattavat sukupolvenvaihdoshuojennukset keventävät niihin

oikeutettujen omistajien perintöveroa (ks. luku 4; Finér, 2025). Valtiovarainministeriön aikaisemmassa muistiossa on arvioitu, että vuoden 2013 sukupolvenvaihdostilanteiden, joihin huojennusta sovellettiin, toteutunut lahjavero oli 2–6 prosenttia lahjana saadun yritysvarallisuuden käyvästä arvosta (Valtiovarainministeriö, 2014). Siten siirtyminen luovutusvoittoveroon ei laskisi näiden huojennusten piiriin kuuluvien yritysten ja niiden omistajien efektiivisiä veroasteita erityisen merkittävästi. Tällä on vaikutusta siihen, miten suuriksi yritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyvät mahdolliset positiiviset dynaamiset vaikutukset voidaan arvioida. Mikäli sukupolvenvaihdoshuojennuksen jo nykytilanteessa keventämä verorasitus ei luovutusvoittoveroon siirtyessä laskisi merkittävästi, ei myöskään verotuksesta aiheutuvien käyttäytymisvaikutusten voida olettaa olevan rahallisesti merkittäviä. Yritysten sukupolvenvaihdosten osalta tutkimuskirjallisuuden johtopäätökset perintöveron käyttäytymisvaikutuksista ovat ristiriitaisia (luku 3.1). Perintöveron poistamisesta seuraava verorasituksen lasku voisi lisätä yritysten investointeja, mutta samalla se todennäköisesti vähentäisi toimivien yritysten myyntiä ulkopuolisille omistajille. Ulkopuolisten omistajien on havaittu merkittävästi lisäävän yritystoiminnan tuottavuutta verrattuna lähisukulaisten omistamiin ja johtamiin yrityksiin, minkä takia luovutusvoittoveroon siirtyminen voi tästä omistusten lukkiutumisvaikutuksesta johtuen vähentää talouden kokonaistuottavuutta.

Tulo- ja varallisuuserot. Kuten luvusta 4 havaitaan, perinnöt ovat vahvasti keskittyneet Suomessa aivan tulojakauman huipulle. Perintöveron uudistamisella olisi siten todennäköisesti vaikutuksia tulo- ja varallisuuskajaan. On oletettavaa, että erityisesti yritysten ja asuntojen osalta luovutusvoittoveroon siirtyminen keventäisi jo ennestään hyvätuloisten veroja verrattuna pienempituloisiin, jotka perivät asunto- ja yritysvarallisuutta suurituloisia harvemmin. Mikäli verotuksen tulonjaolliset tavoitteet halutaan pitää ennallaan, vaatisi perintöveron korvaaminen luovutusvoittoverolla todennäköisesti hyvätuloisten verotuksen kiristämistä muualla verojärjestelmässä. Tulonjakotavoitteiden näkökulmasta perintöverotuksen alarajan nostaminen olisi perintöverotuksesta luopumista tehokkaampi tapa keventää perintöverotusta, sillä monet pienituloisten saamista perinnöistä ovat verrattain vähäisiä arvoltaan, mutta samalla perintöverot ovat usein melko suuria suhteessa pienituloisten käytettävissä oleviin nettotuloihin (ks. luku 7). Alarajan nostaminen kuitenkin laskisi jonkin verran perinnöistä saatavia verotuloja pienten perintöjen lisäksi myös suurempien perintöjen osalta, eikä tämän verotulojen laskun voida tutkimuskirjallisuuden perusteella olettaa kompensoituvan käyttäytymisvaikutusten myötä.

Yhteenveto. Perintöveron korvaaminen luovutusvoittoverolla todennäköisesti vähentäisi perinnöistä ja lahjoista kerättäviä veroja. Edellä esityn arvion perusteella vaikutuksen kokoluokka olisi ilman käyttäytymisvaikutuksia noin 300–400 miljoonaa euroa vuodessa, johtuen pääasiassa käteisvarojen (arvioitu menetettävä

verotuotto 223 miljoonaa euroa) ja perinnönsaajien omistukseen jäävien asuntojen ja kiinteistöjen verottomuudesta luovutusvoittoverossa (135 miljoonaa euroa). Lisäksi on oletettavaa, että annettuja kiinteän omaisuuden lahjoja ei tyypillisesti luovuteta eteenpäin, mikä vähentäisi merkittävästi luovutusvoittoverolla kerättäviä verotuloja, mikäli luovutusvoittoveroa sovellettaisiin myös annettuihin lahjoihin. Edellä olevaan lukuun ei ole myöskään huomioitu yritysvarallisuudesta saatavien verotulojen mahdollista laskua niiden vähäisemmän määrän ja arvioinnin epävarmuuden vuoksi. On kuitenkin oletettavaa, että myös peritystä ja lahjoitetusta yritysvarallisuudesta saatavat verotulot laskisivat, sillä merkittävä osuus yrityksistä päättyy perinnönsaamisen jälkeen perillisten omistukseen nykyjärjestelmässä. Lisäksi uudistuksen verotuottovaikutukset voivat olla lyhyellä aikavälillä merkittävästi edellä esitettyä suurempia, sillä luovutusvoittoverossa veroa pitää maksaa vasta myyntihetkellä toisin kuin perintöverossa.

On kuitenkin korostettava, että tällä hetkellä käytössä olevat perintöveroaineistot eivät mahdollista tarkkoja vaikutusarvioita. Aineistot eivät esimerkiksi sisällä tietoa omaisuuden hankintamenoista, mikä vaikeuttaa luovutusvoittoveron tarkempaa arviointia. Kuten edellä todettiin, perinnön tai lahjan saamisen jälkeen myydyin kiinteän omaisuuden, kuten asuntojen, kiinteistöjen ja yritysten, verorasitus voi tapauksesta ja verotuksen yksityiskohdista riippuen olla luovutusvoittoverotuksessa nykyistä perintöveroa korkeampi tai matalampi.

Tutkimuskirjallisuudessa havaittujen verosuunnittelu- ja veronkiertovaikutusten takia verotulot vähenisivät kuitenkin todennäköisesti edellä esitettyä enemmän. Tätä korostaa erityisesti se, että ison osan perinnöistä saavat suurituloisimmat, joiden osalta verosuunnittelu on muuta väestöä tavallisempaa (luku 3.1). Verosuunnittelukannustin korostuu etenkin silloin, jos asunnon tai kiinteistön luovutusvoittoverosta vapaa myynti kahden vuoden asumisajan jälkeen pidettäisiin voimassa perintö- ja lahjaveron poistamisen jälkeen. Verosuunnitteluvaikutusten tarkempi arviointi on kuitenkin haastavaa, sillä verosuunnittelukannustimet riippuvat merkittävästi siitä, miten hankintameno määriteltäisiin luovutusvoittoverossa perintöjen ja lahjojen osalta.

Perintöveron vaikutukset muun muassa kokonaisvarallisuuden kertymiseen tai muutoliikkeeseen ovat tutkimuskirjallisuuden perusteella pieniä tai korkeintaan hyvin maltillisia. Siten ei ole oletettavaa, että verouudistuksesta seuraavat mahdolliset dynaamiset vaikutukset korvaisivat merkittäväällä tavalla verotulon menetyksiä. Mikäli julkisen sektorin budjettitasapaino haluttaisiin pitää perintöjen ja lahjojen verotuottojen osalta ennallaan, vaatisi perintöjen ja lahjojen luovutusvoittoverotukseen siirtyminen muiden verojen kiristämistä, julkisten menojen leikkaamista tai lisävelanottoa.

Yritysvarallisuus vastaa kattavien sukupolvenvaihdoshuojennusten johdosta vain pientä osaa perintö- ja lahjaveron tämänhetkisestä tuotosta. Täten koko perintöveron korvaaminen luovutusvoittojen verotuksella on verotuottojen kannalta kallis, huonosti yrityksiin kohdentuva ja epävarma keino tavoitella yritystoimintaan liittyviä dynaamisia vaikutuksia. Yritysten sukupolvenvaihdoksiin ja niiden verotukseen liittyviä kysymyksiä

voisi siten pohtia muusta perintöverotuksesta erillään, tai kehittää sukupolvenvaihdoksiin liittyvää perintöverotusta nykyisen verojärjestelmän puitteissa. Yritysten osalta tutkimuskirjallisuudessa havaitut käyttäytymisvaikutukset ovat kuitenkin ristiriitaisia. Täten tutkimustietoon perustuen ei voida antaa yksiselitteistä suositusta sukupolvenvaihdoksiin liittyvän perintöveron keventämisen tai kiristämisen puolesta.

9 Päätelmät

Taloustieteellinen tutkimuskirjallisuus tukee laajasti perintöverotuksen roolia osana hyvin toimivaa ja tehokasta verojärjestelmää (Hebous ym., 2024; Mirrlees ym., 2011; OECD, 2021; Schratzenstaller, 2024). Perintöveron havaitut käyttäytymisvaikutukset ovat tyypillisesti pienempiä kuin useissa muissa verotusmuodoissa. Esimerkiksi vaikutukset kokonaissäätämiseen ja muuttoliikkeeseen on tyypillisesti havaittu väestötasolla pieniksi. Lisäksi perinnön saaminen vähentää jonkin verran perinnönsaajien työn tarjontaa, joten perintöverolla voidaan myös lisätä työpanosta työmarkkinoilla. Perintövero kohdentuu eniten kaikkein suurituloisimpiin ja varakkaimpiin niin Suomessa kuin monissa muissakin maissa, joten perintöverolla voidaan tehokkaasti toteuttaa verotuksen tulonjakotavoitteita.

Perintö- ja lahjaveron korvaaminen perityn omaisuuden luovutusvoittoverolla muuttaisi merkittävästi perintöjen verotuksen periaatteita. Luovutusvoittoveroa maksetaan vain, mikäli perinnöksi saatu omaisuus myydään eteenpäin uudelle omistajalle. Lisäksi luovutusvoittoveroa maksetaan omaisuuden myyntihinnan ja sen hankintamenon välisestä osuudesta. Vastaavasti perintöveroa maksetaan pääsääntöisesti koko peritystä varallisuudesta riippumatta siitä, myydäänkö omaisuutta eteenpäin vai ei. Lisäksi likvidi varallisuus kuten rahavarat ja talletukset ovat luovutusvoittoverotuksessa verosta vapaita toisin kuin perintö- ja lahjaverossa.

Hankintamenon määrittäminen on keskeisessä roolissa luovutusvoittoverotuksessa. Hallitusohjelman kirjaus luovutusvoittoverotukseen siirtymisen selvittämisestä ei sisältänyt tietoa tästä keskeisestä yksityiskohdasta. Omaisuuden hankintamenot voidaan periaatteessa määrittää joko todellisten tai oletettujen hankintamenojen mukaisesti tai varallisuuden perinnönsaantihetken arvostuksen mukaisesti. Jälkimmäinen vaihtoehto tarkoittaisi todennäköisesti peritystä varallisuudesta maksettavien verojen vähentymistä lähes kokonaisuudessaan. Lisäksi asuntojen ja kiinteistöjen luovutusvoittoverosta vapaa myynti elinaikana mahdollistaisi melko yksinkertaisen keinon luovutusvoittoveron välttämiseksi myymällä tämä omaisuus ennen perinnön jättämistä tai lahjan antamista. Hankintamenon määrittäminen ja luovutusvoittoveron yksityiskohtien tarkastelu on siksi keskeistä, jotta luovutusvoittoveroon siirtymisen mahdollisia vaikutuksia voidaan paremmin arvioida.

Perintöveron uudistaminen kohdistuisi pääasiassa asunto- ja kiinteistövarallisuuteen sekä likvidiin omaisuuteen kuten käteisvaroihin. Suomessa valtaosa peritystä varallisu-

desta koostuu asunto- ja kiinteistövarallisuudesta (noin 40 prosenttia). Sen sijaan yritysvaarallisuuden osuus perinnöistä ja lahjoista on noin 20 prosenttia ja perintö- ja lahjaveroista noin 15 prosenttia. Perintöveron poistaminen yritystoiminnan ja investointien vauhdittamiseksi olisi siten verrattain huonosti kohdennettu toimenpide, jonka vaikutukset heijastuisivat pääosin muuhun varallisuuteen kuin yrityksiin. Yritystoiminnan ja investointien vauhdittamiseen tähtäävät veronalennukset voitaisiin toteuttaa kohdentummin ja pienemmillä verotuottovaikutuksilla esimerkiksi yhteisöveroa tai muita suoraan yritystoimintaan kohdistuvia veroja alentamalla. Mikäli erityisesti yritysten sukupolvenvaihdoksiin liittyvään verotukseen tavoitellaan muutosta, olisi se siksi kustannustehokkaampaa toteuttaa nykyisen perintöveromallin puitteissa. Yritysten sukupolvenvaihdoshuojennusten havaitut vaikutukset yritystoimintaan ja tuottavuuteen ovat kuitenkin tutkimuskirjallisuuden perusteella ristiriitaisia, ja siten tutkimustieto ei anna selkeää tukea sukupolvenvaihdoksiin liittyvän perintöveron keventämisen tai kiristämisen puolesta. Yritysvaarallisuuteen kohdistuvat perintö- ja lahjaveron huojennukset lisäävät kuitenkin myös varallisuuslajien välistä verosuunnittelua, mikä on tärkeää ottaa kokonaisarviointissa huomioon.

Perintö- ja lahjaveron korvaaminen luovutusvoittoverolla todennäköisesti vähentäisi perinnöistä kerättäviä verotuloja merkittävästi. Suuntaa antavien arvioiden mukaan vuosittaiset verotulot laskisivat ilman käyttäytymisvaikutusten huomiomista vähintään noin 300–400 miljoonaa euroa, johtuen käteisvarojen ja pankkitalletusten verottomuudesta, lahjaverotuoton laskusta sekä perittyjen asuntojen ja kiinteistöjen siirtymisestä perinnönsaajien asumiksi, mikä on verrattain yleistä jo nykyisenkin perintöverojärjestelmän ollessa käytössä. On kuitenkin oletettavaa, että verotulot laskisivat edellä esitettyä enemmän. Luovutusvoittoverotus mahdollistaisi nykyistä perintöveroa laajemmat verosuunnittelumahdollisuudet, koska erityyppisiä perittyjä tai lahjoitettuja varallisuuslajeja verotetaan luovutusvoittoverotuksessa eri tavoin. Tutkimuskirjallisuuden perusteella verosuunnitteluvaikutukset olisivat todennäköisesti merkittäviä erityisesti hyvätuloisten kotitalouksien saamien perintöjen kohdalla, mutta tämän vaikutuksen kokoluokkaa on vaikeaa etukäteen arvioida tarkemmin.

Perintöveron korvaamista luovutusvoittoverolla on esitetty keinona kiihdyttää talouskasvua ja lisätä investointeja. Perintöverotuksen käyttäytymisvaikutukset on verosuunnittelua lukuun ottamatta kuitenkin arvioitu tutkimuskirjallisuudessa yleisesti pieniksi (OECD, 2021; Schratzenstaller, 2024), joten dynaamisten vaikutusten ei voida olettaa korvaavan perintöveron poistamisesta johtuvaa verotulojen laskua. Perintöveron korvaamisella luovutusvoittoverolla voisi olla myös kansantalouden kannalta haitallisia vaikutuksia. Luovutusvoittovero vähentäisi kannusteita myydä peritty yritys, vaikka yritys voisi toimia uudessa omistuksessa tehokkaammin ja kannattavammin kuin perinnönsaajan omistamana. Tämä lukkiutumisen vaikutus voi vähentää tuottavuutta kansantalouden tasolla. Lukkiutumisen vaikutus koskisi mahdollisesti myös asuntoja, koska perinnönsaajalla olisi kannustin asettua perittyyn asuntoon asumaan myymisen sijaan. Tämä voisi vähentää

esimerkiksi työvoiman liikkuvuutta ja asuntomarkkinoiden tehokkuutta.

Perintöverojärjestelmässä on itsessään monia mahdollisia kehittämiskohteita. Nykyjärjestelmässä perintöveroon saa kymmenen vuotta maksuaikaa, mutta silloin alkuperäisen verotusvuoden jälkeen maksamattomaan veroon kohdistuu verrattain korkea kahdeksan prosentin vuosittainen viivästyskorko, mikä nostaa efektiivistä perintöveroa merkittävästi maksuviiveiden osalta. Kiinteän omaisuuden kuten asuntojen ja kiinteistöjen osalta perintöveroa voisi muuttaa lähemmäs luovutusvoittoverotusta esimerkiksi siten, että perintövero tulisi maksettavasti vasta omaisuuden luovuttamisen yhteydessä tiettyyn määräaikaan mennessä (esimerkiksi 2–3 vuotta). Lisäksi asuntoihin ja kiinteistöihin kohdistuvan perintöveron maksuvelvollisuutta voisi myös lykätä siihen hetkeen, kunnes lesken hallintaoikeus kyseiseen omaisuuteen päättyy. Lisäksi yritysva-
rallisuuden kohdalla sovellettavaa kymmenen vuoden korotonta maksuaikaa voisi myös ainakin osaltaan laajentaa asuntoihin ja kiinteistöihin. Nämä helpottaisivat perintöveron maksamista erityisesti silloin, kun kiinteän varallisuuden kuten asuntojen ja kiinteistöjen myynti uudelle omistajalle ei ole mahdollista tai siihen kohdistuu viivettä.

Perintöveron maksuvelvollisuuden sitominen asunnon tai kiinteistön myyntiin määräajaksi tai lesken hallintaoikeuden päättymiseen eivät merkittävästi muuttaisi perintöverotuloja pidemmällä aikavälillä, sillä nämä muutokset eivät vaikuttaisi veron määräytymisen perusteisiin muuten kuin maksuaikataulun osalta. Mutta nämä muutokset voivat merkittävästi alentaa verotuottoja tilapäisesti. Jos vuosi perinnönsaamisen jälkeen myymättömälle perinnönjättäjän asumalle asunnolle tai kiinteistölle (perillisen asumat, puolison asumat tai tyhjillään olevat asunnot) annettaisiin määräajaksi korotonta maksuaikaa, niin se vähentäisi suuntaa antavan arvion mukaan verotuloja tilapäisesti noin 100 miljoonalla eurolla vuositasolla. Lesken hallintaoikeuden osalta verotuotot laskisivat tilapäisesti noin 30–50 miljoonalla eurolla per vuosi.

Suomalaisilla rekisteriaineistoilla tehtyä perintö- ja lahjaverotutkimusta ei ole vielä saatavilla. Tutkimusta ovat rajoittaneet ennen kaikkea väestötason perintö- ja lahjave-
roaineistojen puuttuminen. Tähän kriittiseen tekijään on kuitenkin tullut viimeaikoina muutosta, sillä perintöveroaineistoja ollaan saamassa laajemmin tutkimuskäyttöön myös Suomessa. Tutkittuun tietoon pohjautuvan päätöksenteon kannalta on keskeistä, että perintö- ja lahjaverojen syy-seuraussuhteisista vaikutuksista saataisiin myös suomalaisella aineistolla tehtyä tutkimustietoa.

Viitteet

- Arrondel, L., & Laferrère, A. (2001). Taxation and Wealth Transmission in France. *Journal of Public Economics*, 79(1), 3–33.
- Aura, S., & Pirttilä, J. (2007). Perintövero on hyvä veromuoto – Suomen perintöverotusta voisi kuitenkin uudistaa. *Talous & Yhteiskunta*, (1/2007).
- Auten, G., & Joulfaian, D. (2001). Bequest taxes and capital gains realizations. *Journal of Public Economics*, 81(2), 213–229.
- Bakija, J., & Slemrod, J. (2004). *Do the Rich Flee from High State Taxes? Evidence from Federal Estate Tax Returns* (NBER Working Paper Nro 10645). National Bureau of Economic Research.
- Bastani, S., & Waldenström, D. (2021). Perceptions of Inherited Wealth and the Support for Inheritance Taxation. *Economica*, 88(350), 532–569.
- Bennedsen, M., Nielsen, K. M., Pérez-González, F., & Wolfenzon, D. (2007). Inside the family firm: The role of families in succession decisions and performance. *Quarterly Journal of Economics*, 122(2), 647–691.
- Bernheim, B. D., Lemke, R. J., & Scholz, J. K. (2004). Do estate and gift taxes affect the timing of private transfers? *Journal of Public Economics*, 88(12), 2617–2634.
- Bloom, N., & Van Reenen, J. (2007). Measuring and Explaining Management Practices Across Firms and Countries. *The Quarterly Journal of Economics*, 122(4), 1351–1408.
- Boserup, S., Kopczuk, W., & Kreiner, C. T. (2018). Born with a Silver Spoon? Danish Evidence on Wealth Inequality in Childhood. *The Economic Journal*, 128(612), 514–544.
- Brown, J., Coile, C., & Weisbenner, S. (2010). The effect of inheritance receipt on retirement. *Review of Economics and Statistics*, 92(2), 425–434.
- Brühlhart, M., & Parchet, R. (2014). Alleged tax competition: The mysterious death of bequest taxes in Switzerland. *Journal of Public Economics*, 111, 63–78.
- Burman, L., McClelland, R., & Lu, C. (2018). *The Effects of Estate and Inheritance Taxes on Entrepreneurship* (Working paper). Tax Policy Center.
- Bø, E., Halvorsen, E., & Thoresen, T. (2019). Heterogeneity of the Carnegie effect. *Journal of Human Resources*, 54(3), 726–759.
- Carnegie, A. (1889). The Gospel of Wealth. *The North American Review*, 148(391), 653–664.
- Conway, K., & Rork, J. (2006). State “Death” Taxes and Elderly Migration—The Chicken or the Egg? *National Tax Journal*, 59(1), 97–128.
- Denk, O. (2012). *Tax Reform in Norway: A Focus on Capital Taxation* (Working Paper 2012/27). OECD Economics Department.
- Domnisoru, C., & Miller, R. (2025). *Planning for Family Succession* (IZA Discussion Paper Nro 17800). IZA Institute of Labor Economics.

- Drometer, M., Frank, M., Hofbauer Pérez, M., Rhode, C., Schworm, S., & Stitteneder, T. (2018). Wealth and Inheritance Taxation: An Overview and Country Comparison. *ifo DICE Report*, 16, 45–54.
- Eerola, E. (2015). *Luovutusvoittoverotus – taloudellisia näkökohtia ja maiden välistä vertailua* (VATT Muistiot Nro 44). Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Elinder, M., Erixson, O., & Ohlsson, H. (2012). The Impact of Inheritances on Heirs' Labor and Capital Income. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 12(1), 1–37.
- Elinder, M., Erixson, O., & Waldenström, D. (2018). Inheritance and Wealth Inequality: Evidence from Population Registers. *Journal of Public Economics*, 165, 17–30.
- Elinkeinoelämän valtuuskunta. (2024). *Arvo- ja asennetutkimus*. Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA ry.
- Eller, M., Erard, B., & Ho, C. (2000). *The Magnitude and Determinants of Federal Estate Tax Noncompliance* (Working paper 2000-6). Office of Tax Policy Research, Michigan Ross School of Business.
- Erixson, O., & Escobar, S. (2020). Deathbed tax planning. *Journal of Public Economics*, 185, 104170.
- Escobar, S. (2017). *Inheritance Tax Evasion: Spousal Bequests and Under-reporting of Inheritances in Sweden* (Working Paper).
- Escobar, S., Ohlsson, H., & Selin, H. (2023). Giving to the children or the taxman? Lessons from a Swedish inheritance tax loophole. *European Economic Review*, 153(104382).
- Finér, L. (2023). *Ihana kamala perintövero – 12 ehdotusta perintö- ja lahjaveron korjaamiseksi* (Impulsseja). Kalevi Sorsa -säätö.
- Finér, L. (2025). *Lahjaveropuhallus – Selvitys perintö- ja lahjaverotuksen sukupolvenvaihdoshuojennuksen vaikutuksista julkiseen talouteen ja verotuen saajille* (Raportti). Kalevi Sorsa -säätö.
- Fisman, R., Gladstone, K., Kuziemko, I., & Naidu, S. (2020). Do Americans Want to Tax Wealth? Evidence from Online Surveys. *Journal of Public Economics*, 188, 104207.
- Gale, W., & Slemrod, J. (2001). *Rethinking Estate and Gift Taxation* (NBER Working Paper Nro 8205). National Bureau of Economic Research.
- Glogowsky, U. (2021). Behavioral Responses to Inheritance and Gift Taxation: Evidence from Germany. *Journal of Public Economics*, 193, 104309.
- Goupille-Lebret, J., & Infante, J. (2018). Behavioral responses to inheritance tax: Evidence from notches in France. *Journal of Public Economics*, 168, 21–34.
- Hebous, S., Klemm, A., Michielse, G., & Osorio-Buitron, C. (2024). *How to Tax Wealth* (Note/2024/001). International Monetary Fund.

- Henrekson, M., & Waldenström, D. (2016). Inheritance taxation in Sweden, 1885–2004: The role of ideology, family firms, and tax avoidance. *Economic History Review*, 69(4), 1228–1254.
- Holtz-Eakin, D., & Marples, D. (2001). *Distortion Costs of Taxing Wealth Accumulation: Income Versus Estate Taxes* (NBER Working Paper Nro 8261). National Bureau of Economic Research.
- Holtz-Eakin, D., Joulfaian, D., & Rosen, H. S. (1993). The Carnegie Conjecture: Some Empirical Evidence. *The Quarterly Journal of Economics*, 108(2), 413–435.
- Holtz-Eakin, D., Joulfaian, D., & Rosen, H. S. (1994). Entrepreneurial Decisions and Liquidity Constraints. *The RAND Journal of Economics*, 25(2), 334–347.
- Houben, H., & Maiterth, R. (2011). Endangering of Businesses by the German Inheritance Tax? – An Empirical Analysis. *Business Research*, 4(1), 32–46.
- Jakobsen, K., Kleven, H., Kolsrud, J., Landais, C., & Munoz, M. (2024). *Taxing top Wealth: Migration responses and their aggregate implications* (NBER Working Paper 32153). National Bureau of Economic Research.
- Jappelli, T., Padula, M., & Pica, G. (2010). *Estate Taxation and Intergenerational Transfers* (Discussion Paper Nro DP7701). Centre for Economic Policy Research (CEPR).
- Joulfaian, D. (2004). Gift taxes and lifetime transfers: Time series evidence. *Journal of Public Economics*, 88(9-10), 1917–1929.
- Joulfaian, D. (2005). Choosing between gifts and bequests: How taxes affect the timing of wealth transfers. *Journal of Public Economics*, 89(11-12), 2069–2091.
- Joulfaian, D. (2006). The Behavioral Response of Wealth Accumulation to Estate Taxation: Time Series Evidence. *National Tax Journal*, 59(2), 253–268.
- Joulfaian, D., & Wilhelm, M. (1994). Inheritance and labor supply. *Journal of Human Resources*, 29(4), 1205–1234.
- Kindermann, F., Mayr, L., & Sachs, D. (2020). Inheritance taxation and wealth effects on the labor supply of heirs. *Journal of Public Economics*, 191, 104127.
- Kopczuk, W. (2007). Bequest and Tax Planning: Evidence from Estate Tax Returns. *The Quarterly Journal of Economics*, 122(4), 1801–1854.
- Kopczuk, W. (2013). Taxation of intergenerational transfers and wealth. Teoksessa A. J. Auerbach, R. Chetty, M. Feldstein & E. Saez (Toim.), *Handbook of Public Economics*. Elsevier B.V.
- Kopczuk, W., & Lupton, J. (2007). To Leave or Not to Leave: The Distribution of Bequest Motives. *Review of Economic Studies*, 74(1), 207–235.
- Kopczuk, W. (2017). U.S. Capital Gains and Estate Taxation: A Status Report and Directions for a Reform. Teoksessa A. J. Auerbach & K. Smetters (Toim.), *The Economics of Tax Policy* (s. 265–291). Oxford University Press.

- Kustec, I., Ostegaard, C., & Sasson, A. (2025). *Underperformance in Family Successions: The Role of Outside Work Experience* (Finance Working Paper No. 1046/2025). European Corporate Governance Institute.
- Kuziemko, I., Norton, M. I., Saez, E., & Stantcheva, S. (2015). How Elastic Are Preferences for Redistribution? Evidence from Randomized Survey Experiments. *American Economic Review*, *105*(4), 1478–1508.
- Kvaerner, J. S. (2023). How Large Are Bequest Motives? Estimates Based on Health Shocks. *The Review of Financial Studies*, *36*(8), 3382–3422.
- Locks, G. (2024). *Behavioral Responses to Inheritance Taxes: Evidence from Brazil* (Working Paper).
- Mas Montserrat, M. (2019). *What Happens When Dying Gets Cheaper? Behavioural Responses to Inheritance Taxation* (Working Paper).
- McGarry, K. (2001). The Cost of Equality: Unequal Bequests and Tax Avoidance. *Journal of Public Economics*, *79*(1), 179–204.
- Micó-Millán, I. (2024). *Inheritance tax avoidance through the family firm* (Working Paper 2446). Banco de España.
- Mirrlees, J., Adam, S., Besley, T., Blundell, R., Bond, S., Chote, R., Gammie, M., Johnson, P., Myles, G., & Poterba, J. (2011). Chapter 15: Taxes on Wealth Transfers. Teoksessa *The Mirrlees Review. Tax by Design*. Oxford University Press.
- Moretti, E., & Wilson, D. J. (2023). Taxing Billionaires: Estate Taxes and the Geographical Location of the Ultra-Wealthy. *American Economic Journal: Economic Policy*, *15*(2), 424–466.
- Murto, R., Sinko, P., & Tamminen, S. (2025). *Kasvuriihi-hankkeen loppuraportti* (Valtioneuvoston julkaisu Nro 2025:25). Valtioneuvosto.
- Nekoei, A., & Seim, D. (2023). How do Inheritances Shape Wealth Inequality? Theory and Evidence from Sweden. *Review of Economic Studies*, *90*(1), 463–498.
- Niimi, Y. (2019). The Effect of the Recent Inheritance Tax Reform on Bequest Behaviour in Japan. *Fiscal Studies*, *40*(1), 45–70.
- OECD. (2021). *Inheritance Taxation in OECD Countries* (OECD Tax Policy Studies Nro 28). Organisation for Economic Co-operation ja Development.
- Ohlsson, H., Roine, J., & Waldenström, D. (2020). Inherited Wealth over the Path of Development: Sweden, 1816–2016. *Journal of the European Economic Association*, *18*(3), 1123–1157.
- Page, B. R. (2003). Bequest Taxes, Inter Vivos Gifts, and the Bequest Motive. *Journal of Public Economics*, *87*(5), 1219–1229.
- Pérez-González, F. (2006). Inherited control and firm performance. *American Economic Review*, *96*(5), 1559–1588.
- Poterba, J. (2001). Estate and Gift Taxes and Incentives for Inter Vivos Giving in the US. *Journal of Public Economics*, *79*(1), 237–264.

- Poterba, J., & Weisbenner, S. (2000). *The Distributional Burden of Taxing Estates and Unrealized Capital Gains at the Time of Death* (NBER Working Paper Nro 7811). National Bureau of Economic Research.
- Ropponen, O. (2015). *Perintö- ja lahjavero: kirjallisuuskatsaus* (VATT Muistiot Nro 45). Valtion taloudellinen tutkimuskeskus.
- Ropponen, O. (2025). *Perintö- ja lahjaveron käyttäytymisvaikutukset* (ETLA Raportit Nro 157). Elinkeinoelämän tutkimuslaitos.
- Schatzenstaller, M. (2024). Behavioral responses to inheritance taxation – A review of the empirical literature. *Economic Analysis and Policy*, 85, 238–260.
- Slemrod, J., & Kopczuk, W. (2000). *The Impact of the Estate Tax on the Wealth Accumulation and Avoidance Behavior of Donors* (NBER Working Paper Nro 7960). National Bureau of Economic Research.
- Sommer, E. (2017). *Wealth Transfers and Tax Planning: Evidence for the German Bequest Tax* (IZA Discussion Paper No. 11120). IZA Institute of Labor Economics.
- Stantcheva, S. (2021). Understanding Tax Policy: How do People Reason? *The Quarterly Journal of Economics*, 136(4), 2309–2369.
- Sturrock, D., Groot, S., & Möhlmann, J. (2022). *Wealth, Gifts and Estate Planning at the End of Life* (Working Paper Nro 22/29). Institute for Fiscal Studies.
- Suari-Andreu, E., Ooijen, R., Alessi, R., & Angelini, V. (2019). *Giving with a Warm Hand: Evidence on Estate Planning and Bequests* (Working Paper Nro 120). Netspar Industry Series.
- Taloustutkimus. (2025). *Perintö- ja lahjaverotus perheyryyksissä* (Tutkimusraportti). Taloustutkimus Oy.
- Tilastokeskus. (2024a). Asuntokunnat ja asuntoväestö hallintaperusteen, asuntokunnan koon ja vanhimman iän mukaan, 2005-2023 [Viitattu 23.3.2025]. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__asas/statfin_asas_pxt_115z.px/
- Tilastokeskus. (2024b). Verot ja veronluonteiset maksut, vuosittain, 1975-2023 [Viitattu 23.3.2025]. https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin_Passiivi/StatFin_Passiivi_vermak/statfinpas_vermak_pxt_127f_2023.px/
- Tsoutsoura, M. (2015). The Effect of Succession Taxes on Family Firm Investment: Evidence from a Natural Experiment. *Journal of Finance*, 70(2), 649–688.
- Valtioneuvosto. (2023). *Vahva ja välittävä Suomi Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023* (Valtioneuvoston julkaisuja Nro 2023:58). Valtioneuvoston kanslia.
- Valtiovarainministeriö. (2014). *Selvitys keinoista yritysten sukupolvenvaihdosten helpottamiseksi* (VM 126:00/2014).